

Berättelse

om hvad i rikets styrelse sedan sista Riksdags sammanträde sig tilldragit;

gifven Stockholms slott å rikssalen den 17 januari 1903.

Hans Maj:t Konungen har den 14 oktober afgifvit utslag såsom skilje-Skiljedom i anledning af oroligheterna å Samoa 1899. domare i den mellan Tyskland, Storbritannien och Irland samt Amerikas för- enta stater Honom underställda tvist i fråga om ersättningskyldighet för förluster, orsakade genom militära operationer å Samoaöarna våren 1899.

Kungl. Maj:t har den 18 januari uppdragit åt en kommitté af sakkunnige Tillsättande af svenska och norska män att dels undersöka, huruledes en anordning med särskilda konsulter för hvartdera af de Förenade rikena, under bibehållande af en unionell konsulatkommitté. den diplomatiska representationens gemensamhet, skulle i praktiskt hänseende komma att gestalta sig, dels taga i öfvervägande frågan om en anordning för tillvaratagandet af svenskars intressen i Norge och norrmäns i Sverige, motsvarande det konsulära biträdet i främmande länder.

Genom nådigt beslut den 4 juli har Kungl. Maj:t erkänt republiken Cuba såsom själfständig stat. Republiken Cubas erkännande såsom själfständig stat.

Den 19 mars undertecknades i Paris af Sveriges tillika med öfriga intresserade makters ombud en internationell konvention om skydd åt för åkerbruket nyttiga fåglar. Konvention angående skydd åt för åkerbruket nyttiga fåglar.

Kungl. Maj:ts ratifikation å sagda konvention utfärdades den 30 maj.

Kungl. Maj:ts ratifikation af den i Bryssel den 14 december 1900 beslutade tilläggsakt till den internationella konventionen af den 20 mars 1883 angående skydd för den industriella äganderätten har gifvits den 30 maj. Protokoll angående ratifikationernas utväxling har den 14 juni undertecknats i Bryssel. Ratifikation af tilläggsakt till den industriella äganderättskonventionen af 1883.

Internationell konvention angående beskattning af socker. Den 5 mars undertecknades för Sveriges del i Bryssel en konvention angående sockerbeskattningen.

Internationella konventioner om äktenskap, skilsmässa och förmynderskap. Den 12 juni undertecknades af Sveriges tillika med vissa främmande makters befullmäktigade ombud tre vid den internationella privaträttskonferensen i Haag föreslagna konventioner, nämligen:

- 1) en konvention för lösande af konflikter mellan lagar rörande äktenskap;
- 2) en konvention för lösande af konflikter såväl mellan lagar som mellan jurisdiktioner i fråga om skillnad i äktenskap och skillnad till säng och säte; samt
- 3) en konvention angående förmynderskap.

Deklaration angående viss ändring i fiskerikonventionen med Danmark af 1899. Den 23 april utväxlades en deklARATION om ändrad lydelse af art. IV punkt 4 i konventionen af den 14 juli 1899 angående fiskeriförhållandena i de till Sverige och Danmark gränsande farvattnen.

Upphävande af telegrafdeklARATION med Danmark. Den 23 december undertecknades i Stockholm ett protokoll af innehåll att deklARATIONEN den 17 juni 1891 angående telegrafkorrespondensen mellan Sverige och Danmark samt mellan Norge och Danmark skall, utan hinder af bestämmelserna i dess art. 7, upphöra att gälla från och med den 1 januari 1903.

Tillägg till postkonventionen med Ryssland af 1895. De sedan föregående år fortgående underhandlingarna om en utsträckning af vinterkommunikationerna mellan Sverige och finska hamnar hafva under året blifvit slutförda genom undertecknandet af tvenne deklARATIONER den 7 och 27 februari.

Begäran om handräckning i brottmål. Genom utväxlande af ministeriella noter den 31 jan./13 febr. och 27 juli/10 aug. har aftal träffats mellan Sverige och Ryssland om kostnadsfritt verkställande af begäran om handräckning af domstol i brottmål.

Upprättande af karantänsstation i Suakin. Genom utväxlande af noter den 17 och 29 april har under förutsättning af öfriga makters anslutning ett af egyptiska regeringen framlagdt förslag om upprättande af en karantänsstation i Suakin, afsedd för pilgrimer från Sudan, godkänts för de Förenade rikenas del.

Reglemente rörande utlänningars och protegéers i Marocko skattskyldighet. Kungl. Maj:t har under förbehåll af öfriga i Marocko representerade makters samtycke under den 9 september godkänt ett reglemente rörande utlänningars och protegéers i Marocko skyldighet att till sultanen af Marocko erlagga vissa skatter.

Kungl. Maj:t har under den 9 september beslutat att, under förbehåll af öfriga i Marocko representerade makters samtycke, tillträda en öfverenskommelse, hvarigenom de främmande makterna medgifva marockanska regeringen rätt att upptaga fast bestämda och rimliga utförelseafgifter för arbetad tobak och eventuellt vissa andra varor.

Upptagandet af vissa utförelseafgifter i Marocko.

Underhandlingar hafva inledts angående viss ändring i konventionen den 26 april 1870 mellan de Förenade rikena och Belgien om utlämnande af förbrytare.

Ändring af extraditionskonventionen med Belgien.

Underhandlingar om ömsesidigt erkännande af mätbref hafva under året fortgått med nederländska, ryska, spanska och japanska regeringarna, och har med sistnämnda regering öfverenskommelse i ämnet blifvit träffad genom utväxlande af ministeriella noter af den 13 september 1901 och den 29 januari 1902.

Ömsesidigt erkännande af mätbref.

Underhandlingar hafva inledts om afslutande af en öfverenskommelse mellan de Förenade rikena och Amerikas förenta stater angående ömsesidigt understöd i vissa fall åt nödställda sjömän.

Ömsesidigt understöd åt nödställda sjömän.

Genom särskilda diplomatiska akter har under året republiken Cuba anslutit sig till den vid världspostkongressen i Washington år 1897 afslutade hufvudkonvention samt, i likhet med hvad jämväl ägt rum beträffande Japan och republiken San Domingo, till vissa andra vid kongressen slutade aftal.

Cubas m. fl. länders anslutning till världspostföreningen m. m.

Genom särskilda diplomatiska akter hafva under året Kreta, republiken Uruguay och Australiska statsfederationen anslutit sig till den i St. Petersburg den 22 juli 1875 afslutade internationella telegrafkonventionen.

Kretas m. fl. länders anslutning till den internationella telegrafkonventionen.

De Förenade rikena hafva genom ombud deltagit i följande internationella kongresser, nämligen:

Internationella konferenser.

- 1) kongressen för handel och industri i Ostende;
- 2) den nionde sjöfartskongressen i Düsseldorf;
- 3) fiskerikongressen i St. Petersburg;
- 4) sjätte kongressen i Düsseldorf rörande olycksfall i arbetet och om arbetareförsäkring;
- 5) sjätte kongressen i Düsseldorf för behandling af frågan om beredande af billiga bostäder åt arbetare och andra mindre bemedlade;
- 6) konferensen i Paris för undertryckande af den s. k. hvita slafhandeln;
- 7) andra konferensen i Bryssel för motarbetande af syfilis och veneriska sjukdomar;

8) kongressen i Bryssel för utarbetande af en internationell farmakopé för kraftigt verkande läkemedel;

9) konferensen i Köpenhamn för upprättande af de centrala organen för de internationella hydrografisk-biologiska hafsundersökningarna;

hvarjämte Sverige varit representeradt vid:

1) kongressen för räddningsväsende m. m. i Nantes;

2) en konferens af »association internationale de la marine» i Köpenhamn;

3) internationella associationens för beredande af skydd åt industriell äganderätt sjätte kongress i Turin;

4) kongressen i Bryssel till förbättrande af de blindas ställning;

5) kongressen i Antwerpen för behandling af frågor rörande sinnessjukas vård m. m.;

6) kongressen i Rom för gynekologi och obstetrik;

7) kommitterades för den internationella föreningen för lagstadgad arbetarskydd generalförsamling i Köln.

Beskickningshuset i Paris och kronans fastighet i Konstantinopel.

Kungl. Maj:t har under den 7 november gillat och fastställt föreskrifter för vården och underhållet af beskickningshuset i Paris samt föreskrifter för vården och underhållet af kronans fastighet i Konstantinopel.

Bestämmande af konsulsstipendier.

Kungl. Maj:t har bestämt under den 4 juli, att af det af Riksdagen för hvartera af åren 1902 och 1903 beviljade anslag till konsulsstipendier skall utdelas ett stipendium å 7,000 kronor för år, samt under den 3 oktober att ytterligare ett stipendium å 4,000 kronor för år skall utdelas.

Omreglering af vicekonsulatet i Helsingör.

Kungl. Maj:t har under den 3 oktober beslutat, att det lönade svenska och norska vicekonsulatet i Helsingör skall vid 1902 års utgång indragas.

Omreglering af svenska och norska generalkonsulatet i Lissabon.

Kungl. Maj:t har under den 11 januari beslutat, att det svenska och norska lönade generalkonsulatet i Lissabon skall indragas vid 1902 års utgång, och att från och med år 1903 skall i Lissabon upprättas ett olönadt generalkonsulat.

Omreglering af svenska och norska generalkonsulatet i Pireus.

Kungl. Maj:t har under den 21 februari beslutat, att det för svenska och norska generalkonsulatet i Pireus hittills utgående kontorsanslag utan redovisnings-skyldighet af 1,000 kronor om året skall från den 1 april indragas.

Upprättande af ett svenskt och norskt generalkonsulat i Teheran.

Kungl. Maj:t har under den 12 augusti beslutat, att i staden Teheran skall upprättas ett svenskt och norskt olönadt generalkonsulat, med distrikt omfattande Persien.

Utrikesdepartementets årsberättelse.

En redogörelse för Utrikesdepartementets verksamhet under år 1901 har under året blifvit offentliggjord.

Under nedannämnda dagar har Kungl. Maj:t utfärdat följande af Kungl. Maj:t föreslagna och af Riksdagen dels i oförändradt skick, dels med vissa förändringar antagna författningar, nämligen:

Utfärdade
författningar.

- 1902 den 9 maj: lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen angående patent den 16 maj 1884;
- » » 13 juni: lag om tolks anlåtande vid domstol;
- » » 27 » lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1, 2, 3 och 6 §§ strafflagen;
- » » » » lag angående verkställighet af domstols förordnande om tvångsuppfostran;
- » » » » lag, innefattande vissa bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderårige;
- » » » » lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar;
- » » » » lag om ändrad lydelse af 19 kap. 20 § och 20 kap. 3 § strafflagen;
- » » » » lag om ändrad lydelse af § 2 i förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof;

och har Kungl. Maj:t tillika, i den ordning § 87 regeringsformen föreskrifver, med bifall till senast församlade Riksdags förslag, låtit utfärda:

- 1902 den 6 juni: lag, innefattande inskränkning i inmutningsrätten.
- Härjämte har Kungl. Maj:t låtit utfärda:
- 1902 den 21 mars: kungörelse angående särskild fältkrigsrätt för allmänna garnisonssjukhuset i Stockholm;
- » » 13 juni: kungörelse angående villkoren för åtjnutande af de från och med år 1903 fastställda nya aflöningsförmåner för en del betjante vid fångvårdsanstalterna;
- » » » » kungörelse angående resestipendier åt domare;
- » » » » kungörelse om den tid, då lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete skall träda i kraft;
- » » 27 » kungörelse angående ersättning af allmänna medel till särskilde ledamöter af Stockholms rådstufvurätt i vissa patentmål;
- » » 12 september: kungörelse angående förändrade bestämmelser i fråga om skydd för vissa främmande patent, varumärken och mönster;
- » » 24 oktober: kungörelse angående särskild fältkrigsrätt för till volontärkorpral- och volontärrekrytskolor från

Västerbottens regemente och Jämtlands fältjägare-
regemente sammandragen afdelning af krigsmakten;
1902 den 14 november: kungörelse angående ordningen för utbetalning af ersättning af allmänna medel till den, som enligt lagen om tolks anlitande vid domstol biträdt såsom tolk utan att vara till allmän tolk förordnad;
» » 28 » cirkulär till Kungl. Maj:ts samtliga befallningshavande angående insändande i vissa fall till Justitiedepartementet af utslag angående besvär öfver val till ledamot af Riksdagens andra kammare.

Tillfällig förstärkning af Nedre Justitierevisionens arbetskrafter.
Såsom förstärkning af Nedre Justitierevisionens arbetskrafter har medgifvits anställande af en extra revisionssekreterare äfven under innevarande år.

Kommittén för utarbetande af förslag till ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning.
Den af Kungl. Maj:t den 25 maj 1900 tillsatta kommitté för utarbetande af förslag till ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning har under året varit samlad från och med den 3 februari till och med den 8 mars samt från och med den 12 till och med den 17 maj, då lagförslag, åtföljda af motiv afgåfvos, hvarefter kommittén upplöstes.

Kommittén för revision af strafflagen för krigsmakten.
Den för vidtagande af en revision af strafflagen för krigsmakten m. m. den 1 april 1901 tillsatta kommitté har under år 1902 undergått den förändring i sin sammansättning, att, sedan Hans excellens herr statsministern E. G. Boström den 10 juli på begäran entledigats från honom lämnadt uppdrag att vara ordförande i nämnda kommitté, f. d. landshöfdingen greve R. De la Gardie den 12 augusti utsetts till ordförande i densamma, hvarförutom landshöfdingen G. M. U. Rudebeck den 9 maj och vice häradshöfdingen J. Hjelmérus den 24 oktober jämväl på därom gjorda ansökningar entledigats från ledamotskap uti ifrågavarande kommitté och i Rudebecks ställe f. d. presidenten P. S. L. Annerstedt förordnats till ledamot i kommittén.

Sedan kommittén vid avslutandet af sina sammanträden i december 1901 uppdragit åt sin sekreterare att med ledning af kommitténs ditills fattade provisoriska beslut utarbete förslag till lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes, så har en afdelning af kommittén vid sammanträden under april 1902 förberedelsevis i vissa delar granskat af sekreteraren på grund häraf utarbetade förslag.

På framställning af kommitténs dåvarande ordförande meddelade Kungl. Maj:t den 27 juni 1902 kommitténs sekreterare tillstånd att mot ersättning af allmänna medel under en månads tid vistas i utlandet för att därstädes in-

hämta kännedom om det sätt, hvarpå vissa med krigsdomstolarnes organisation i samband stående spörsmål där erhållit sin lösning, med mera.

Under tiden från och med den 6 oktober till och med den 12 december 1902 har kommittén varit in pleno samlad; och har kommittén därunder dels genomgått och granskat samt i vissa punkter omarbetat eller fullständigat förenämnda förslag till lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes äfvensom öfverlagt om vissa därmed sammanhängande ämnen, dels och påbörjat granskningen af gällande strafflag för krigsmakten, därvid af kommittén fattats provisoriska beslut rörande ändring af vissa bestämmelser i sistnämnda lag.

I enlighet med kommitténs vid afslutandet af dess sammanträden för 1902 fattade beslut har kommittén åter sammanträdt den 8 innevarande januari för att fortsätta granskningen af strafflagen för krigsmakten.

Den af Kungl. Maj:t den 7 juni 1901 tillsatta kommittén för utarbetande af förslag till förändrad lagstiftning om köp och byte af lös egendom m. m. har under år 1902 fortsatt sina arbeten med afbrott allenast under tiden från och med den 29 juni till och med den 10 augusti. Enligt Kungl. Maj:ts förordnande har grosshandlaren O. M. Höglund den 11 augusti inträdt såsom ledamot af kommittén. Därjämte har bankdirektören P. R. Rabe, jämväl på grund af nådigt förordnande, under februari månad biträdt kommittén i dess arbete.

Kommittén
för utarbetande
af förslag till
förändrad lag-
stiftning om
köp och byte
af lös egendom
m. m.

Under januari och februari månader pågingo förberedande arbeten, därvid för öfverläggning rörande vissa inom gränserna för kommitténs uppdrag fallande ämnen sammanträden höllos med ett antal af chefen för Justitiedepartementet efter nådigt uppdrag tillkallade, i handel kunnige män. Från och med den 1 till och med den 25 mars var kommittén samlad i Köpenhamn till gemensamma förhandlingar med för motsvarande ändamål tillsatta norska och danska kommittéer, hvarvid beslöts att till en början till behandling upptaga frågan om lagstiftning angående köp och byte af lös egendom, och åt detta ämne ägnades en första gemensam behandling. Under den härpå följande tiden till och med den 3 maj fortgick i Köpenhamn samarbetet mellan de tre kommittéerna sålunda, att ett redaktionsutskott, i hvilket från hvardera kommittén insatts en ledamot, utarbetade ett första utkast till lag angående berörda ämne. Samtidigt härmed voro kommitténs båda andra ledamöter i Stockholm sysselsatta med förberedande behandling af vissa speciellt svenska frågor, som ägde samband med det till gemensam behandling företagna ämnet, hvarjämte ytterligare öfverläggningar höllos med handelskunnige män. Från och med den 5 maj till och med den 28 juni samt från och med den 11 till och med den 25 augusti var kommittén samlad i Stockholm och genomgick därunder det i Köpenhamn utarbetade utkastet. Den 30 i sistnämnda månad sammanträdde kommittén ånyo i Köpenhamn till gemensamma öfverläggningar med de norska

och danska kommitterade, och fortgick detta arbete till och med den 30 september, under hvilken tid det uppsatta utkastet samfällt genomgicks. Härefter och intill den 8 november var kommittén i Stockholm sysselsatt med ytterligare behandling af nämnda utkast, hvarjämte hos Kungl. Maj:t gjordes framställning om erhållande af uppdrag att verkställa utredning af frågorna, om och i hvad mån handelskunnige män kunde, utöfver hvad för närvarande äger rum, erhålla säte och stämma i rådstufvurätt, då handelstvister mellan köpmän där förekomma, samt huruvida dylika tvisters behandling i första instans kunde öfverlämnas utslutande åt rådstufvurätterna, hvilken framställning den 7 november bifölls. Från och med den 10 till och med den 29 november var ett redaktionsutskott med enahanda sammansättning som det föregående samladt i Köpenhamn, och utarbetades därunder ett andra utkast till lagtext. Samtidigt voro två af kommitténs ledamöter i Stockholm sysselsatte med frågan om vissa af hufvudförslaget föranledda ändringar i utsköningslagen äfvensom med förberedande utredningar angående handelskunnige bisittare i rådstufvurätterna. Under den återstående delen af året har kommittén varit samlad i Stockholm och därvid till behandling förehaft hufvudsakligen de ifrågasatta ändringarna i utsköningslagen samt frågan om rådstufvurätternas sammansättning vid behandling af handelstvister.

Kommitténs arbeten hafva under år 1902 fortskridit därhän, att förslag till lag om köp och byte af lös egendom och därmed sammanhängande ämnen äfvensom angående handelskunnige bisittare i vissa rådstufvurätter torde kunna under innevarande år öfverlämnas.

Kommittén för utarbetande af förslag till lagbestämmelser angående den rättsliga ställning, som kan pröfvas böra tillkomma annan förening än sådan, som har ekonomisk verksamhet till sin uppgift, m. m. Den af Kungl. Maj:t den 29 november 1901 tillsatta kommittén för utarbetande af förslag till lagbestämmelser angående den rättsliga ställning, som kan pröfvas böra tillkomma annan förening än sådan, som har ekonomisk verksamhet till sin uppgift, m. m. betande af förslag till lagbestämmelser angående den rättsliga ställning, som kan pröfvas böra tillkomma annan förening än sådan, som har ekonomisk verksamhet till sin uppgift, m. m. Den af Kungl. Maj:t den 29 november 1901 tillsatta kommittén för utarbetande af förslag till lagbestämmelser angående den rättsliga ställning, som kan pröfvas böra tillkomma annan förening än sådan, som har ekonomisk verksamhet till sin uppgift, m. m. kan pröfvas böra tillkomma annan förening än sådan, som har ekonomisk verksamhet till sin uppgift, m. m. sammanträdde första gången i Stockholm den 14 januari 1902, och fortsattes sammanträdena då till den 11 mars. Vidare sammanträden höllos därefter mellan den 15 april och den 29 maj. Sedan kommitténs sekreterare på kommitténs uppdrag utarbetat en öfersikt af främmande länders lagstiftning i de ämnen, som kommitténs arbeten voro afsedda att omfatta, sammanträdde kommittén ånyo den 16 oktober och har sedermera varit samlad till och med den 19 december. Kommitténs arbeten hafva omfattat förberedande öfverläggningar i de ämnen, som äro till kommittén hänvisade.

Kommitté för utarbetande af förslag till proportionellt valsätt vid val till Riksdagens andra kammare m. m. Kungl. Maj:t har den 10 oktober 1902 uppdragit åt en kommitté att utarbeta förslag till ett för vårt lands förhållanden afpassadt proportionellt valsätt att användas vid val till Riksdagens andra kammare äfvensom att i sammanhang därmed föreslå den valkretsindelning, som kunde vara för ett sådant valsätt mest lämpad. Till ordförande i denna kommitté har förordnats lands-

höfdingen A. Asker och till ledamöter i densamma häradshöfdingen G. J. G. A. Berg, ingenjören J. E. Biesèrt, lektorn S. G. von Friesen, borgmästaren C. O. Moberg, landtbrukaren Ivar Månsson, inspektören öfver försäkringsanstalterna i riket L. E. Phragmén, godsägaren friherre C. J. Rappe samt skriftställaren E. Svensén. Kommittén, som under tiden från och med den 1 till och med den 28 november 1902 hållit sammanträden, har därunder inhämtat och granskat olika metoder för proportionella val. Till ledning för ifrågasatt ny valkretsindelning hafva utarbetats kartor, hvilka på ett åskådligt sätt utmärka folkmängdstätheten i olika delar af landet samt upptaga kommunikationsleder, naturliga, administrativa och judiciella gränser med mera annat, som för en ny kretsindelning kan vara af betydelse, hvarjämte nödigt statistiskt material insamlats. Efter den 28 berörda november har ett särskildt utskott varit sysselsatt med att utarbeta en systematisk framställning af grunderna för det proportionella valsystemet samt olika metoder för dess tillämpning. Kommittén har i dess helhet ånyo sammanträd den 12 innevarande januari månad.

Kungl. Maj:t har förordnat, dels att Årstads, Faurås och Himble härads domsaga skall fördelas i två tingslag, omfattande det ena Himble härad med tingsställe i Varberg, samt det andra Årstads och Faurås härad med tingsställe i Falkenberg, dels att Uppsala läns södra domsaga skall utgöra ett tingslag med tingsställe i Enköping, dels ock att Nora domsaga skall från och med början af år 1904 indelas i två tingslag sålunda, att Nora och Hjulsjö härad samt Grythytte och Hellefors härad förenas till ett tingslag, benämndt Nora tingslag, med tingsställe i eller invid Nora stad, och Karlskoga härad bibehålles såsom särskildt tingslag.

Förening af tingslag.

Efter vederbörandes förslag har Kungl. Maj:t meddelat föreskrifter angående vissa ändringar i de för rådstufvurätten och magistraten i städerna Stockholm, Malmö och Västervik gällande organisationer äfvensom rörande reglering af borgmästarens i Karlstad samt rådstufvurättens och magistratens i Hedemora löneförmåner.

Organisation af rådstufvurätter och magistrater m. m.

På därom gjord framställning har Kungl. Maj:t förordnat, att hvad i 9 § af förordningen angående lagfart å fång till fast egendom samt i lagen angående förändring af tomts område är stadgadt beträffande stad må gälla i afseende å köpingen Arvika och Gårda municipalsamhälle.

Tillämpning beträffande vissa köpingar och municipalsamhällen af gällande bestämmelser om lagfart å fast egendom istad.

Arméns vapenöfningar. Arméns vapenöfningar under år 1902 hafva omfattat:

för den fast anställda personalen:

vid det icke garnisonerade infanteriet: inom I., III., IV. och VI. arméfördelningarna, med vissa undantag, rekrytskolor i 120 dagar (fortsättning af skolor från föregående år); inom II. arméfördelningen gemensamt med Gottlands infanteriregemente samt inom V. arméfördelningen rekrytskolor omkring 240 dagar; korpralskolor vid 5 regementen omkring 120 dagar; äfvensom vid samtliga regementen stabsöfningar i 6 dagar, officersöfningar i 5 dagar och regementsöfningar i 22 dagar; dessutom hafva för utbildningsåret 1902—1903 vid samtliga icke garnisonerade infanteriregementen volontärrekryt- och volontärkorpralskolor, förlagda till Ronneby, Varberg, Norrköping, Stockholm, Gäfve, Hernösand, Umeå, Notviken och Visborgs slätt under senare delen af året tagit sin början;

vid det icke garnisonerade kavalleriet: vid lifregementets dragoner, lifregementets husarer och Smålands husarregemente: rekryt- och remontskolor omkring $6\frac{1}{2}$ månader, stabsöfningar i 6 dagar, officersöfningar i 5 dagar, befälsöfningar i 10 dagar samt regementsöfningar i 23 dagar, hvarjämte rekryt- och remontskolor för utbildningsåret 1902—1903 tagit sin början den 1 november; vid skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente: befäls- och regementsöfningar lika med förenämnda kavalleriregementen samt rekryt-, korpral-, underofficers- och remontskolor med början den 1 november 1902;

vid de garnisonerade trupperna: regements-(repetitions-)öfningar under samma tid som vid de icke garnisonerade trupperna, rekryt-, korpral-(konstapel-) och underofficersskolor under större delen af året samt detachementsöfningar med i Stockholm förlagda trupper, hufvudsakligen tillhörande IV. arméfördelningen;

för de värnpliktige:

med årsklassen 1902 rekrytskola och med årsklassen 1901 repetitionsöfning under det antal dagar, som omförmåles i värnpliktslagen § 52.

Af nedanstående tabell framgår det antal värnpliktige, som under år 1902 inställt sig till vapenöfning vid hären:

	Af årsklassen 1902.				Af årsklassen 1901.			
	Till- städes- komna.	Hemför- lofvade enl. § 108 in- skrif- nings- förord- ningen.	Hemför- lofvade af annan anled- ning.	Antal, som fullgjort hela tjänst- göringen.	Till- städes- komna.	Hemför- lofvade enl. § 108 in- skrif- nings- förord- ningen.	Hemför- lofvade af annan anled- ning.	Antal, som fullgjort hela tjänst- göringen.
Vid infanteriet	20,464	1,043	294	19,127	23,543	181	20	23,342
» kavalleriet	1,015	46	8	961	—	—	—	—
» artilleriet	3,340	100	19	3,221	1,405	10	3	1,392
» ingenjörtrupperna .	923	34	7	882	288	3	—	285
» trängen	1,852	73	10	1,769	3,091	11	1	3,079
I intendentarskola . .	308	16	7	285	—	—	—	—
Såsom velocipedordon- nanser	71	1	5	65	—	—	—	—
Summa	27,973	1,313	350	26,310	28,327	205	24	28,098

Fälttjänstövningar i större omfattning hafva under regementsöfningarna ägt rum i Södermanland och Närke med III. och IV. arméfördelningarna, i hvilken senare ingick en bataljon af Gottlands infanteriregemente.

Fälttjänst-
övningar.

Infanterivolontärskolorna å Karlsborg, i Hernösand och Ronneby, hvilka togo sin början den 23 september 1901, afslutades respektive den 29, 31 och 24 sistlidne juli.

Infanterivolon-
tärskolor.

För underofficersutbildningen vid det icke garnisonerade infanteriet har en skola sammandragits till Karlsborg den 6 sistlidne oktober.

Kavalleriskola i Stockholm började den 1 sistlidne oktober.

Kavalleri-
skolan.

Fältövningar hafva under år 1902 varit anordnade för officerare af generalstaben, kavalleriet och fortifikationen, afvensom vid I., III., V. och VI. arméfördelningarna samt för intendenturkåren.

Fältövningar.

En taktisk utbildningskurs för kaptener och ryttmästare har för första gången varit anordnad, i hvilken, förutom befäls- och stabspersonal, 26 officerare deltagit.

Utbildnings-
kurs för
kaptener och
ryttmästare.

Till infanteriskjutskolan å Rosersberg hafva varit beordrade, jämte befäls- och stabspersonal, 60 officerare, däraf 1 från flottan och 1 från kustartilleriet.

Skjutskolor.

För fältartilleriet hafva skjutskolor dels för subalternofficerare dels för äldre officerare varit anordnade å Marma.

12 *Berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista Riksdags sammanträde sig tilldragit.*

Öfriga skolor. Till gymnastiska centralinstitutet hafva såsom elever beordrats: i instruktörskursen 23, i gymnastiklärarekursen 12 och i sjukgymnastiska kursen 2 officerare.

I ridskolekurs, anordnad för officerare af infanteriet, hafva deltagit 11 officerare.

Vid krigshögskolan utgör elevantalet 36 och vid artilleri- och ingenjörhögskolan 60, där af 4 från kustartilleriet.

15 subalternofficerare hafva under år 1902 genomgått en 2 månaders kurs för utbildning af vapenofficerare.

Från krigsskolan hafva under år 1902 utexaminerats 80 elever, berättigade att föreslås till officerare, och såsom elever dit beordrats 125 sergeanter.

Reserv-officerare. 8 reservofficersaspiranter hafva under samma år uppfyllt fordringarna för att kunna föreslås till reservunderlöjtnanter.

Åtskilliga utbildningskurser. Kurser hafva varit anordnade i kavalleriets telegraftjänst samt för utbildning af hofslagar-, sjukvårds- och gevärshandverkarbeställningsmän.

Generalstabens. För generalstabens verksamhet under år 1902 redogöres som följer:

Vid militärstatistiska afdelningen hafva, förutom en mängd smärre utredningar, följande hufvudsakliga arbeten utförts:

ny inkallelse- och mobiliseringsinstruktion och omarbetning af hela mobiliseringsverket för såväl personal som hästar;

förslag till ändringar i hästutskrifningslagen och hästutskrifningsförordningen;

redogörelse för officerarnes aflöningsförmåner inom norska, danska, finska, ryska och tyska arméerna;

förslag till en förkortad inskrifningsbok;

förslag till promemoria för 1902 års fälttjänstöfningar;

förslag till organisation af och bestämmelser för reservofficersexamenskurs;

yttrande öfver förslag till ändringar i skjutinstruktionen och rekrytutbildningsinstruktionen;

yttrande öfver en inom Riksdagens andra kammare väckt motion om befordringslag för armén och flottan;

yttrande öfver förslag beträffande militäröfningarna vid de allmänna läroverken;

yttrande öfver förslag till ändringar i exercisreglementet för kavalleriet; samt

yttrande öfver förslag till fäktinstruktion för kavalleriet.

Kommunikationsafdelningen har under året följt utvecklingen af landets kommunikationsväsende samt fullständigat sin kannedom om järnvägarnes, kanal-linjernas och öfriga förbindelsemedels beskaffenhet.

Officerare, tillhörande afdelningen, hafva öfvervarit besiktningar och afsyningar af nya järnvägsanläggningar samt på ort och ställe undersökt militärriskt viktiga punkter af vissa bansträckningar.

Officerare af flottan hafva för afdelningens räkning dels undersökt hamnar och lastageplatser å vissa kuststräckningar och insjöar, dels omarbetat förteckningarna öfver handelsflottans storlek och ångkraft, hamnarnas utrymme och lämplighet m. m.

Transportplanerna för arméns mobilisering och uppmarsch hafva bragts i öfverensstämmelse med den förändrade härordningen.

Omfattande uppgifter angående beskaffenheten af landets vägar hafva ingått från samtliga län samt ordnats inom afdelningen.

Slutligen har afdelningen uppgjort transportplanerna för truppersnas förflyttning till och från årets större fälttjänstöfningar äfvensom öfvervakat dessa planers utförande.

Krigshistoriska afdelningen har under året utgifvit 3:dje delen af Sveriges krig åren 1808 och 1809, innefattande krigshändelserna till lands i norra och östra Finland från början af maj intill midten af juli månad förstnämnda år, och har därpå öfvergått till affattandet af 4:de delen af samma krig.

I krigsarkivet, där ordnandet af handlingarna fortskridit enligt plan, har påbörjats en rekonstruktion af Krigskollegii eget arkiv.

Till arkivet hafva såsom gåfva öfverlämnats 329 nummer (handlingar, porträtt, planscher, kartor och studier), hvarjämte ett antal afskrifter från in- och utlandet förvärfvats genom köp.

Beträffande topografiska afdelningens verksamhet har redogörelse för densamma, jämlikt instruktionen för rikets allmänna kartverk, blifvit af kartverkschefen aflämnad till Jordbruksdepartementet.

Under år 1902 hafva:

för *fältartilleriet* anskaffats eller beställts en del snabbskjutande kanoner samt ammunitionsvagnar; projektiler dels för ersättning af de under året förbrukade och dels för fyllande af mobiliseringsbehovet; ammunition för utförande af försök med moderna fält- och positionshaubitser äfvensom mingranater för försökskjutning mot pansartorn, hvarjämte

Artilleriets materiel, ammunition och utredning.

för *fästningsartilleriet* verkstälts förändring af 8 cm. fältkanon till fästningskanon för pansartorn.

Vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori har under år 1902 tillverkningen af karbiner och gevär af 6,5 mm. fortgått enligt bestämd plan.

Eldhandvapen med ammunition.

Vid Huskvarna vapenfabrik äro därjämte beställda 7,5 mm. revolverar jämte reservdelar.

Tillverkningen vid ammunitionsfabrikens afdelningar å Marieberg och Karlsborg har omfattat skarpa och lösa gevärs- och revolverpatroner äfvensom rör till nyanskaffade projektiler m. m.

Dessutom äro från andra fabriker ett parti 6,5 mm. patronhylsor levererade för fyllande af behovet af mobiliseringsammunition.

Krut. Vid Åkers krutbruk hafva tillverkats handgevärskrut till skarpa och lösa patroner samt kanonkrut till strids- och exercisladdningar; vid Torsebro krutbruk har beställts ett parti styckekrut.

Utredning. För fält-, positions- och fästningsartilleriet är anskaffad diverse utredning.

Byggnadsarbeten. Under året hafva följande byggnadsarbeten utförts, nämligen:

å Marma skjutfält:	1 kruthus,
å Rinkaby »	6 stallskjul, 2 mathallar, 1 kokhus och 1 förråd,
å Grytans »	2 stallskjul och 2 mindre barackbyggnader;
å Skillingaryds skjutfält:	3 stallskjul,
å Tofta »	1 sjukstuga, 1 kokhus, 1 mathall och 2 sommarstall,
vid Åkers krutbruk:	2 mindre fabriksbyggnader, hvarjämte kontraherats om uppförande af 1 bostadsbyggnad med uthus.

Utvidnings- och tillbyggnadsarbeten hafva påbörjats vid kasernetablissemangen i Malmö för Kronprinsens husarregemente, i Kristianstad för Vendes artilleriregemente, i Jönköping för andra Göta artilleriregemente, i Stockholm för lifgardet till häst och första Svea artilleriregemente, å Ladugårdsgärdet för lifregementets dragoner, i Uppsala för andra Svea artilleriregemente, i Umeå för Norrlands dragoner, i Östersund för Norrlands artilleriregemente samt i Sollefteå för Norrlands trängkår.

Vid Tingstäde har uppförts en verkstads- och bostadsbyggnad.

I Sala har påbörjats uppförande af en förrådsbyggnad och ett bostadshus för andra Svea trängkår.

Uppförande af nya kasernetablissemang har påbörjats i Sköfde för lifregementets husarer och första Göta trängkår samt vid Visby för Gottlands artillerikår. I Boden hafva arbetena å kasernetablissemangen för Norrbottens regemente, Boden—Karlsborgs artilleriregemente samt Bodens ingenjörkår påbörjats. I Karlskrona och Vaxholm äro de nya etablissemangen för Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen under arbete.

Arbetena för beredande af förbättrad inkvartering för de värnpliktige å mötesplatserna hafva fortsatts.

Befästningsarbeten.

Befästningsarbetena hafva under år 1902 fortgått enligt plan.

Fortifikationens fältöfningar hafva pågått under 6 veckor och liksom när- Fortifikations
mast föregående åren varit förlagda till Bodens fästning med ändamål att verk- personalens
ställa diverse undersökningar m. m., som stått i sammanhang med fästnings- öfningar.

Ingenjörtruppernas öfningar hafva pågått enligt gällande instruktioner och de särskilda nådiga bestämmelser, som utfärdats i anledning af den förlängda öfningstiden för de värnpliktiges första årsklass.

Fästningsingenjörskompanierna hafva under en del af öfningstiden öfvats med arbeten, afsedda att komma det fasta försvaret till godo, nämligen det vid Svea ingenjörkår inom Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästningsområde, det vid Göta ingenjörkår å Vaberget och det Bodens ingenjörkår tillhörande vid Bodens fästning.

I de fältjänstöfningar med tredje och fjärde arméfördelningarna m. fl. trupper, som ägt rum, hafva deltagit af hvardera Svea och Göta ingenjörkår 1 fältingenjörkompani och af fälttelegrafkåren 2 fälttelegrafafdelningar och 1 telegrafstationsafdelning.

Komplettering af fältförråden för fältingenjörkompanierna, krigsbrokolon- Ingenjör-
nerna och fälttelegraferna har ägt rum. materielen.

Nämnden för afgifvande af utlåtande öfver förslag till uppförande af nya Kommitteer.
kasernetablissemang, tillsatt genom nådigt bref den 8 november 1901, har den 11 februari 1902 afämnat utlåtande i ämnet.

Under år 1902 tillsatta kommittéer, som fortfarande äro i verksamhet:

Kommittén för afgifvande af yttrande och förslag rörande försäljning af vissa delar af den s. k. Norra Djurgården, tillsatt genom nådigt bref den 8 april 1902. Ordförande: landshöfdingen i Jönköpings län, ledamoten af Riksdagens första kammare m. m. friherre N. A. Hj. Palmstierna. Ledamöter: majoren vid väg- och vattenbyggnadskåren m. m. J. A. Amundsson, öfversten vid fortifikationen m. m. G. A. C:son Bergman, öfversten och sekundchefen för Göta lifgarde m. m. J. L. A. Falkman, numera generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet m. m. S. G. A. Geijer, t. f. domänintendenten, ledamoten af Riksdagens andra kammare m. m. J. O. Lindewall, hofauditören, vice häradshöfdingen m. m. C. J. Ljunggren samt fullmäktigen i Riksgäldskontoret, ledamoten af Riksdagens första kammare m. m. G. F. Östberg. Sedan den sistnämnde anhållit om entledigande från ledamotskapet i nämnda kommitté, förordnade Kongl. Maj:t den 19 september 1902 grosshandlaren i Stockholm m. m. John Lovén att i stället såsom ledamot i kommittén inträda.

Kommittén för omarbetande af reglementen och instruktioner för infanteriets utbildning, tillsatt genom nådigt bref den 12 september 1902, består af ordförande: chefen för fjärde arméfördelningen, generallöjtnanten m. m. H. Gadd,

samt ledamöter: öfversten och chefen för Norrbottens regemente m. m. A. O. F. von Arbin, numera öfversten och sekundchefen för lifregementet till fot m. m. C. A. H. Jungstedt samt kaptenen vid Göta lifgarde m. m. C. J. Breitholtz. Den 31 oktober 1902 bemyndigade Kongl. Maj:t statsrådet och chefen för Landtförsvarsdepartementet att, på framställning af kommittén, tillkalla sakkunniga personer för att i mån af behof vid behandlingen af särskilda frågor deltaga i kommitténs arbeten.

Kommittén för afgifvande af yttrande öfver ett inom Landtförsvarsdepartementet uppgjort förslag rörande musikpersonalens organisation, harmonimusikens vid armén sammansättning samt därmed i sammanhang stående frågor, tillsatt genom nådigt bref den 12 september 1902. Ordförande: militärbefälhafvaren på Gottland, öfversten m. m. J. G. Björclin. Ledamöter: öfversten och chefen för Kronobergs regemente m. m. J. G. Wikander, ledamoten af Riksdagens andra kammare, hemmansegaren m. m. Carl Persson i Stallerhult och musikdirektören m. m. J. G. Kjellberg; samt

Kommittén för verkställande af granskning och omarbetning af ett genom chefens för generalstaben försorg utarbetadt förslag till organisation af landsstormen, tillsatt genom nådigt bref den 31 december 1902. Ordförande: chefen för sjätte arméfördelningen, generalmajoren m. m. C. A. C. Warberg. Ledamöter: öfversten och chefen för Karlskrona grenadjärregemente m. m. J. C. Lemchen samt chefen för krigshögskolan, öfveradjutanten och öfverstelöjtnanten i generalstaben m. m. L. H. Tingsten.

Utfärdade författningar.

På Landtförsvarsdepartementets föredragning hafva följande författningar af Kungl. Maj:t utfärdats:

den 4 januari: kungörelse angående afträdande till statsverket af de för indelta truppförbands egna ändamål vakanssatta rust- och rothållsnummer; *den 24 januari:* reglemente för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst; *samma dag:* reglemente för undersökning af dem, som söka fast anställning vid armén eller flottan; *den 14 mars:* kungörelse angående sättet för officers- och reservofficersvolontärs antagning och utbildning; *den 6 juni:* kungörelse angående vissa ändringar i de genom Kungl. brefvet den 22 juni 1877 fastställda grunderna för pensioneringen af arméns befäl och underbefäl med vederlikar; *den 13 juni:* kungörelse angående upphörande af den chefen för andra arméfördelningen åliggande inspektion af Gottlands infanteriregementes utbildning och öfningar; *samma dag:* lag angående ändrad lydelse af §§ 2, 3, 4, 5 och 6 i lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot; *samma dag:* kungörelse rörande ändrad lydelse af punkten 13 i nådiga kungörelsen den 23 november 1894 angående tillämpning tills vidare af förändrade föreskrifter rörande förvaltningen vid arméns truppförband; *samma dag:* kungörelse angående

hämtning af bevaringsmän, som uteblifvit från tjänstgöring m. m.; *samma dag*: kungörelse om ändrad lydelse af § 108 mom. 2 och § 115 i nådiga förordningen angående inskrifning och redovisning af värnpliktige samt deras tjänstgöring m. m. (inskrifningsförordningen) den 5 december 1901; *den 12 augusti*: förordning med närmare bestämmelser för verkställighet af lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot; *den 10 september*: kungörelse angående ändring af den vid nådiga förordningen den 12 augusti 1901 om rikets indelning i områden för värnpliktiges inskrifning samt om val af ledamöter i inskrifningsnämnder och inskrifningsrevisioner m. m. fogade tabell 3; *den 24 oktober*: kungörelse om ändrad lydelse af § 117 mom. 1 i nådiga förordningen angående inskrifning och redovisning af värnpliktige samt deras tjänstgöring m. m. (inskrifningsförordningen) den 5 december 1901; *den 31 oktober*: reglemente för arméns aflöning under fred; samt *den 12 december*: kungörelse angående ändrad lydelse af § 5 i förnyade nådiga reglementet för ridskolan vid Strömsholm den 5 augusti 1892.

En officer vid Kungl. flottan har varit kommenderad till Kristiania för att gemensamt med norska marinens generalstab utföra ett arbete. Utrikes kommenderade officerare m. fl.

Officerare vid Kungl. flottan, personal af mariningenjörstaten samt den i Marinförvaltningen anställde kemisten hafva i Danmark, England, Tyskland och Österrike öfvervakat tillverkningen af därstädes beställd materiel för flottan.

En officer vid Kungl. flottan har jämte en officer vid fortifikationen i Norge studerat anläggning och konstruktion af torpedbatterier.

Den i Marinförvaltningen anställde kemisten har i Tyskland, Österrike, Holland och England studerat sättet för tillverkning och förvaring af för militära ändamål använda krutslag och explosiva ämnen m. m.

En direktör vid mariningenjörstaten har i Tyskland, Frankrike och England studerat senare tiders förbättringar å sjökrigsmaterielen i allmänhet och å torpedbåtar i synnerhet.

Från föregående år hafva följande arbeten fortsatts: Flottans stabs verksamhet.
fullständigandet af flottans mobiliseringsplaner;
bearbetandet af statistiska uppgifter rörande främmande mariner;
tillgodogörandet af inom skärgårdarna gjorda sjömätningar för sjömilitära ändamål.

Följande förslag af större vikt och omfattning hafva afgifvits:

Bih. till Riksd. Prot. 1903. 1 Saml. 1 Afd.

Riksdags-Berättelsen.

till öfningsplan för flottan år 1902 samt för till allmän tjänst den 9 januari 1903 inkallade värnpliktige;
 till planer för årets krigsöfningar;
 till bemanning af de fartyg, hvartill anslag beviljats eller åskats;
 till föreskrifter för utbildning af till allmän tjänst och till sjötjänst inskrifna värnpliktige;
 till ändringar och tillägg i inom generalstaben utarbetadt förslag till landsstormens organisation;
 till sjömanskårens fördelning å stationer, afdelningar, yrkesgrenar och lönegrader för år 1903;
 till organisation af marinläkarekåren;
 till omfattning af utbildningskurs för den för signalstationernas bemanning afsedda personalen;
 till signalmateriel för flottans fartyg, signalstationer och kustfästningar (fort);
 till ny signalbok för flottan.
 Gemensamt med chefen för kustartilleriet har afgifvits förslag till samöfning af kustartilleriet, Karlskrona grenadjärregemente och flottan samt i samråd med Lotsstyrelsen en del arbeten utförts för signalstationernas förseende med materiel m. m.

Flottans öfningar och undervisningsverk.

Under det med den 30 september 1902 tilländalupna undervisnings- och öfningsår hafva följande fartyg varit använda:

korvetten *Freja* under omkring 4 månader för öfvande af sjökrigsskolans kadetter af 1:a, 2:a, 3:e, 5:e och 6:e klasserna samt rekryter, tillhörande matrosafdelningen;

kanonbåten *Rota* och en torpedbåt under omkring 3 veckor för öfvande af förutnämnda kadetter;

korvetten *Saga* under omkring 4 månader för öfvande af rekryter, tillhörande matrosafdelningen, samt för pröfning af extra kadetter;

öfningskeppen *Najaden* och *Jarramas* samt öfningsbriggarna *Gladan* och *Falken* under omkring $3\frac{1}{2}$ månader för öfvande af skeppsgossar.

Vid skjutskoleafdelningen, förlagd i Karlskrona skärgård, hafva under en tid af 2 månader öfningar pågått ombord å logementsfartyget *Stockholm* och två kanonbåtar.

För torpedskolans öfningar har i Karlskrona skärgård under en tid af omkring $1\frac{1}{2}$ månad varit sammandragen en afdelning, bestående af logementsfartyget *Vanadis* och en 1:a kl. kanonbåt samt tre 1:a och två 2:a kl. torpedbåtar.

För öfningar ombord med beväringmän hafva varit rustade:

vid Karlskrona station:

tre 1:a kl. pansarbåtar och två torpedkryssare (*Karlskrona beväringeskader*) under omkring 6 veckor,

vid Stockholms station:

en 2:a och fyra 3:e kl. pansarbåtar samt en 1:a kl. kanonbåt (*Stockholms beväringeskader*) under samma tid.

För stammens och beväringens samfällda öfningar hafva varit sammandragna:

en eskader (*kusteskadern*), bestående af tre 1:a kl. pansarbåtar, två torpedkryssare samt fyra 1:a kl. torpedbåtar för öfningar i Östersjön, Bottniska viken och Stockholms skärgård under omkring 6 veckor;

en eskader (*stockholmseskadern*), bestående af en 2:a samt fyra 3:e kl. pansarbåtar, fyra 2:a kl. torpedbåtar samt ett handminefartyg för öfningar i Stockholms skärgård under en tid af omkring 6 veckor.

Under såväl Karlskrona beväringeskader som kusteskadern hafva sjökrigsskolans kadetter af 4:e kl. öfvats ombord å en nämnda eskader tillhörande 1:a kl. pansarbåt.

Kanonbåten *Alfhild* har under en tid af 4 $\frac{1}{2}$ månader användts för rekognoscering i landets östra skärgårdar.

För fiskeribevakning å rikets kuster har kanonbåten *Skäggald* varit på expedition.

Chefsfartyget *Drott* har under omkring 4 månader varit på expedition kring rikets kuster.

Verkstadsfartyget *Ran* har för inskjutning af torpeder varit på expedition under omkring 3 veckor.

Kanonbåten *Rota* har för transport af diverse materiel till Fårösund m. m. varit på expedition 2:ne gånger under sammanlagdt 1 $\frac{3}{4}$ månad.

Med 1:a kl. pansarbåtarna *Göta* och *Äran* hafva profturer verkställts under respektive 11 och 18 dagar samt med jagaren *Mode* under omkring 1 månad.

Korvetten *Freja* och kanonbåten *Svensksund* hafva avslutat under år 1901 började vinterexpeditioner efter att hafva varit rustade Freja 6 månader och Svensksund 5 månader.

För närvarande är korvetten *Freja* på expedition till aflägsna farvatten och kanonbåten *Svensksund* å rikets västkust för bispringande af nödställda fartyg och fiskebåtar samt för uppehållande af ordningen på fiskeplatser.

Antalet beväringmän, som inställt sig till vapenöfning vid flottan, utgjorde 1902:

	Vid Karlskrona station	Vid Stockholms station	Tillsammans vid båda stationerna
Till fästningstjänst inskrifna (22 dagars repetitionsöfning för 1901 års klass, som vapenöfvats vid Vaxholms artillerikår)	—	367	367
Till annan särskild tjänst än fästningstjänst eller särskild befattning inskrifna (första tjänstgöring eller tjänstgöring i en följd)	491	327	818
Summa beväringmän	491	694	1,185

Af ofvanstående antal öfvades:

ombord å fartyg, tillhörande kusteskadern	387
» » » » stockholmseskadern	179
» » öfriga fartyg	42
å sjöfästningarna	367
i land å flottans stationer	174
Summa vapenöfvade	1,149

Af tillstädeskomna afgingo:

antal enligt § 108 inskrifningsförordningen hemförlofvade	18
antal af annan anledning hemförlofvade	18
Summa vapenöfvade och hemförlofvade	1,185.

I sjökrigshögskolan, där 1:a arbetsåret i allmänna kursen pågår sedan den 1:a sistlidna oktober, utgör antalet elever 19, däraf 4 från kustartilleriet.

Vid början af läsåret 1901—1902 utgjorde antalet kadetter vid sjökrigsskolan 88, af hvilka under hösten 1902 efter aflagd officersexamen 9 utnämndes till underlöjtnanter vid Kungl. flottan, och utgör antalet elever nu 128, däraf 8 å kustartillerilinjen.

Vid exercisskolan i Karlskrona hafva 837 man (däraf i befäls- och reservbefälsklasserna 26) och vid exercisskolan i Stockholm 526 man erhållit undervisning.

Vid signalskolan, förlagd i Karlskrona, hafva under året 223 man erhållit undervisning.

I underbefälsskolan i Karlskrona har undervisning meddelats 17 reserv-officersaspiranter och 206 man och vid Stockholms stations underbefälsskola hafva undervisats 35 man.

Vid minskolan i Karlskrona hafva 1 reservofficer, 3 reservofficersaspiranter och 48 man samt vid minskolan i Stockholm 2 officerare från kustartilleriet samt 45 man åtnjutit undervisning.

Under år 1902 hafva nedannämnde, genom Marinförvaltningen kontraherade arbeten blifvit levererade: Fartygs-, hus-
och andra
byggnader.

pansarbåten Äran, af Lindholmens verkstads aktiebolag och Motala verkstads nya aktiebolag;

pansarbåten Vasa, af Bergsunds mekaniska verkstadsaktiebolag;

jagaren Mode, af firman Yarrow & C:o L:d i London;

ett ballongfartyg, af Lindholmens verkstads aktiebolag;

en drakballong med apparater för dess fyllande och handterande, af ballongfabriken A. Riedinger i Augsburg;

dynamomaskiner med fotogenmotorer till ballongfartyget, af J. V. Svensons automobilfabrik;

elektrisk materiel till ballongfartyget, af Boye & Thoresens elektriska aktiebolag;

minkabelbåtarna G. E. N:r 1 och G. E. N:r 2, af Motala verkstads nya aktiebolag;

en luftkompressionspump till jagaren Mode, af Berliner Maschinenbau-Actien-Gesellschaft;

pansar till torn för pansarbåten Svea, af Charles Cammell & C:o, L:d, Sheffield.

Genom Marinförvaltningens försorg hafva kontrakt afslutats om leverans för flottans behof af följande ej levererade arbeten:

torpedbåtarna N:r 83 och 85, med Motala verkstads nya aktiebolag;

torpedbåtarna Orion och Sirius, med Bergsunds mekaniska verkstads aktiebolag;

torpedbåten Kapella, med Lindholmens verkstads aktiebolag;

pansarkryssaren Fylgia, med Bergsunds mekaniska verkstads aktiebolag;

ändring af pansarbåten Tirfing, med d:o.

De viktigare eller mera omfattande arbeten, som under år 1902 utförts vid flottans stationer utöfver de arbeten, som äro att hänföra till materielens reparation, underhåll och klargöring för expedition, äro följande:

Karlskrona station:

Nybyggnaden af torpedbåtarna Virgo och Mira samt sex ångslupar för pansarbåtarna Äran, Vasa och Tapperheten har afslutats.

Ändring af pansarbåten Thule för dess försättande i fullt tidsenligt skick pågår.

Ändring af pansarbåten Thordön pågår och 4 nya ångpannor för fartyget hafva tillverkats.

För nya dockan hafva portar blifvit uppsatta, pumpgrop sprängd och murad och pumpar däri insatta.

Byggandet af en mobiliseringskaj har påbörjats.

Korvetten Norrköping har ändrats till kasernfartyg för skeppsgossar samt logementsfartygen Stockholm och Vanadis apterats för värnpliktiges inkvartering vintertid.

Stockholms station:

Pansarbåten Folkes ändring har pågått.

Kompletteringsarbeten å pansarbåten Dristigheten hafva utförts.

Torpedbåten N:r 61 och stångtorpedbåten N:r 151 äro under ändring till bevakningsbåtar.

Torpedbåtarnes N:r 79 och 81 byggnad har pågått och i det närmaste afslutats.

Nybyggnaden af en ångslup för minfartyget Gunhild har afslutats.

En mintransportpräm har ändrats till handkranpräm.

Hand-, botten- och flytminor hafva tillverkats samt 13 st. roddbåtar nybyggts för fasta minförsvaret.

Elektrisk belysning har anordnats i verkstäderna å Galérvarfvet.

Artillerimateriel, projektiler, torpeder m. m.

För Kungl. flottans och kustartilleriets räkning har under år 1902 från diverse tillverkare inom landet emottagits:

artilleribestyckningen till 3 st. 1:a kl. pansarbåtar samt till åtskilliga torpedbåtar; därjämte en del kanoner för kustbefästningarna;

ammunitionseffekter till fyllande af erforderliga förråd för fartygen och kustbefästningarna.

För fasta minförsvaret har blifvit anskaffadt diverse minmateriel, skärgårds-telefon-, handmine- och tillfällig sprängningsmateriel, elektriska kablar, bomullskrut, inventarier för minstationer samt 5 st. ångslupar för minpositioner, hvarjämte en del ändringsarbeten företagits med i förråd varande äldre minor.

Vidare hafva anskaffats en del torpeder med tillbehör, torpedtuber för pansarbåtarna Vasa och Åran samt torpedbåtarna Virgo och Mira samt material för 8 fullständiga stationer för gnisttelegrafering.

Kustartilleriets organisation.

Kustartilleriet, hvars organisation tog sin början den 1 januari 1902, utgöres vid 1903 års början af:

Vaxholms kustartilleriregemente, bestående af: 5 artillerikompanier,
1 minörkompani och
1 yrkeskompani samt
Karlskrona kustartilleriregemente, bestående af: 5 artillerikompanier,
1 minörkompani samt
1 yrkeskompani

Summa 14 kompanier.

Älfsborgs kustartilleridetachment, tillhörande Karlskrona kustartilleriregemente och afsedt till bemanning å kustbefästningarna vid Göteborg, har börjat uppsättas och förlagts å Nya varfvet och Älfsborg.

För kustartilleriet i sin helhet har en skjutskola varit anordnad under en tid af 48 dagar med förläggning under förra delen i Vaxholms och Oskar Fredriksborgs fästning och under senare delen i Karlskrona fästning. Kustartilleriets öfningar och undervisningsverk.

Vid hvardera regementet har anordnats officers- och underofficersöfningar under omkring 75 dagar, förberedande mineringsöfningar under 76 dagar, mineringsöfningar å minposition under 75 dagar samt regementsöfningar under 40 dagar.

Vid Vaxholms kustartilleriregemente hafva bevaringsöfningar ägt rum under 22 dagar.

Antalet bevaringsmän, som inställt sig till denna vapenöfning, utgjorde 367 man, hvaraf 365 till vapentjänst och 2 till särskild befattning inskrifna.

Af tillstädeskomna hemförlofvades på grund af föreskrifterna i inskrifningsförrordningen § 107 1 man och § 108 2 man.

Karlskrona kustartilleriregemente har tillsammans med Karlskrona grenadjärregemente tvenne gånger deltagit i öfningar i Karlskrona fästnings försvar och bevakning, hvarvid flottan den ena gången äfven deltog.

Under år 1902 hafva antagits 5 officersaspiranter, hvaraf 4 sedermera antagits till officersvolontärer. Vid Karlskrona kustartilleriregementes mineringsöfningar har en reservofficer fullgjort repetitionsöfning och hafva 2 reservofficersaspiranter utbildats.

Under det med den sista september 1902 tilländalupna undervisnings- och öfningsår undervisades vid kustartilleriets skolor:

vid Vaxholms kustartilleriregemente: i rekrytskolan 234 man, i förberedande korpralskolan 18 man och i underofficersskolans allmänna klass 23 man; samt

vid Karlskrona kustartilleriregemente: i rekrytskolan 174 man, i förberedande korpralskolan 41 man och i underofficersskolans allmänna klass 18 man.

Sjökarte-
verket.

Under år 1902 hafva sjömättningsarbeten blifvit utförda:

vid Gäfneborgs läns kust och skärgård, där desamma dels från sistlidna års slutpunkter vid Stensudde, norr om Hornslandet, fortsatts nordvart hän till Strömskatan (Ströms bruk) och holmarna utanför denna udde, dels ägt rum till sjöss, tillsammans omfattande en areal af 0,55 kvadratnymil i skalan 1 : 20,000 och 2,53 kvadratnymil i skalan 1 : 50,000;

vid Västerbottens läns kust och skärgård, där desamma dels från sistlidet års slutpunkter å Rönnskär och Buskö fortsatts sydvart hän till udden Tomsvarten, dels ägt rum till sjöss, tillsammans omfattande en areal af 0,51 kvadratnymil i skalan 1 : 20,000 och 0,81 kvadratnymil i skalan 1 : 50,000; samt

vid Västerbottens läns kust och skärgård i norra Kvarken, där desamma med början 3 minuter norr om Holmöarne fortgått sydvart hän till Vätören, Hallören m. fl. holmar i Säfvarfjärden samt å Bådagrunden vid Holmön, omfattande en areal af 0,95 kvadratnymil i skalan 1 : 20,000.

I sammanhang med dessa mätningar hafva 2:a gradens triangelmätningar ägt rum å kusten omkring Stocka och Jättendal samt särdeles omfattande dylika vid Norra Kvarken.

Nettobehållningen af försålda kartor utgjorde 19,806 kronor 50 öre.

Lotsverket.

Följande förändringar och nyanskaffningar hafva utförts under år 1902:

Ett nytt ångfyrskepp, afsedt för östra Finngrundet, är under byggnad.

En acetylgasboj är anskaffad och utlagd vid Trädgårdsgrundet i Kalmar sund.

Två st. nya klockbojar äro anskaffade, hvaraf den ena utlagts vid grundet Klotet på södra kusten af Blekinge och den andra afsedd att förläggas vid Södergryndan utanför Sandhamn.

51 st. mindre bojar äro anskaffade och utlagda uti de nyuppränsade inomskärslederna å Bohuslänska kusten.

25 st. nya mindre prickar hafva tillkommit, under det att 30 st. indragits.

Klädesholmens och Hättans lotsplatser hafva indragits och därvarande personal förflyttats till Marstrands lotsplats.

Rösö tillfälliga lotsplats har indragits.

Tre för sjöfarten hinderliga fartygsvrak hafva blifvit undanröjda.

Följande arbeten vid fyrplatser äro utförda år 1902:

I sammanhang med uppförande af en ny fyr på Limön och ändring af Bönans fyr, hvilka arbeten utförts af Gäfne stad, har Eggegrunds fyr begränsats och försetts med luxljus samt Edsköklubbs fyr flyttats till Skräddarhällan.

På skäret Tjårfven utanför Söderarm är stommen till en ny inseglingsfyr uppförd.

För belysning af södra farleden till Oskarshamn är Grimskallens fyr flyttad till fastlandet och en ny fyr utan ständig bevakning därstädes uppförd.

Vid Grönskärs fyr äro anordningar vidtagna för det fasta fyrlysets ändring till intermittent sken samt för fyrskenet begränsning i farleden väster om Almagrundets fyrskepp. Tidpunkten för ändringen genomförande är beroende på undersökningar, som skola utföras instundande vår.

Husums och Vikstens fyrar samt Landsorts nedre fyr hafva erhållit förändrade begränsningar. Grönskärs, Godnatts och Sandhammarens fyrar hafva försetts med luxljus.

Fyrbelysningen i leden Femörehufvud—Arkö är indragen och i stället för fyrhusen på Alen och Logen äro dagmärken därstädes uppsatta.

Vid Draghallan är en mistklocka uppsatt och vid Landsort är mistkanonen ersatt med en knallsignalapparat.

Vid rikets navigationsskolor hafva under läsåret 1901—1902 varit inskrifna: i navigationsafdelningen 459 elever, af hvilka 226 utexaminerats såsom styrmän och 136 såsom sjökaptener, samt i maskinistafdelningen 235 elever, af hvilka 121 aflagt maskinistexamen och 85 öfvermaskinistexamen. Antalet af dem, som, utan att såsom elever hafva tillhört skolorna, åtnjutit undervisning därstädes, har utgjort 94, af hvilka 12 aflagt styrmans-, 6 sjökaptens-, 16 maskinist- och 3 öfvermaskinistexamen. Dessutom hafva 45 elever och 57 privatister aflagt godkänd examen i ångmaskinlära.

Navigationsskolorna.

Antalet af de under byråns tillsyn lydande särskilda observationsstationer utgöres för närvarande af 20 stationer för fullständigare meteorologiska observationer, 24 stationer för endast nederbördsräkning, 16 stationer för hydrografiska iakttagelser, af hvilka stationer 10 äro fyrfartyg, 8 stationer för vattenhöjdmätning medelst registerande apparater, 5 stationer för vattenhöjdmätning medelst observationer å peglar samt 6 dylika stationer inom Mälaren.

Nautisk meteorologiska byrån.

Meteorologiska observationsjournaler, förda på fartyg å aflägsnare farvatten, hafva inlämnats från ett örlogsfartyg och ett handelsfartyg. Sedan erforderliga utdrag af dessa journaler blifvit verkställda, komma de att afsändas till meteorologiska institutet i Utrecht.

Byråns bok- och kartsamlingar hafva blifvit på vanligt sätt förökade.

Enligt från Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande inkomna uppgifter utgjorde samtliga intill den 1 november 1902 vakanssatta nummer af båtsmanshållet 5,375; och utgjorde den återstående effektiva styrkan af båtsmän samma dag 312 man.

Vakanssättning inom båtsmanshållet.

Utfärdade för-
fatningar.

Under år 1902 hafva på chefsens för Sjöförsvarsdepartementet föredragning följande allmänna författningar utfärdats, nämligen: *den 21 februari*: kungörelse angående antagning och utbildning af officersaspiranter vid kustartilleriet; *den 21 mars*: kungörelse angående aflönings- m. fl. förmåner åt personal vid lots- och fyrinrättningarna under tjänstgöring vid flottan; *den 25 april*: stadga för sjökrigsskolan; *den 30 maj*: reglemente för sjökrigshögskolan; *samma dag*: undervisningsstadga för sjökrigshögskolan; *samma dag*: kungörelse angående signaler för tillkallande af lots; *den 6 juni*: kungörelse om ändrad lydelse af §§ 2 och 4, § 5 mom. 1 samt § 6 i förnyade nådiga kungörelsen den 8 juni 1900 angående antagning af manskap vid flottans sjömanskår genom kontrakt; *samma dag*: kungörelse om ändrad lydelse af §§ 2 och 4 i nådiga kungörelsen den 5 december 1901 angående antagning af manskap vid kustartilleriet genom kontrakt samt formulär 2 vid samma kungörelse; *samma dag*: kungörelse om ändring i bilagorna A. D. och E. till nådiga kungörelsen den 15 februari 1901 angående antagning af extra kadetter och dessas utbildning för inträde i sjökrigsskolan; *den 21 juni*: kungörelse angående förändrad lydelse af § 4 i nådiga kungörelsen angående vissa föreskrifter rörande fiskeriförhållandena i de till Sverige och Danmark gränsande farvatten den 10 november 1899; *den 27 juni*: kungörelse angående utbildning och pensionering af reservbefäl för flottan; *den 28 november*: instruktion för marinöfverläkaren; *samma dag*: kungörelse angående tillsättning af vissa läkaretjänster vid flottan och kustartilleriet; *samma dag*: förordning angående anställning och pensionering af läkare vid marinläkarekåren i flottans reserv; *samma dag*: kungörelse angående ändring i § 4 i nådiga instruktionen den 8 december 1899 för dem, som blifva förordnade att förrätta generalmönstring med sjömans- och skeppsgossekårerna samt Karlskrona artillerikår; *den 31 december*: kungörelse med vissa föreskrifter angående skeppsmätning.

Kommittéer
m. m.

I afseende å kommittéer, som af Kungl. Maj:t, på föredragning af chefen för Sjöförsvarsdepartementet, blifvit tillsatta, och liknande beredningar, hvilka blifvit, på grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande, af nämnde chef inkallade, är följande att meddela:

1:o) Kommission för afgifvande af *förslag i vissa frågor rörande minväsendet* tillsattes den 24 januari 1896. (Kommissionens ledamöter åtnjuta ingen annan ersättning än rese- och traktamentsersättning för verkställande af erforderliga arbeten utom Stockholms stationsområde.)

2:o) Beträffande en den 10 februari 1899 tillsatt kommitté för utredning af *vissa frågor rörande flottans station i Stockholm*, hvilken kommitté den 31 augusti 1900 afgifvit betänkande och förslag i fråga om första delen af uppdraget eller åvägabringande af utredning och uppgörande af förslag till nytt etablissemang för flottans härvarande station, har Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 21 september 1900 förklarad, att med fullgörande af det kommittén

i öfrigt lämnade uppdrag, nämligen att verkställa utredning och inkomma med förslag om beredande af medel för det nya etablissemanget äfvensom för anordningar till underlättande af mobilisering af flottans till Karlskrona station hörande fartyg genom försäljning af Skepps- och Kastellholmarne samt Galärvarvet, skall tills vidare anstå; hvarjämte chefen för Sjöförsvarsdepartementet bemyndigades att i ärendet tillkalla sakkunniga. Den 13 maj 1902 uppdrog, på grund häraf, departementchefen åt generallotsdirektören D. U. W. Linder, kommandören C. O. Olsen och byggmästaren vid flottans station i Stockholm G. A. Ingelman att verkställa utredning, huruvida någon minskning i det af kommitterade afgifna förslag under vissa förutsättningar kunde göras; och afgävo dessa personer sitt yttrande den 30 september 1902.

3:o) Sedan Kungl. Maj:t den 5 juli 1901 bemyndigat chefen för Sjöförsvarsdepartementet att för utarbetande inom nämnda departement af förslag till reglementariska föreskrifter för kustartilleriet samt till de bestämmelser i öfrigt, som vore erforderliga för genomförande af kustartilleriets organisation och kustbefästningarnes fullständiga öfverflyttning till Sjöförsvarsdepartementet, tillkalla högst fem sakkunniga personer, utsåg departementschefen dåvarande öfversten och chefen för Karlskrona artillerikår A. F. Centervall, öfversten och chefen för Vaxholms artillerikår C. O. Sylvander, kommandörkaptenen af 1:a graden O. L. Beckman, kommandörkaptenen af 2:a graden W. Dyrssen och kaptenen H. W. M. von Krusenstierna att såsom sakkunniga deltaga i utarbetandet af förslag till omförmälda föreskrifter och bestämmelser. Till följd af kaptenen von Krusenstiernas sjökommendering har under oktober månad kaptenen Friherre U. C. K:son Sparre inträdd såsom ledamot bland de sakkunniga.

De sakkunniga sammanträdde första gången den 22 juli 1901 och hafva deras arbeten sedermera utan afbrott fortgått samt ännu ej afslutats.

4:o) Kommitté, tillsatt genom nådigt bref den 31 januari 1902 för utredning rörande omorganisation af flottans civilstat m. m. Kommittén, som bestod af följande ledamöter: kommandören O. Lindbom (ordf.), kommandören T. C. A. Sandström, amiralitetsrådet J. E. Dahlin, sekreteraren G. E. Didring och t. f. regementsintendenten I. Neuendorff, sammanträdde första gången den 17 februari 1902 och afgaf sitt betänkande den 27 augusti 1902.

5:o) Genom Kungl. brefvet den 17 oktober 1902 uppdrogs åt chefen för Sjöförsvarsdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga, förutom sekreterare, för att i enlighet med de närmare föreskrifter, som departementschefen ägde meddela, inom departementet biträda vid en revision af gällande skeppsmättningsförfattningar.

Med anledning häraf utsågos kommerserådet E. A. Günther, kaptenen G. O. Wallenberg och skeppsmätaren C. J. A. Isakson att, med auditören L. K. V. Sandberg såsom sekreterare, utföra ifrågavarande uppdrag.

De sakkunnige hafva afgifvit förslag rörande vissa föreskrifter angående skeppsmätning, hvilket förslag, efter vederbörandes hörande, föranledt utfärdande af författning i ämnet. De sakkunnige äro sysselsatta med utarbetande af åtskilliga förslag rörande skeppsmätning, hvilket arbete ännu pågår.

Kommunalstyrelse på landet. Kungl. Maj:t har den 9 maj 1902 utfärdat lag angående ändrad lydelse af §§ 16 och 75 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Ändrad benämning å Nöbbelöfs socken och församling. Kungl. Maj:t har den 26 september 1902 förordnat, att Nöbbelöfs socken och församling i Onsjö härad af Malmöhus län skall från och med ingången af år 1903 erhålla benämningen Kells—Nöbbelöfs socken och församling.

Tillämpning å vissa områden på landet af ordningsstadgan m. fl. stadgar. Kungl. Maj:t har förordnat:
att ordningsstadgan, byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer samt hälsovårdsstadgan för riket, i hvad den afser stad, skola tillämpas inom det s. k. Bruksområdet vid Åtvidaberg i Östergötlands län samt å ett ytterligare område vid Oxelösunds municipalsamhälle i Södermanlands län;
att ordningsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola tillämpas inom Lilla Edet af Fuxerna socken i Älfsborgs län;
att ordningsstadgan för rikets städer och hälsovårdsstadgans för riket föreskrifter rörande stad skola tillämpas inom Nya Hagalunds municipalsamhälle inom Stockholms län, å visst utvidgadt område vid Fjällbacka municipalsamhälle i Göteborgs och Bohus län samt inom ytterligare ett område af Bjufs socken i Malmöhus län;
att ordningsstadgan för rikets städer skall med vissa undantag gälla för Djursholms köping i Stockholms län;
att 13 § i ordningsstadgan för rikets städer skall tillämpas å vissa delar af Agnetorps och Baltaks socknar i Skaraborgs län;
att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola tillämpas inom visst ytterligare område vid Hästveda järnvägsstation i Kristianstads län, å visst område af Orsa kyrkoby i Kopparbergs län samt inom strandlägenheten Fjällbacka i Göteborgs och Bohus län;
att byggnadsstadgan för rikets städer samt hälsovårdsstadgan för riket, i hvad den afser stad, skola tillämpas inom visst område af hemmanet 1⁷/₈ mantal Stockby n:r 1 i Danderyds socken och Stockholms län, benämndt Stocksunds villastad; samt

att hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad skola tillämpas å Hogenäs Näs fiskeläge och å visst område inom Skee socken af Göteborgs och Bohus län.

Kungl. Maj:t har under år 1902 fastställt förnyade regleringsplaner för städerna Västerås och Halmstad, regleringsplaner för Töreboda, Sjöbo, Grebbe-stads, Skurups, Nordmalings och Sofielundshusens municipalsamhällen samt förändrad och utvidgad regleringsplan för Klippans municipalsamhälle. Regleringsplaner.

Kungl. Maj:t har den 9 juni 1902 förordnat, att den i 10 § af lagen angående ersättning för skada i följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901 omförmålda Riksförsäkringsanstalt skall inrättas och den 1 september 1902 träda i verksamhet. Riksförsäkringsanstalten.

Därefter har Kungl. Maj:t dels den 31 oktober 1902 förordnat, att uppbörd af de utaf Riksförsäkringsanstalten bestämda afgifter och belopp, som för förvärfvande af lifränta erläggas, samt utbetalning af de utaf Riksförsäkringsanstalten beslutade lifräntor och andra skadeersättningar skall åligga Postsparbanken, äfvensom meddelat vissa i anledning af Postsparbankens handhavande af omförmålda göromål erforderliga bestämmelser, dels den 19 december 1902 fastställt instruktion för Riksförsäkringsanstalten, dels ock den 31 i sistnämnda månad utfärdat kungörelse med närmare bestämmelser rörande sådan anmälan, som omförmåles i 12 § af förenämnda lag af den 5 juli 1901.

Sedan Riksförsäkringsanstalten, jämlikt först nämnda nådiga beslut, den 1 september 1902 trädt i verksamhet, har under den återstående delen af året inom anstalten uppgjorts tariffer för kollektiv olycksfallsförsäkring enligt lagen den 5 juli 1901, upprättats allmänna försäkringsvillkor samt beräknats lifräntors kapitalvärde, hvarjämte arbetet på anstaltens inre och yttre organisation fortgått. I sistnämnda afseende må nämnas, att ombud för Riksförsäkringsanstalten i de särskilda orterna utsetts till ett antal af 265, och att anstalten genom utsändande af aftryck af lagen den 5 juli 1901 och cirkulärskrifvelser sökt fästa vederbörande arbetsgifvares uppmärksamhet å lagens bestämmelser samt om det tillfälle, som beredts arbetsgifvare att genom försäkring i Riksförsäkringsanstalten befria sig från dem enligt lagen åliggande ersättningskyldighet.

Sedan sistlidna års Riksdag beslutat att till arbetareförsäkringsfonden i riksstaten för år 1903 afsätta 1,400,000 kronor, har Kungl. Maj:t den 27 juni 1902 förordnat, att dessa medel skola af Statskontoret förvaltas på sätt i nådiga brefvet den 15 november 1895 föreskrifvits i afseende å de af Riksdagen för år 1896 afsatta medel för enahanda ändamål. Arbetareförsäkringsfonden.

Kungl. Maj:t har den 6 juni 1902 utfärdat dels lag om fosterbarns vård, dels kungörelse angående fastställande af formulär till liggare enligt 13 § i Lag om fosterbarns vård m. m.

nämnda lag, dels förordning angående undantag beträffande allmänna barnhusinrättningen i Stockholm från tillämpning af samma lag, dels ock kungörelse angående ändring af § 8 i nådiga instruktionen för läkare, som äro för hälso- och sjukvården inom visst område anställda, äfvensom för andra, som utöfva läkarekonsten, den 31 oktober 1890.

Extra provin-
sialläkare.

Under 1902 hafva af statsmedel beviljats bidrag till aflönande af extra provinsialläkare i Arvidsjaurs, Arjeplogs, Bygdeå, Tärna, Bjerke härads, Ludgo m. fl. socknars, Indalslidens, Hammerdals, Edefors, Orusts västra härads och Kungshamnns distrikt.

Nya apotek.

Kungl. Maj:t har under 1902 medgifvit, att nya själfständiga apotek må inrättas: i Degerfors kyrkoby, Elfkarleö, Jockmocks kyrkoby och Hammerdal samt 2 apotek i Stockholm; hvarjämte Kungl. Maj:t, vid meddelande af tillstånd till inrättande af ett medikamentsförråd vid Rimbo järnvägsstation, tillika föreskrifvit, att samma medikamentsförråd skall efter utgången af år 1912 förändras till ett själfständigt apotek.

Hospitalsvü-
sendet.

Af de vid rikets hospital och asyler under år 1902 utförda arbeten märkas följande:

Vid Nyköpings hospital har om- och tillbyggnaden af den s. k. norra paviljongen blifvit fullbordad, afsynad och godkänd samt byggnaden tagen i bruk.

Vid Restad har administrationshuset förts under tak och inredningsarbetet påbörjats. Samtliga paviljongerna för den manliga afdelningen äfvensom ekonomibyggnaden hafva likaledes förts under tak, samt grunderna blifvit lagda och socklarna satta till öfverläkarebostaden, bageribyggnaden, byggnaden för yttre betjäning äfvensom paviljongerna VI och VII inom kvinnoafdelningen; och har å dessa byggnader en del af murningsarbetet påbörjats. Dessutom har största delen af terrasseringsarbetena blifvit fullbordad.

Vid Växjö hospital hafva förarbeten utförts, för utbudande på entreprenad af arbetet å den beslutade nya ångpannebyggnaden m. m.

För Göteborgs hospital har kontrakt afslutats rörande detta hospitals om- och tillbyggnad; och har ifrågavarande arbete därefter så långt framskridit, att de båda enkelrumsflyglarna jämte ångpanne- och elektricitetsbyggnaden äro förda under tak, varmkanalerna inom de nuvarande mans- och kvinnoafdelningarna färdigmurade och matsalarna till hälften färdiga. Vatten- och aflöpsledningsarbetet är utbudet på entreprenad.

För Kristinehamnns hospitals utvidgning för mottagande af ytterligare 400 patienter har fullständigt förslag blifvit uppgjort.

Vid Uppsala asyl har sista slutbesiktningen å samtliga byggnaderna ägt rum, sedan de förut gjorda anmärkningarna, afseende under ansvarstiden yppade bristfälligheter å byggnaderna, blifvit af entreprenörens löftesmän afhjälpta.

Vid 1902 års ingång uppgick antalet barnmorskor i hela riket till 2,793. Antalet barnmorskor.

Enligt af Medicinalstyrelsen år 1902 till Kungl. Maj:t afgifven berättelse angående skyddskoppypningen i riket utgjorde antalet af dem, som under år 1901 med framgång vaccinerats, 106,283. Samma år hafva 161 revaccinationer anmälts. Skyddskoppypningen.

Under hela år 1902 har karantänsinrättningen på Kånsö utanför Göteborg varit öppen och tillika varit afsedd till observationsanstalt. Kånsö karantäns- och observationsanstalt.

Till Kånsö hafva under året för observation anländt 2 fartyg, båda från ort, som varit förklarad smittad af pest. Å båda fartygen, hvilka voro destinerade till svensk hamn, befanns hälsotillståndet godt, hvarför icke någon karantänsåtgärd erfordrades.

Kungl. Maj:t har genom den 24 januari 1902 utfärdad kungörelse fastställt ändrad lydelse af 5 § i nådiga kungörelsen angående införsel af varor, som kunna misstänkas medföra kolerasmitta, den 3 november 1899. Införsel af varor, som kunna misstänkas medföra kolerasmitta.

Kungl. Maj:t har den 7 februari 1902 utfärdat kungörelse angående ändring i § 1 i förnyade nådiga ordningen för sjukgymnasters och sjukgymnastiska institutets verksamhet den 13 juli 1887. Nådiga ordningen för sjukgymnasters och sjukgymnastiska institutets verksamhet.

Järnvägspostbefordran har anordnats å statsbanelinjerna Gellivare—Riksgränsen och Niemisel—Morjärv samt å de enskilda järnvägslinjerna Borås—Alfvesta, Gärsnäs—Sankt Olof, Göringen—Dalfors, Klafreström—Åsheda, Linköping—Kisa—Vimmerby, Ludvika—Nyhammar, Mönsterås—Sandbäckshult och Roma—Slite. Järnvägspostbefordran.

Under år 1902 har postkontor inrättats i Tierp, hvaremot postkontoret i Gysinge indragits. Antalet dylika postanstalter utgjorde sålunda vid 1902 års slut detsamma som vid utgången af år 1901, eller 191. Fasta postanstalter.

Efter indragning af en del äldre och inrättande af nya poststationer uppgick vid 1902 års slut hela antalet fasta postanstalter till 2,819, eller 72 flera än vid 1901 års utgång.

Antal postför- Under år 1901, det senaste år, för hvilket fullständiga statistiska uppgifter sändelser. föreligga, hafva, enligt anställda beräkningar, inom riket blifvit behandlade 301,647,167 postförsändelser af alla slag, hvilket antal vid jämförelse med nästföregående år utvisar en tillökning af 10.2 procent.

Särskildt har beräknats, att på grund af abonnemang blifvit genom postverket forskaffade 159,677,348 nummerexemplar tidningar och tidskrifter, hvilket utvisar en tillökning af 6.1 procent.

Nya utgifts- Kungl. Maj:t har den 6 juni 1902 fastställt nya utgiftsstater för postverket stater samt tillämpas från och med den 1 januari 1903. aflöningsreglemente.

Den 9 juni 1902 har Kungl. Maj:t jämväl fastställt aflöningsreglemente för tjänstemän och betjante vid postverket.

Ny instruk- Kungl. Maj:t har den 31 december 1902 utfärdat ny instruktion för Gene- tion för Gene- ralpoststyrelsen. ralpoststyrelsen.

Frankerings- Vidare har Kungl. Maj:t den 13 juni 1902 meddelat nådiga bestämmelser frihet för vissa angående frankeringsfrihet för tjänstebrefkort med order om krigatjänstgöring tjänstebrefkort. m. m.

Ny instruktion Den 14 maj 1902 har af Generalpoststyrelsen utfärdats ny instruktion för för poststa- tionsförestän- dare. förestandare för poststationer af första och andra klass.

Medelsredovis- Generalpoststyrelsen har den 22 december 1902 utfärdat vissa förändrade ningen vid bestämmelser i afseende å medelsredovisningen vid postkontoren i riket. postkontoren.

Utväxling af Under år 1902 har anordnats utväxling af postanvisningar mellan Sverige och Liberia. och Liberia.

Aftal angående Ett i afsikt att förbättra vinterpostförbindelserna mellan Sverige och Ryss- vinterpostför- land (däri inbegripet Finland) träffadt aftal mellan cheferna för vederbörande bindelsen mel- land (däri inbegripet Finland) träffadt aftal mellan cheferna för vederbörande lan Sverige postverk har af de båda ländernas regeringar, medelst utväxling i St. Peters- och Ryssland. burg den $\frac{27}{14}$ februari 1902 af ministeriella deklARATIONER, blifvit godkändt.

Nya posthuset Under år 1902 har det under uppförande varande nya posthuset i Stock- i Stockholm. holm till det yttre och i väsentlig mån äfven till det inre nått sin fullbordan.

Statstelegraf- Inom statstelegrafnätet, som vid 1901 års slut omfattade 9,589 kilometer nätet. stolplinjer och 28,663 kilometer trådlEDNINGAR, hafva genom de under år 1902 utförda arbeten tillkommit omkring 50 kilometer linjer och omkring 450 kilo-

meter trådledningar, så att telegrafnätet vid 1902 års slut upptog i linjer och kablar omkring 9,640 kilometer samt i ledningar omkring 29,100 kilometer.

På grund af erhållet nådigt bemyndigande har telegrafstationen i Gunnebo indragits. Indragen telegrafstation.

För såväl inländsk som utländsk telegramtrafik har öppnats en signalstation i Helsingborg, hvilken står i förbindelse med telegrafstationen därstädes. Ny signalstation.

Vid telegrafstationerna å 23 orter inom riket har anordnats expedition för utväxling af telegram på svenska språket till och från orter i Sverige, Norge och Danmark, hvaremot dylik expedition upphört vid 15 telefonstationer. Anordnande af telegramexpedition vid telefonstationer.

För befordran af telegram, affattade på svenska språket, till stationer i Sverige, Norge och Danmark hafva telegraminlämningsställen öppnats på 2 platser. Telegraminlämningsställen.

I förbindelse med telegrafnätet hafva blifvit satta 20 järnvägsstationer för korrespondens inom riket samt med Norge och Danmark och 40 för allmän internationell korrespondens. Därjämte hafva 16 järnvägstelegrafstationer, som förut varit öppna allenast för skandinavisk korrespondens, upplåtits jämväl för internationell telegramväxling. En järnvägstelegrafstation har under år 1902 indragits. Järnvägsstationer i förbindelse med telegrafnätet.

Statstelegrafstationerna i riket med inberäkning af 7 rikstelefonstationer utgjorde vid 1902 års utgång 181; och voro då med dem förbundna 589 telefonstationer för befordran af telegram på svenska språket till och från orter i Sverige, Norge och Danmark, 1,390 järnvägstelegrafstationer samt 2 på bekostnad af enskilda personer anordnade telegrafiska förbindelser, så att hela antalet af rikets i förbindelse med hvarandra stående telegrafanstalter vid slutet af samma år uppgick till 2,162. Antalet telegrafanstalter i riket.

Under år 1901, det senaste, för hvilket fullständig statistik är upprättad, hafva befordrats 2,579,437 taxerade telegram, däraf 1,293,912 inländska, 912,654 till eller från utlandet samt 372,871 transiterande telegram. Telegramväxlingen.

Rikstelefonnätet, som vid 1901 års slut omfattade 12,590 kilometer stolplinjer samt 51,681 kilometer dubbeltrådiga och 1,546 kilometer enkeltrådiga förbindelseledningar, har genom de under år 1902 utförda byggnadsarbeten ökat med, förutom abonnentlinjer och abonnentledningar, omkring 1,600 kilometer stolplinjer och omkring 7,100 kilometer dubbeltrådiga förbindelseledningar samt Statens telefonförbindelser.

genom rasering eller ombyggnad minskats med omkring 100 kilometer enkeltrådiga förbindelseledningar, så att rikstelefonnätet vid 1902 års utgång omfattade i linjer omkring 14,200 kilometer samt i förbindelseledningar omkring 60,240 kilometer, däraf enkeltrådiga omkring 1,440 kilometer och dubbeltrådiga omkring 58,800 kilometer.

Inköpta tele-   Under år 1902 hafva för statens räkning inköpts de enskilda telefonnäten å
fönnät.   Gottland samt i Fryksdalen, Håkansö och Hybo.

Telefonap-   Antalet af de i telegrafverkets telefonnät uppsatta telefonapparater har
parater.   under år 1902 ökats med omkring 5,000; och utgjorde sammanlagda antalet
af nämnda apparater vid årets slut omkring 61,000.

Ny telefonför-   Från Kiruna har öfver riksgränsen till Narvik framdragits en dubbeltrådig
bindelse med   förbindelseledning för samtidig telegrafering och telefonering, hvarigenom en
Norge.   ny trafikled till Norge vunnits.

Nya telefon-   De telefonförbindelseledningar, för hvilkas utförande 1899 års Riksdag an-
förbindelseled-   slagit medel, hafva under år 1902 i allt väsentligt blifvit fullbordade. Då bland
ningar.   dessa ingå de betydelsefulla förbindelseledningarna af 4.5 millimeters koppartråd
Stockholm—Luleå, Stockholm—Sundsvall och Sundsvall—norska gränsen, har
härigenom dels telefonkorrespondensen mellan från hvarandra mycket aflägsna
orter inom riket blifvit möjliggjord och dels en ny telefonförbindelse med Norge
erhållits.

Central- och   Antalet central- och växelstationer har under år 1902 ökats med 44; och
växelstationer.   utgjorde hela antalet dylika stationer vid årets utgång 1,174.

Växlade tele-   Under år 1901, det senaste, för hvilket fullständig statistik blifvit upp-
fönsamtal.   rättad, har antalet telefonexpeditioner uppgått till 155,058,293, däraf 738,553 ut-
                                 gjorts af telefonerade telegram och återstoden af samtal.

Nya utgifts-   Kungl. Maj:t har den 6 juni 1902 fastställt nya utgiftsstater för telegraf-
stater samt af-   verket att tillämpas från och med den 1 januari 1903, hvarigenom statens tele-
löningsregle-   fonväsen och telegrafverkets linjebyggnadsafdelning blifvit uppförda på ordinarie
mente.   stat äfvensom telegrafinspektörsinstitutionen blifvit införd. Samma dag har
Kungl. Maj:t fastställt aflöningsreglemente för tjänstemän och betjante vid tele-
grafverket.

Ny instruktion   Kungl. Maj:t har den 31 december 1902 utfärdat ny instruktion för Tele-
för Telegraf-   grafstyrelsen.
styrelsen.

Vidare har Kungl. Maj:t samma dag utfärdat dels kungörelse angående ändrad lydelse af vissa §§ i förnyade nådiga reglementet för telegrafverkets pensionsinrättning den 17 december 1886, dels ock kungörelse angående ändrad lydelse af vissa §§ i förnyade nådiga reglementet för telegrafverkets änke- och pupillkassa den 17 december 1886.

Kungl. Maj:t har i nådigt bref den 12 augusti 1902 för Sveriges del godkänt en mellan svenska och storbritanniska telegrafförvaltningarne träffad öfverenskommelse rörande utväxling af presstelegram nattetid till nedsatt pris mellan Sverige samt Storbritannien och Irland.

Den 29 april och den 19 december 1902 har Kungl. Maj:t för Sveriges del godkänt mellan svenska och norska Telegrafstyrelserna samt mellan svenska Telegrafstyrelsen och danska Telegrafdirektoratet träffade öfverenskommelser rörande den direkta telegramutväxlingen mellan Sverige och Norge samt mellan Sverige och Danmark, genom hvilka öfverenskommelser ordtaxan för hvarje ord sänkts till hälften af förut bestämdt belopp.

Öfverenskommelse rörande telegramutväxlingen mellan Norge och Danmark genom Sverige har af svenska och norska Telegrafstyrelserna samt danska Telegrafdirektoratet träffats och af de tre ländernas respektive regeringar godkänts, för Sveriges del den 19 december 1902.

Nya öfverenskommelser rörande telefonsamfärdseln mellan Sverige och Norge samt mellan Sverige och Danmark hafva af svenska och norska Telegrafstyrelserna samt af svenska Telegrafstyrelsen och danska Telegrafdirektoratet träffats och af rikenas respektive regeringar godkänts, för Sveriges del den 24 oktober och den 21 november 1902.

Kungl. Maj:t har den 31 december 1902 utfärdat stadga om elektriska anläggningar för belysning och arbetsöfverföring.

Kungl. Maj:t har den 12 december 1902 utfärdat kungörelse angående ändrad lydelse af §§ 9, 12, 13, 23, 25, 26, 27 och 30 i förnyade nådiga instruktionen för Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 8 december 1899.

Bland de med statsmedel understödda väg- och vattenbyggnadsarbeten hafva, enligt uppgift af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, under år 1902 såsom fullbordade af styrelsen godkänts:

62 väganläggningar, omfattande en längd af 37,7463 nymil, för hvilka kostnaden beräknats till 1,281,300 kronor, hvaraf såsom statsanslag utgått 849,992 kronor 62 öre;

3 broarbeten, för hvilka kostnaden beräknats till 123,200 kronor, hvaraf såsom statsanslag utgått 82,100 kronor; samt

1 hamnarbete, för hvilket kostnaden beräknats till 20,000 kronor, hvaraf såsom statsanslag utgått 13,300 kronor;

Koncessioner
å enskilda
järnvägar.

Kungl. Maj:t har under år 1902 beviljat koncession å följande järnvägsanläggningar:

från Tomtebodas station å norra stambanan till Kapellskärs hamn i Rådmanö socken med en längd af 84,46 kilometer och en spårvidd af 1,435 meter;

från Penningby station å förenämnda järnväg till Norrtälje med en längd af 9,94 kilometer och en spårvidd af 1,435 meter;

från Stålboga station å Norra Södermanlands järnväg öfver Malmköping till Flens station å västra stambanan med en längd af 29,00 kilometer och en spårvidd af 1,435 meter;

från Hvetlanda station å Hvetlanda—Säfsjö järnväg till Målilla station å Nässjö—Oskarshamns järnväg med en längd af 50,73 kilometer och en spårvidd af 0,891 meter; samt

från Lund till Refvinge med en längd af 21 kilometer och 1,435 meters spårvidd.

För allmän
trafik öppnade
enskilda järn-
vägar.

Under år 1902 hafva för allmän person- och godstrafik följande järnvägar upplåtits:

Östra centralbanans järnvägsaktiebolags järnväg från Linköping öfver Kisa till Vimmerby med en längd af 100 kilometer och en spårvidd af 1,435 meter; Slite—Roma järnvägsaktiebolags järnväg mellan Slite och Roma med en längd af 33,38 kilometer och en spårvidd af 0,891 meter;

järnvägsaktiebolaget Gärsnäs—S:t Olofs järnväg mellan Gärsnäs och S:t Olof med en längd af 13,90 kilometer och en spårvidd af 1,435 meter;

Växjö—Klafreström—Åsheda järnvägsaktiebolags järnväg mellan Klafreström och Åsheda med en längd af 16,50 kilometer och en spårvidd af 0,891 meter;

Östra Skånes järnvägsaktiebolags järnväg mellan Skepparslöf och Heden-torp med en längd af 5,18 kilometer och en spårvidd af 1,435 meter;

delen Mönsterås—Sandbäckshult af Mönsterås—Åsheda järnvägsaktiebolags järnväg mellan Mönsterås och Åsheda med en längd af 11,50 kilometer och en spårvidd af 0,891 meter;

delen Ludvika—Nyhammar af Stockholm—Västerås—bergslagens nya järnvägsaktiebolags järnväg från Vansbro öfver Ludvika till Engelsberg med en längd af 23,78 kilometer och en spårvidd af 1,435 meter;

Borås—Alfvesta järnvägsaktiebolags järnväg] mellan Borås och Alfvesta med en längd af 148,90 kilometer och en spårvidd af 1,435 meter.

Längden af för trafik öppnade enskilda järnvägar och bandelar, som vid 1901 års slut utgjorde 7,761,9 kilometer, har sålunda under år 1902 ökat med 353,1 kilometer, hvadan alltså totallängden vid 1902 års slut var 8,115 kilometer.

Af dessa järnvägar äro 176 lokomotivbanor med 8,101,2 kilometers längd och 5 hästbanor med 13,8 kilometers längd.

Af lokomotivbanorna hafva

105 st. med en längd af 5,354,2 kilometer en spårvidd af 1,435 meter

1	»	»	»	»	»	18,2	»	»	»	»	1,188	»
2	»	»	»	»	»	49,9	»	»	»	»	1,093	»
12	»	»	»	»	»	501,1	»	»	»	»	1,067	»
49	»	»	»	»	»	1,922,7	»	»	»	»	0,891	»
2	»	»	»	»	»	150,0	»	»	»	»	0,802	»
5	»	»	»	»	»	105,1	»	»	»	»	0,600	»

Å statsbanorna mellan Gellivare och riksgränsen mot Norge samt mellan Boden och Ytter Morjärv hafva arbetena under år 1902 bedrifvits så, att den förra banan kunde öppnas för trafik den 15 november och delen Niemisel—Morjärv af den senare den 1 augusti.

Statens
järnvägs-
byggnader.

Hvad beträffar statsbanebyggnaden Göteborg—Skee, hafva arbetena pågått hufvudsakligen mellan Uddevalla och sistnämnda plats, därvid skenläggningen framdragits från Uddevalla till Rabbalshede, bangård, 42,6 kilometer norr om Uddevalla, hvarjämte terrasseringsarbetena påbörjats i de större skärningarna mellan Uddevalla och Skafteröd. Dessutom hafva utförts en del undersökningar och utredningar rörande banans olika ifrågasatta sträckningar mellan Skafteröd och Göteborg och i sammanhang därmed äfvenledes utredningar och undersökningar för omgestaltning af bangårdsförhållandena i och invid sistberörda stad.

Sedan definitiva planer blifvit af Kungl. Maj:t den 27 juni 1902 fastställda för påbörjande af permanent godsbangård vid Norrtulls station och en rangeringsbangård vid Tomtebodas, togo arbetena å nämnda bangårdar sin början under därpå följande augusti månad.

Definitivt förslag till provisoriskt förändrande af Stockholms centralstation och norra station har till Kungl. Maj:t ingifvits, hvarjämte flera förslag till slutligt ordnande af bangårdsförhållandena i och invid Stockholm utarbetats och åtskilliga af 1901 års bangårdskommitté begärda utredningar i samma ärende verkställda.

Dessutom hafva utförts undersökningar och kostnadsberäkningar för fortsättning af statsbanan från Morjärv till Karungi by i Karl Gustafs socken, Norrbottens län.

Statens järnvägstrafik. Sedan under år 1902 för trafik öppnats bandelarne Niemisel—Morjärv om 42 kilometer och Gellivare—Riksgräneen om 230 kilometer, utgjorde längden af för trafik öppnade statsbanor vid samma års slut 4,121 kilometer.

Bruttoinkomst. Bruttoinkomsten af statsbanornas trafik belöpte sig för år 1902 till omkring 46 millioner kronor.

Till Statskontoret levererade trafikmedel. Af statens järnvägars trafikinkomster hafva under år 1902 till Statskontoret inlevererats 8 millioner kronor.

Angående befordran å järnväg vid mobilisering. Kungl. Maj:t har den 30 maj 1902 utfärdat kungörelse angående befordran å järnväg af rikets försvarsväsen tillhörande personal vid mobilisering eller mobiliseringsöfning.

Ny godsindelning. Kungl. Maj:t har den 28 november 1902 fastställt ny godsindelning för transporter å statens järnvägar.

Kommittéer och kommissioner. 1. Den af Kungl. Maj:t den 16 juli 1897 tillsatta kommitté för Sveriges deltagande i 1900 års världsutställning i Paris har under år 1902 utgjorts af samma ledamöter som vid 1901 års utgång.

I fråga om kommitténs verksamhet under år 1902 har dess ordförande anført, att kommittén, hvars hufvudsakliga verksamhet afslutats med utgången af år 1900, kommer att, så snart en del efterarbeten, hvilkas fullbordande det icke stått i kommitténs makt att påskynda, afgifva en fullständig redogörelse i ett sammanhang för hela sin verksamhet; samt att de kommittén efter världsutställningens afslutande åliggande arbeten äro af den beskaffenhet, att de böra utföras af generalkommissarien och kommitténs sekreterare, hvarför kommitténs förvaltningsutskott under år 1902 haft endast ett sammanträde för behandling af vissa ekonomiska frågor o. d., och hade kommittén i sin helhet under året icke behöft en enda gång sammankallas.

2. I 1901 års bangårdskommittés sammansättning har under nästlidna år den förändring ägt rum, att Kungl. Maj:t den 17 oktober 1902 efter grosshandlanden C. Bengtson, som afidit, förordnat hofintendenten J. E. A. Börtzell att vara ledamot i kommittén.

Rörande kommitténs verksamhet under året har dess ordförande meddelat, att kommittén då varit samlad under tiden från och med den 21 till och med den 30 oktober. Vid de sammanträden, som under denna tid hållits, pröf-

vades af kommittén, som då jämväl lämnats tillfälle att granska ett inom Järnvägsstyrelsen upprättadt ändradt förslag till provisoriska anordningar vid Stockholms centralstation, de olika förslag till förändrade stationsanordningar af mer permanent natur inom hufvudstaden, hvilka blifvit under året upprättade jämte det att därför nödiga undersökningar, kostnadsberäkningar och öfriga utredningar verkstälts.

Kommittén hade emellertid funnit sig ännu icke kunna företaga de kommitténs pröfning underställda förslagen till slutligt afgörande af den anledning att — förutom det att vissa ytterligare utredningar ansetts för kommittén erforderliga — stadsfullmäktige i Stockholm, enligt hvad kommittén meddelats, beslutit låta verkställa undersökning och upprätta kostnadsberäkning rörande ett nytt ifrågasatt förslag till ändrad ingångslinje för den söderifrån till Stockholm inkommande statsbanan; och hade kommittén ansett sig böra afvakta afslutandet af dessa utredningar för att kommittéen skulle blifva i tillfälle att vid afgifvande af sitt underdåniga utlåtande i ämnet taga under ompröfning jämväl sistberörda förslag.

3. Den af Kungl. Maj:t den 24 maj 1901 tillsatta kommitté för verkställande af utredning i fråga om utsträckt sabbatshvila åt vissa statstjänstemän och betjante bestod, då densamma under sistlidna år afslutade sina arbeten, af samma ledamöter som vid årets början.

Kommittén har under året varit samlad i Stockholm från januari månads början till och med den 6 maj, då kommittén upplöstes, efter att hafva till Kungl. Maj:t inlämnat sitt den 28 föregående april slutjusterade underdåniga betänkande och förslag.

4. Äfven den af Kungl. Maj:t den 22 november 1901 tillsatta kommissionen för utredning inom Civildepartementet af frågan om erforderliga förändrade anordningar beträffande landtpolisen har under år 1902 afslutat sina arbeten, utan att någon förändring i kommissionens sammansättning under samma år ägt rum.

Sedan, enligt Kungl. Maj:ts den 13 december 1901 meddelade förordnande, två af kommissionens medlemmar, under tiden från och med den 13 till och med den 18 januari företagit en resa inom Blekinge och Malmöhus län för studerande af landtpolisens organisation därstädes, har kommissionen varit samlad från och med den 21 till och med den 31 januari och från och med den 1 till och med den 8 februari samt från och med den 18 till och med den 21 mars äfvensom den 27 och 28 maj; och har kommissionen sistnämnda dag afgifvit slutligt utlåtande i det till densammas handläggning öfverlämnade ämne.

5. Kungl. Maj:t har den 21 november 1902 förordnat extra ordinarie professoren greve C. T. Mörner, extra läraren vid tekniska högskolan ingenjören K. G. A. Sondén, apotekaren R. R. A. Lehman och fabriksföreståndaren E. Blombergh att inom Civildepartementet, i förening med kanslirådet och byrå-

chefen D. Ekelund, granska gällande bestämmelser angående vård och försäljning af arsenik samt andra giftiga ämnen och varor, äfvensom afgifva det förslag, hvartill granskningen kunde föranleda.

Denna kommission har ännu icke begynt sina arbeten.

Försäljning till statsverket af fastigheten n:r 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm.

Sedan Riksdagen i skrifvelse den 13 maj 1902 för sin del förklarar hinder icke möta för försäljning af fastigheten n:r 1 efter 1810 års nummerordning i kvarteret Lejonet i Stockholm under villkor, bland andra, att fastigheten inköptes för statsverkets räkning för en köpeskillning af högst 2,250,000 kronor, har Kungl. Maj:t *dels* den 23 i samma månad förklarar, att från Kungl. Maj:ts och kronans sida hinder icke mötte för försäljning af nämnda fastighet på de af Riksdagen angifna villkor, *dels ock*, efter det Hans Kungl. Höghet Kronprinsen i egenskap af förmyndare för sin son Hans Kungl. Höghet Hertigen af Skåne, nuvarande innehafvare af Prinsessan Sophia Albertinas stiftelse, hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes medgifva, att ifrågavarande fastighet finge försäljas till statsverket på förut omförmälda villkor, den 26 september 1902 förklarar, att ifrågavarande fastighet skulle med tillträdesrätt den 1 oktober samma år af statsverket inköpas för berörda köpeskillning och på de i öfrigt af Riksdagen angifna villkor samt uppdragit åt chefen för Finansdepartementet att å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar underteckna för köpets afslutande erforderliga handlingar äfvensom förordnat, bland annat, att, sedan köpehandlingarna blifvit af vederbörande undertecknade, det ena exemplaret skulle öfverlämnas till kammaradvokatfiskalsämbetet med förständigande för ämbetet att för Kungl. Maj:t och kronan å köpet söka lagfart; och har bemälda ämbete tillkännagifvit, att Stockholms rådstufvurätt den 24 november 1902 meddelat svenska staten lagfart å förenämnda fastighet.

Ändring i lagen för Sveriges Riksbank.

Kungl. Maj:t har den 14 maj 1902 utfärdat lag angående ändrad lydelse af 2, 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges Riksbank den 12 maj 1897.

Riksbankens styrelse och förvaltning.

Kungl. Maj:t har den 21 juni 1902 utfärdat kungörelse i anledning af Riksdagens beslut angående Riksbankens styrelse och förvaltning.

Dyrtidstillägg åt en del tjänstemän och betjänte.

Den 23 maj 1902 har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse angående dyrtidstillägg för år 1902 åt en del tjänstemän och betjänte.

Stämpelafgiften.

Kungl. Maj:t har den 13 juni 1902 utfärdat kungörelse angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften.

Vid Myntverket hafva under år 1902 blifvit utmyntade:		Myntverket.
guldmynt: 20-kronor	kr. 2,276,200: —	
silfvermynt: 25-ören	» 312,280: —	
10-ören	» 194,560: —	
bronsmynt: 5-ören	» 32,628: —	
2-ören	» 40,711: —	
1-ören	» 26,854: —	
hvarjämte under samma tid från Myntverket, hufvudsakligen till landsorten, utväxlats:		
i silfvermynt	kr. 3,011,800: —	
i bronsmynt	» 63,150: —	
samt under enahanda tid präglats 16,573 stycken medaljer till värde af 77,136 kronor 93 öre.		

Kungl. Maj:t har den 12 december 1902 utfärdat kungörelse angående förändrad lydelse af §§ 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 18, 20, 27 och 28 i förnyade nådiga instruktionen för Kungl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegium den 30 oktober 1896. Ändring af Kommerskollegii instruktion.

Den 24 januari 1902 har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse angående formulär till skeppsdagböcker. Formulär till skeppsdagböcker.

Kungl. Maj:t har den 21 november 1902 utfärdat kungörelse angående tillämpningen i visst fall af gällande bestämmelser om skyldighet att förete fartygs nationalitets- och registreringscertifikat m. m. Företeende af fartygs nationalitets- och registreringscertifikat m. m.

Kungl. Maj:t har under år 1902 beviljat 25 utlänningar tillstånd att i riket idka handel eller annan näring. Tillstånd för utlänningar att i riket idka handel m. m.

Från det af Riksdagen för år 1902 beviljade anslag för beredande åt sjömanshusen af skäligen ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktiges inskrifning och redovisning samt med utarbetande af sjöfartsstatistiska uppgifter hafva bidrag tilldelats 44 sjömanshus. Bidrag till sjömanshusen.

Kungl. Maj:t har den 31 december 1902 utfärdat kungörelse om ändrade bestämmelser i fråga om afskrifning af vissa postverket tillhöriga persedlar och effekter. Ändrade bestämmelser i fråga om afskrifning af vissa postverket tillhöriga persedlar.

- Ändrade bestämmelser i fråga om afskrifning af viss telegrafverket tillhörig materiel m. m. Samma dag har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse om ändrade bestämmelser i fråga om afskrifning af viss telegrafverket tillhörig materiel m. m.
- Bevilling af fast egendom samt af inkomst. Kungl. Maj:t har den 23 maj 1902 utfärdat kungörelse angående den vid samma års riksdag åtagna bevilling af fast egendom samt af inkomst.
- Tilläggsbevilling. Samma dag har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse angående särskild tilläggsbevilling för år 1902.
- Inkomstskatt. Kungl. Maj:t har den 21 juni 1902 utfärdat förordning om inkomstskatt.
- Upphörande af Stockholms stads brandförsäkringskontors frihet från afgift och kontribution. Den 25 april 1902 har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse angående upphörande af den Stockholms stads brandförsäkringskontors frihet från afgift och kontribution.
- Tullkammare i Eskilstuna. Vid ingången af februari månad 1902 har i staden Eskilstuna öppnats tullkammare under tullförvaltares öfverinseende, hvarjämte vid samma tillfälle staden kommit i åtnjutande af förut i näder beviljad nederlags- och transitupplagsrätt.
- Transitupplagsrätt för staden Marstrand. Staden Marstrand har under år 1902 fullgjort stadgade villkor för åtnjutande af transitupplagsrätt och därefter af sådan rätt kommit i åtnjutande.
- Sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge. Kungl. Maj:t har den 9 maj 1902 låtit utfärda förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge, att, där icke annorlunda stadgas, lända till efterrättelse till och med den 15 maj 1903.
- Tulltaxan. Kungl. Maj:t har den 9 maj 1902 låtit utfärda kungörelse angående förhöjning i då gällande tullsatser för vissa slag af väfnader, hvarefter Kungl. Maj:t den 3 påföljande oktober låtit utfärda kungörelse angående fortsatt tillämpning af tulltaxan den 24 oktober 1898 med vissa ändringar samt tariff å taran för inkommande utländska varor.
- Ny gränstullkammare i Riksgränsen. En gränstullkammare, benämnd tullkammaren i Riksgränsen och lydande under tullkammaren i Luleå, har öppnats vid den närmast riksgränsen inom Sverige belägna järnvägsstationen å statsbanan Gellivare—Riksgränsen.

Antalet postanstalter, hvilka såsom postsparbankskontor betjäna allmänheten med emottagande och utbetalande af postsparbanksmedel, utgjorde vid utgången af november månad 1902 2,788 st., hvarjämte sparmärke-försäljningsställes antal uppgick till 4,339 st., däraf 2,795 st. postanstalter.

Postspar-
banken.

Antalet delägare i Postsparbanken utgjorde vid årets början 573,800 st. Under tiden 1 januari—30 november hafva tillkommit 65,702 st., under det att 49,426 st. afgått genom uttagande af samtliga innestående medel. Delägareantalet utgjorde fördenskull sistnämnda dag 590,076 st.

Under tiden 1 januari—30 november 1902 insattes i Postsparbanken 11,415,996 kronor och uttogos 13,178,264 kronor 3 öre, hvadan delägarnes behållning, som vid årets början uppgick till 54,226,354 kronor 8 öre, minskats med 1,762,268 kronor 3 öre och den 30 november 1902 utgjorde 52,464,086 kronor 5 öre, obereknadt upplupna räntor för den gångna delen af året.

Postsparbankens inlåningsränta har under året oförändradt utgjort 3,6 procent för år.

De af Postsparbanken förvaltade medlen — däruti inberäknadt från Riksgäldskontoret upptagna lån å sammanlagdt 3,000,000 kronor samt löpande förskott från postverket å tillhoppa kronor 1,645,267: 02 — voro vid november månads utgång placerade dels uti obligationer, utfärdade af svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank eller kommuner inom landet till ett bokfördt värde af 41,308,306 kronor 23 öre, dels ock i direkta lån till kommuner till ett sammanlagdt kapitalbelopp af 15,826,921 kronor 56 öre, hvarjämte vid samma tidpunkt i banken inestodo 583,976 kronor 23 öre.

Kungl. Maj:t har den 4 juli 1902 utfärdat kungörelse om ändrad lydelse af §§ 8, 18 och 21 i förordningen angående en postsparbank för riket.

Ändring i för-
ordningen an-
gående en post-
sparbank för
riket.

Under år 1902 hafva till Patent- och registreringsverket inkommit 2,316 ansökningar om erhållande af patent, 563 ansökningar om registrering af varumärken och 33 ansökningar om erhållande om mönsterskydd.

Patent- och
registrerings-
verket.

Under året har Patent- och registreringsverket beviljat 1,674 patent och registrerat 465 varumärken samt 11 mönster.

Antalet af de under år 1902 till Patent- och registreringsverket inkomna anmälanden till aktiebolagsregistret har uppgått till 2,479, däraf 429 afsett registrering af aktiebolag.

Under året hafva registrerats 6 bolag, för hvilka Kungl. Maj:t före 1897 års början fastställt ordning, och 412 andra bolag. Af de sistnämnda, hvilkas sammanlagda tecknade aktiekapital utgör 73,787,460 kronor, däraf 64,022,745 kronor 25 öre inbetalts, äro:

1 försäkringsaktiebolag med ett aktiekapital af	150,000: —
5 järnvägsaktiebolag med ett sammanlagdt aktiekapital af . .	5,385,800: —
201 industri- och fabriksaktiebolag med ett sammanlagdt aktie- kapital af	41,901,810: —
31 rederiaktiebolag med ett sammanlagdt aktiekapital af . . .	3,591,450: —
74 handels- och hushållsföreningsaktiebolag med ett samman- lagdt aktiekapital af	7,570,965: —
5 bankaktiebolag med ett sammanlagdt aktiekapital af . . .	7,090,000: —
95 aktiebolag, bildade för hvarjehanda ändamål, med ett sam- manlagdt aktiekapital af	8,097,435: —
412	<hr/> 73,787,460: —

Ändrad lydelse af 18 § i förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895.

Kungl. Maj:t har den 7 mars 1902 utfärdat kungörelse angående ändrad lydelse af 18 § i nådiga förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895.

Ändring i förordningen om beskattning af hvitbetssocker-tillverkningen i riket.

Kungl. Maj:t har den 12 augusti 1902 utfärdat kungörelse angående ändrad lydelse af 2 § i nådiga förordningen om beskattning af hvitbetssocker-tillverkningen i riket den 19 maj 1893.

Vissa ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maldrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker.

Kungl. Maj:t har den 28 november 1902 utfärdat kungörelse angående vissa ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maldrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker den 24 oktober 1885.

Bestämmelser angående enskilda banker.

Den 13 juni 1902 har Kungl. Maj:t utfärdat lag med vissa bestämmelser angående enskilda banker.

Allmänna hypoteksbanken.

Allmänna hypoteksbankens obligationsskuld, som vid 1900 års utgång utgjorde 292,890,146 kronor 67 öre, uppgick vid 1901 års slut till 289,662,220 kronor, hvaraf mot inhemska obligationer 116,532,900 kronor, mot tyska 147,246,400 kronor och mot franska 25,882,920 kronor; och utgjorde räntan, hvarmed obligationerna vore förskrifna, 5 % å 13,849,600 kronor, 4 % å 188,980,386 kronor 67 öre, 3³/₄ % å 32,024,300 kronor och 3¹/₂ % å 54,807,933 kronor 33 öre.

Under år 1902 har från hypoteksbanken icke någon obligationsförsäljning ägt rum. Under samma år hafva följande amorteringar å bankens obligationslån verkställt, nämligen: å inhemska 5-procentlånet 743,000 kronor, å inhemska 4-procentlånen 155,300 kronor, å inhemska $3\frac{3}{4}$ -procentlånen 142,100 kronor, å inhemska $3\frac{1}{2}$ -procentlånet 101,000 kronor, å tyska 4-procentlånet 512,000 kronor, å tyska $3\frac{1}{2}$ -procentlånet 169,333 kronor 33 öre och å franska 4-procentlånet 303,120 kronor.

Enligt den öfversikt af hypoteksföreningarnas ställning vid 1901 års slut, hvilken i Finansdepartementet upprättats efter uppgifter från de särskilda hypoteksföreningarna, utgjorde summan af den amorteringslåneskuld, hvori hypoteksföreningarna, efter afdrag af de å lånen verstillda amorteringar, till allmänna hypoteksbanken då häftade, 268,619,686 kronor 6 öre eller 1,552,780 kronor 80 öre mindre än vid utgången af år 1900.

Hypoteksföreningarnas ställning.

Allmänna hypotekskassans för Sveriges städer obligations-skuld utgjorde vid 1901 års utgång 23,297,333 kronor 35 öre mot 23,565,133 kronor 34 öre vid utgången af år 1900. Under år 1902 har från hypotekskassan försålts obligationer för ett belopp af 4,500,000 kronor af ett samma år upplagdt nytt amorteringslån å 8,000,000 kronor.

Allmänna hypotekskassan för Sveriges städer.

Hypotekskassans fordringar hos delägande stadshypoteksföreningar och kommuner uppgingo vid 1901 års slut, efter verkställd amortering, till sammanlagdt 17,477,031 kronor 64 öre.

Riksbankens metalliska kassa utgjorde, beräknad i enlighet med gällande bestämmelser, vid slutet af november 1902 i rundt tal 51,466,800 kronor mot 46,206,200 kronor vid samma tid år 1901.

Riksbankens och de enskilda bankinrättningarnas kassatillgångar.

De solidariska enskilda bankerna ägde vid utgången af november 1902 i myntadt och omyntadt guld vid hufvudkontoren 3,027,600 kronor mot 6,014,600 kronor vid samma tid år 1901.

Det belopp i guld, som vid slutet af november 1902 fanns hos aktiebankerna, utgjorde 144,900 kronor mot 146,500 kronor den 30 november 1901.

Riksbanken och de enskilda bankinrättningarna hade vid november månads utgång 1902 fordringar hos utlandet i räkning och på grund af växlar till belopp af 80,668,300 kronor mot skulder å tillhopa 48,854,400 kronor, så att bankernas öfverskjutande fordran hos utlandet utgjorde 31,813,900 kronor mot 51,466,200 kronor vid samma tid år 1901. Därjämte innehade Riksbanken den 29 november 1902 utländska obligationer till ett belopp af 10,802,200 kronor mot 11,070,800 kronor vid november månads slut år 1901.

Utelöpande
banksedlar.

Beloppet af utelöpande banksedlar var i slutet af november 1902 i rundt tal 149,837,900 kronor, däraf 121,224,600 kronor för Riksbanken och 28,613,300 kronor för de enskilda bankerna, af hvilka tretton under år 1902 afstått från rätten att utgifva egna banksedlar, nämligen Kalmar enskilda bank från den 1 januari, Smålands enskilda bank från den 1 juni, Stockholms enskilda bank och Hallands enskilda bank från den 15 juli, Östergötlands enskilda bank, Södermanlands enskilda bank, Norrköpings enskilda bank, Kopparbergs enskilda bank och Örebro enskilda bank från den 1 augusti, enskilda banken i Vänersborg, Borås enskilda bank och Skaraborgs läns enskilda bank från den 1 november samt Gottlands enskilda bank från den 15 december. Vid utgången af november 1901 var utelöpande sedelbeloppet 146,426,800 kronor och har alltså en ökning i sedelstocken ägt rum med 3,411,100 kronor, i det att Riksbankens sedelutgifning ökats med 31,812,300 kronor och de enskilda bankernas minskats med 28,401,200 kronor.

Bankernas in-
och utlåning.

I Riksbanken och de enskilda bankinrättningarna voro vid utgången af november 1902 inestående:

på sparkasseräkning 116,429,200 kronor mot 103,634,300 kronor vid samma tid år 1901;

på giro-, upp- och afskrifnings- samt löpande räkning 167,103,100 kronor mot 156,685,700 kronor vid samma tid år 1901;

på depositionsräkning 623,649,900 kronor mot 613,259,300 kronor år 1901.

Beloppet diskonterade inrikes växlar, som den 30 november 1901 utgjorde 389,456,800 kronor, var vid november månads utgång år 1902 403,084,000 kronor och hade således ökats med 13,627,200 kronor.

Vid slutet af november 1902 utestod såsom lån ett belopp af 578,008,900 kronor mot 545,398,100 kronor, hvilket således innebär en ökning af 32,610,800 kronor.

Det å kassa- och resekreditiv utestående beloppet hade från slutet af november 1901 till samma tid år 1902 minskats från 144,551,100 kronor till 137,835,800 kronor eller med 6,715,300 kronor, medan det å löpande räkning utestående beloppet under samma tid ökats från 87,790,600 kronor till 98,847,500 kronor eller med 11,056,900 kronor.

Vid utgången af november 1902 var därjämte på indrifning beroende ett belopp af 2,849,100 kronor mot 5,331,600 kronor vid samma tid år 1901.

Totalsumman af bankernas till allmänna rörelsen lämnade försträckningar utgjorde alltså vid slutet af november 1902 1,220,625,300 kronor mot 1,172,528,200 kronor vid samma tid år 1901 och har således ökats med 48,097,100 kronor, under det att hela inlåningen på sparkasse-, giro-, upp- och afskrifnings- samt löpande räkning och depositionsräkning samtidigt ökats med 33,602,900 kronor. Under samma tid hafva bankernas fonder ökats med 8,961,400 kronor.

Under år 1902 har Kungl. Maj:t meddelat följande aktiebolag tillstånd att, Nya och upp-
utan rätt till utgifvande af egna banksedlar, drifva bankrörelse, nämligen aktie- lösta bank-
bolaget Bergsjö folkbank, aktiebolaget Sundsvalls köpmansbank, aktiebolaget bolag.
Västerviks handelsbank och aktiebolaget Filipstads bank, hvart och ett till ut-
gången af år 1912. Aktiebolaget Medelpads folkbank har med 1902 års utgång
upplösts, därvid dess tillgångar och skulder öfvertagits af aktiebolaget Sunds-
valls köpmansbank.

Under år 1902 har Kungl. Maj:t meddelat följande enskilda banker tillå- Förlängda ok-
telse att fortfarande under åren 1904 och 1905 drifva bankrörelse med solida- trojer.
risk ansvarighet för delägarne, men utan rätt att utgifva egna sedlar, nämligen
Skånes enskilda bank, Värmlands enskilda bank, Kopparbergs enskilda bank,
Skaraborgs läns enskilda bank, Upplands enskilda bank, Östergötlands enskilda
bank, Smålands enskilda bank, Örebro enskilda bank, Göteborgs enskilda bank,
Stockholms enskilda bank, Norrköpings enskilda bank, Sundsvalls enskilda bank.
enskilda banken i Vänersborg, Gäfleborgs enskilda bank, Kristinehamns en-
skilda bank, Borås enskilda bank, Södermanlands enskilda bank, Kalmar en-
skilda bank, Gottlands enskilda bank, Bohus läns enskilda bank, Helsinglands
enskilda bank, Norrbottens enskilda bank, Hallands enskilda bank och Hernö-
sands enskilda bank. Tillika har Kungl. Maj:t meddelat förlängning till ut-
gången af år 1914 i nu löpande oktrojer för aktiebolaget Sundsvalls handels-
bank och Skandinaviska kreditaktiebolaget.

Kungl. Maj:t har den 14 februari 1902 utfärdat kungörelse angående pre- Preskriptions-
skriptionstid för inlösen af Kristianstads enskilda banks sedlar. tid för inlösen
af Kristian-
stads enskilda
banks sedlar.

Kungörelser hafva af Kungl. Maj:t utfärdats angående frihet från utmät- Frihet från
ning för pension, utgående enligt reglemente för Boxholms aktiebolags pensions- utmätning för
inrättning, samt för pensioner från enskilda järnvägarnas pensionskassa, änke- pensioner
och pupillkassan vid Stockholms stads ämbetsverk, samt pensionskassan för m. m.
Sophiahemmets sjuksköterskor.

Den 24 januari 1902 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse med kallelse till Kallelse till
sammanträde af fullmäktige för delägarne i Civilstatens pensionsinrättning. sammanträde
af fullmäktige
för delägarne i
Civilstatens
pensionsinrätt-
ning.

Kommitterade för revision i vissa afseenden af reglementet för sjömanshusen i riket m. m. Efter det expeditionschefen Carl Johan August Wall den 14 november 1902 på begäran erhållit entledigande från det honom meddelade uppdrag att jämte kommerserådet friherre Hugo Rehbinder verkställa revision i vissa afseenden af, bland annat, förordningen angående sättet och ordningen för sjöfolks på- och afmönstring samt utfärdande af sjömansrulla den 4 juni 1868 och reglementet för sjömanshusen i riket den 4 mars 1870, har kommandörkaptenen af andra graden i flottan Sten Johan Theodor Claës Ankarcrona förordnats att i Walls ställe fullgöra nämnda uppdrag; och har beträffande kommitterades verksamhet under år 1902 meddelats, att densamma inskränkt sig därtill, att friherre Rehbinder under tiden från och med den 28 till och med den 30 april samt från och med den 2 maj till och med den 18 juni varit sysselsatt med utarbetande af förberedande förslag till förnyad förordning angående mönstringsväsendet, samt att friherre Rehbinder och Ankarcrona från och med den 24 november till och med den 20 december sysselsatt sig med frågan om mönstringsväsendets ordnande, särskildt med hänsyn till det värnpliktiga sjöfolket och de förhållanden beträffande detta, som beröra de nya värnpliktsförfattningarna.

Kommittén för utredning angående förändradt ordnande af det civila pensionsväsendet. Den af Kungl. Maj:t den 9 juni 1899 tillsatta kommittén för verkställande af utredning angående förändradt ordnande af det civila pensionsväsendet, i hvars sammansättning någon ändring under år 1902 icke ägt rum, har den 7 november 1902 afgifvit betänkande och förslag i ämnet; hvarefter vederbörande myndigheter anbefalfts att öfver berörda utlåtande och förslag afgifva underdåniga yttranden.

Kommittén för granskning af tullverkets stater. Den af Kungl. Maj:t den 6 november 1900 tillsatta kommittén med uppdrag att granska tullverkets stater och afgifva förslag till de förändringar i dessa stater, hvilka kunde anses af omständigheterna påkallade, i hvilken kommittés sammansättning någon ändring under år 1902 icke ägt rum, har den 29 oktober 1902 afgifvit betänkande och förslag i ämnet; hvarefter Generaltullstyrelsen inkommit med infordradt underdånigt utlåtande öfver berörda betänkande och förslag.

Kommittén angående förbättrad pensioneringssätt för sjömän. Den af Kungl. Maj:t den 9 november 1900 tillsatta kommittén för utredning af frågan om ett förbättrad pensioneringssätt för sjömän har under år 1902 utgjorts af samma ledamöter som vid 1901 års utgång. Beträffande kommitténs verksamhet under år 1902 har dess ordförande meddelat, att kommittén in pleno hållit sammanträden under tiden från och med den 3 till och med den 16 januari samt ett sammanträde under mars månad; att kommitténs ordförande under juni månad besökt Berlin, Lybeck, Hamburg och Duisburg för att å ort och ställe taga del af organisationen af och arbetet inom de i Tyskland upprättade anstalter för olycksfallsförsäkring

och pensionering af sjöfolk; samt att under hela den öfriga delen af året afdelningar af kommittén jämte kommitténs sekreterare varit sysselsatta med dels undersökningar angående svenskt sjöfolk samt bearbetning af det statistiska material, som vunnits genom ej mindre dessa undersökningar än äfven de på kommitténs bekostnad hos »Seeberufsgenossenschaft» i Hamburg insamlade uppgifter rörande olycksfall alltsedan år 1887 bland tyskt sjöfolk, dels ock redaktionsarbeten i och för förslag till förbättrade anordningar för sjöfolks pensionering och försäkring mot följderna af olycksfall.

Sedan Kungl. Maj:t den 18 oktober 1901 tillsatt en kommitté för omarbete-
tande i vissa delar af gällande lagstiftning angående enskilda banker samt för-
ordnat till ordförande i kommittén presidenten Sven Herman Wikblad och till
ledamöter i densamma kanslirådet Robert Herman Benckert, revisionssekre-
tären Berndt Fridolf Engelbrekt Hasselrot, filosofie doktorn Carl Christian Peter
Herslow samt förste deputeranden i Riksbanken friherre Bror Karl Johan Langen-
skiöld, hafva bemålde kommitterade den 4 februari 1902 afgifvit förslag till
lagar angående bankbolag med solidarisk ansvarighet för delägarne samt an-
gående bankaktiebolag m. m.; och har öfver berörda lagförslag Högsta dom-
stolens yttrande inhämtats.

Bankkommit-
tén.

Sedan Kungl. Maj:t den 21 februari 1902 tillsatt en kommitté för utarbe-
tande af förslag till bestämmelser i fråga om värnskatt samt förordnat till ord-
förande i kommittén landshöfdingen i Skaraborgs län Cornelius Alexander Sjö-
crona och till ledamöter i densamma öfverstelöjtnanten vid generalstaben Lars
Herman Tingsten och godsägaren, vice häradshöfdingen, juris doktorn Johan
Hjelméus, har bemålde Hjelméus på begäran entledigats från berörda upp-
drag och domänintendenten Ernst August Lindblad förordnats att vara ledamot
i kommittén; och har kommitténs ordförande beträffande kommitténs verksamhet
under år 1902 meddelat, att kommittén haft sammanträde från och med den 7
april till och med den 14 maj samt från och med den 24 november till
och med den 12 december; att kommittén under det första sammanträdet tagit
kännedom om främmande länders lagstiftning och lagstiftningsarbeten uti före-
varande ämne samt öfverlagt och öfverenskommit om de hufvudgrunder, hvarpå
kommitténs förslag borde hvilat; att med ledning häraf under sommaren och
hösten särskilda anteckningar och författningsförslag utarbetats af kommitténs
ordförande och sekreterare; att under det den 12 december 1902 afslutade sam-
manträdet kommittén upprättat särskilda förslag till författningar, innehållande
dels bestämmelser om värnpliktskatt dels ock närmare föreskrifter i fråga om
dessa bestämmelsers tillämpning; samt att dessa författningsförslag skulle under
stundande sammanträde i början af år 1903 undergå slutlig granskning i sam-
manhang med justering af kommitténs betänkande.

Kommittén för
utarbetande af
förslag till be-
stämmelser i
fråga om värn-
skatt.

Kommitterade för afgifvande af yttrande rörande ändringar i gällande bestämmelser rörande bokföringen i Statskontoret m. m.

Sedan Kungl. Maj:t den 26 september 1902 uppdragit åt presidenten i kammarrätten friherre Albert Lars Evert Åkerhielm, generaldirektören och chefen för Statskontoret grefve Hans Hansson Wachtmeister och fullmäktigen i Riksbanken friherre Bror Karl Johan Langenskiöld att afgifva yttrande om de ändringar i nu gällande bestämmelser rörande bokföringen i Statskontoret, hvilka kunde anses påkallade, äfvensom framställa förslag om sådana ändringar i de särskilda ämbetsverkens bokföring, som kunde föranledas af en föreslagen ändrad eller utvidgad bokföring i Statskontoret, hafva bemälda kommitterade be-
träffande deras verksamhet meddelat, att kommitterades första sammanträde ägde rum den 17 oktober, därvid till ordförande utsetts friherre Åkerhielm och till sekreterare chefen för Statskontorets riksbokslutsbyrå, statskommisarien Chr. L. Tenow, samt att kommitterade vid därefter under november månad hållna sammanträden tagit kännedom om det hittills, jämlikt föreskrifterna i nådiga brefven den 15 februari 1855, den 26 januari 1877 och den 29 maj 1885, tillämpade systemet för riksbokslutet äfvensom beslutat utarbetande, försöksvis efter förändrade grunder, af en årsräkenskap, omfattande statens samtliga förvaltande ämbetsverk och myndigheter, hvilket arbete fortfarande påginge.

Kommitté för afgifvande af utlåtande och förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden.

Den 3 oktober 1902 beslöt Kungl. Maj:t uppdraga åt en kommitté att afgifva utlåtande och förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden, därvid kommittén skulle hafva att taga under öfvervägande, huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjänster, som genom de förändrade anordningarna kunde undvaras, samt förordnade till ordförande i kommittén byråchefen i Generalpoststyrelsen Frans Herman Schlytern äfvensom till ledamöter i kommittén f. d. ryttmästaren friherre Johan Theodor Gripenstedt, landtbrukaren Carl Persson i Stallerhult, f. d. kaptenen Fredrik Emil Pettersson, revisorn i Fångvårdsstyrelsen, filosofie kandidaten Fabian Henrik Schultzberg och landssekreteraren Johan Widén.

Efter det friherre Gripenstedt på begäran entledigats från berörda uppdrag samt godsägaren Ivar Wijk förordnats att vara ledamot i kommittén, har kommitténs ordförande beträffande kommitténs verksamhet meddelat, att kommittén sammanträdte in pleno första gången den 19 november; att kommitténs pleniarbeten sedermera fortgått till och med den 15 december; att under denna tid till en början genomgåts de från olika statsdepartement till kommittén öfverlämnade eller från särskilde tjänstemän densamma tillhandakomna framställningar rörande reglering af aflöningsförhållanden för vederbörande tjänstemän och betjante, m. m.; att kommittén sedermera, efter förberedande öfverläggningar rörande de kommittén förelagda uppgifter, fattat beslut om föranstaltande af utredningar i åtskilliga hänseenden; samt att kommittén, som sistnämnda dag ajournerat sina plenisammanträden till den 13 januari 1903, där-

vid åt en subkommitté, bestående af ordföranden och revisorn Schultzberg, uppdragit att, med biträde af kommitténs sekreterare och de personer, subkommitterade i öfrigt funne nödigt anlita, under tiden intill arbetets återupptagande in pleno verkställa utredningar för kommitténs räkning.

Den 31 oktober 1902 har Kungl. Maj:t tillsatt en kommitté för verkställande af utredning och afgifvande af förslag rörande beskattningen af hvitbetssockertillverkningen samt förordnat till ordförande i kommittén öfverståthållaren Robert Dickson äfvensom till ledamöter i kommittén godsägaren, vice häradshöfdingen friherre Gerard Louis De Geer, grosshandlaren Karl Gustaf Karlsson, professorn vid tekniska högskolan, filosofie doktorn Johan Peter Klason, landbrukaren Pehr Pehrsson i Åkarp, fabriksdisponenten Carl Tranchell och vice konsuln Johan Wilhelm Magnus Westrup; och har kommitténs ordförande beträffande kommitténs verksamhet meddelat, att kommittén varit samlad i Stockholm från och med den 27 november till och med den 4 december 1902 samt under denna tid fattat beslut om utredning angående åtskilliga förhållanden.

Kommitté för afgifvande af förslag rörande beskattningen af hvitbetssockertillverkningen.

Kungl. Maj:t har den 4 april 1902 tillsatt en kommitté för förnyad utredning af frågan om lämpligaste sättet för anordnande af en maltdrycksbeskattning samt förordnat till ordförande i kommittén före detta öfverståthållaren, friherre Claës Gustaf Adolf Tamm samt till ledamöter i kommittén redaktören Jakob Byström, bryggaren Ernst Leonard Hartmann, kanslirådet och chefen för Finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå Knut Mauritz Lindeberg och professorn vid tekniska högskolan Johan Olof Rosenberg; och har, sedan anmaldt blifvit, att bemälda Hartmann vore af sjukdom hindrad att tills vidare delta i kommitténs arbeten, bryggeridisponenten Axel Bergh i Malmö den 22 augusti 1902 förordnats att under den tid, Hartmann vore hindrad att fullgöra sitt uppdrag såsom ledamot af kommittén, i Hartmanns ställe delta i kommittéarbetet. Den 15 oktober samma år har kommittén afgifvit betänkande och förslag i ämnet; och har öfver vissa delar af berörda förslag Högsta domstolens yttrande inhämtats.

Kommitté för förnyad utredning af frågan om lämpligaste sättet för anordnande af en maltdrycksbeskattning.

Sedan Riksdagen i skrifvelse den 2 maj 1902 anhållit att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i hvad mån en särskild afgift för punsch och, om så ansåges lämpligt, äfven för andra därmed jämförliga alkoholhaltiga drycker kunde böra stadgas samt till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning, samt Kungl. Maj:t den 19 september samma år bemyndigat statsrådet och chefen för Finansdepartementet att för åstadskommande af utredning och afgifvande af förslag i det af Riksdagen angifna syfte tillkalla högst fyra sakkunniga personer; så har departementschefen uppdragit åt byråchefen i Generaltullstyrelsen Axel Victor Eklund, grosshand-

Kommitterade för afgifvande af förslag, huruvida och i hvad mån en särskild afgift för punsch m. m. kunde böra stadgas.

laren Wilhelm Laurentz, kanslirådet och chefen för Finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå Knut Mauritz Lindeberg samt f. d. polismästaren Semmy Rubenson att deltaga i beredningen af föreliggande frågor.

Efter det byråchefen Eklund emellertid på begäran entledigats från berörda uppdrag, hafva kommitterade den 24 november 1902, med förmälan att de icke tunnit skäl föreslå särskild afgift för andra alkoholhaltiga drycker än punsch, öfverlämnat förslag till författning i ämnet, öfver hvilket förslag underdånigt yttrande afgifvits af Statskontoret.

Författningar i
hvarjehanda
ämnen.

På föredragning af chefen för Ecklesiastikdepartementet har Kungl. Maj:t utfärdat:

den 7 februari kungörelse angående ändrad lydelse af §§ 11 och 13 i nådiga stadgan för gymnastiska centralinstitutet den 13 juli 1887; *den 25 april* kungörelse angående villkor för erhållande af prästerlig tjänstebefattning inom Norrbottens läns finsktalande församlingar; *den 9 maj* lag angående ändrad lydelse af §§ 12 och 41 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862; *samma dag* kungörelse angående anordnande af profårskurs vid folkskolelärarinneseminariet i Stockholm; *den 30 maj* kungörelse angående redovisning af vissa i nådiga förordningen om antagande af släktnamn föreskrifna afgifter; *den 13 juni* kungörelse angående villkoren för åtnjutande af de i fastställda stater för landsarkiven i Uppsala, Lund och Vadstena upptagna löneförmåner; *samma dag* kungörelse angående villkoren för utgående af konsistorienotaries löneförmåner; *samma dag* kungörelse angående antagande af tjänstemän hos domkapitlen och Stockholms stads konsistorium; *samma dag* kungörelse angående vissa föreskrifter i samband med gifna nya bestämmelser rörande aflöningsförmåner vid rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet; *samma dag* kungörelse angående statsunderstöd åt enskilda läroverk samt seminariekurser för utbildande af lärarinnor; *samma dag* kungörelse angående understöd åt högre skolor för kvinnlig ungdom och samskolor; *samma dag* kungörelse angående anslag af allmänna medel åt uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn och åt arbetshem för sinnesslöa; *samma dag* kungörelse angående resestipendier åt föreståndarinnor och lärarinnor vid högre skolor för kvinnlig ungdom och samskolor; *samma dag* kungörelse angående understöd till anordnande af föreläsningkurser för arbetsklassen; *samma dag* lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afeende försummade barn; *samma dag* lag angående ändrad lydelse af §§ 1, 2, 9, 10, 13, 19, 22, 30, 36 och 39 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862; *samma dag* lag angående ändrad lydelse af §§ 1, 2, 9, 11 och 18 i

förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863; *samma dag* kungörelse angående statsbidrag till uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt afseende försummade barn; *samma dag* kungörelse om förändrad lydelse af § 1 i nådiga kungörelsen den 1 juni 1900 angående aflöning åt lärare vid folkskolor och småskolor; *samma dag* kungörelse angående aflönande af vikarie för lärare vid högre folkskola under tjänstledighet på grund af sjukdom; *samma dag* kungörelse angående ändrad lydelse af § 26 i reglementet för folkskolelärares pensionsinrättning; *den 21 juni* förordning om ändrad lydelse af § 42 i nådiga stadgan angående folkundervisningen i riket den 10 december 1897; *samma dag* kungörelse angående understöd åt äldre, behöfvande folkskolelärare; *samma dag* kungörelse angående understöd åt äldre, behöfvande småskolelärare m. fl.; *den 12 augusti* kungörelse angående ny anordning af militäröfningarna vid högre allmänna läroverk, folkskolelärareseminarier och tekniska elementarskolor samt där af föranledda kostnader; *samma dag* instruktion för militäröfningarnas bedrivande vid de högre allmänna läroverken, folkskolelärareseminarier och de tekniska elementarskolorna; *den 17 oktober* kungörelse angående examensbetyg i geografi såsom villkor för behörighet till lärarebefattningar vid rikets allmänna läroverk; *den 31 oktober* kungörelse angående utbetalning af arfvoden åt extra och vikarierande lärare vid allmänna läroverk med flere undervisningsanstalter; *den 14 november* stadgar för Chalmers tekniska läroanstalt i Göteborg; *samma dag* instruktion för landsarkiven i Uppsala, Vadstena och Lund; *samma dag* kungörelse angående öfverlämnande af arkivhandlingar till landsarkiven i Uppsala, Vadstena och Lund.

I afseende å kommittéer, som af Kungl. Maj:t på föredragning af chefen för Ecklesiastikdepartementet blifvit tillsatta, och liknande beredningar, hvilka blifvit på grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande af nämnde chef inkallade, är följande att meddela: Kommittéer.

1) Den af Kungl. Maj:t den 22 oktober 1897 tillsatta *kommitté för åstadkommande af utredning och förslag beträffande ändrade grunder för prästerskapets aflöning m. m.* har under året utgjorts af biskopen N. J. O. H. Lindström såsom ordförande samt följande ledamöter: bruksdisponenten C. Danielsson å Risberg, komministern G. Ekström, kontraktsprosten O. W. Redelius, kontraktsprosten P. Sörensson, bruksdisponenten V. H. S. Tham, kontraktsprosten D. E. Wannberg, lektorn H. R. Wähländer, ingenjören S. O. Nylander, f. d. bergsbruksidkaren J. Johansson i Noraskog, häradshöfdingen L. H. Montelius samt kammarrådet K. R. Rydin, den sistnämnde tillika kommitténs sekreterare. Af ledamöterna har lektorn Wähländer under året affidit. Kommittén har varit samlad in pleno från och med den 5 juli till och med den 16 augusti, från och med den 27 september till och med den 4 oktober samt från och med den 29 november till och med den 13 december. En underafdelning af kommittén —

med växlande antal ledamöter, dock icke någon gång öfverstigande fyra — har under de öfriga delarna af året varit sysselsatt med förarbeten till plenisammanträdena.

Samtliga frågor, rörande hvilka kommittén haft att yttra sig, äro i sak slutbehandlade, och föreligga såsom resultatet af kommitténs arbete, sedan det senaste betänkandet afgafs, åtskilliga lagförslag. Dessa äro jämte en del af det blifvande betänkandet till trycket befordrade; likaledes har tryckningen af en tabellserie påbörjats. Emellertid återstår det hufvudsakligaste af redaktionsarbetet.

2) Den af Kungl. Maj:t den 11 mars 1898 tillsatta *kommitté för vidtagande af åtgärder för utförande af en gradmätning på Spetsbergen* består af H. K. H. Kronprinsen såsom ordförande samt fem ledamöter, nämligen professorerna P. G. Rosén, N. C. Dunér och G. Mittag-Leffler, rektorn vid Stockholms högskola friherre G. J. De Geer samt lektorn E. Jäderin.

Kommittén har under år 1902 haft allmänna sammanträden den 12 februari, den 12 maj, den 1 juli, den 25 oktober samt den 6, 8 och 18 december, af hvilka de båda den 6 och 8 december hållna varit gemensamma för den svenska och den ryska kommittén. Dessutom hafva under sommaren hållits enskilda sammanträden mellan medlemmar af de båda kommittéerna samt under hela årets lopp en mängd enskilda öfverläggningar mellan den svenska kommitténs medlemmar.

Kommittén har gått i författning om beräkning af det insamlade, vidtomfattande iakttagelsematerialet från flera af forskningens olika fält, med den ryska kommittén öfverenskommit om vissa allmänna grunder härför samt uppgjort kontrakt om tryckning af gradmätningsexpeditionens samtliga arbeten.

3) Den af Kungl. Maj:t den 26 maj 1899 tillsatta *kommitté för utredning af vissa frågor rörande de allmänna läroverken* har under året bestått af f. d. professorn Th. M. Fries såsom ordförande samt professorn O. N. Th. Ahnfelt, rektorn A. H. Andersson, e. o. professorn S. J. Boëthius, lektorn C. F. E. Carlson, adjunkten H. M. Dahlgren, lektorn E. R. L. Darin, statsrådet C. von Friesen, lektorn N. J. Höjer, hofmarskalken greve Ph. O. L. Klingspor, landtbrukaren O. Larsson i Mörtlösa, lektorn P. E. Lindström, kontraktprosten A. T. Pettersson och rektorn F. W. Åmark såsom ledamöter, af hvilka ledamöter statsrådet von Friesen på ansökning entledigats från uppdraget att vara ledamot af kommittén.

Kommittén sammanträdde år 1902 den 8 januari och åtskildes den 1 juli, hvarefter kommittén ånyo samlades den 8 augusti. I allmänhet sammanträdde kommittén i sin helhet, men var vid några få sammanträden fördelad på två afdelningar, den ena för handläggning hufvudsakligen af pedagogiska och organisatoriska frågor, den andra för ekonomiska och statistiska utredningar. Under riksdagsperioden var dessutom en mindre redaktionsafdelning tillsatt,

hvilken arbetade, då de flesta öfriga kommitterade voro af riksdagsgöromål förhindrade att i kommitténs sammanträden deltaga. Redaktionsafdelningen ensam var i verksamhet under tiderna den 30 maj—den 30 juni, den 31 augusti—den 28 oktober samt den 6 november—den 7 december.

Under den tid, kommittén var samlad i sin helhet, höllos i regeln sammanträden fem dagar i veckan.

Kommittén afgaf den 8 december 1902 betänkande till Kungl. Maj:t och afslöt därmed sitt arbete.

4:o) En af Kungl. Maj:t den 2 maj 1902 tillsatt *kommitté för undersökning af svenska ortnamn*, bestående af riksantikvarien H. O. H. Hildebrand såsom ordförande samt kammarrådet G. Thulin och professorn A. G. Noreen såsom ledamöter, har under år 1902 sammanträdt under tiden den 9—13 juni, den 12—20 november samt den 4—16 och den 27 december. Enär större delen af det arbete, som åligger kommittén, är af den beskaffenhet, att det icke kunnat utföras under sammanträdena, hafva kommitténs ledamöter äfven mellan tiderna för sammanträdena hvar för sig ägnat mycken tid åt detta arbete.

Under sammanträdena i juni månad hafva fastställts de principer, som skola läggas till grund för det hela, och arbetet ordnats för sommaren. Enligt kommitterades uppdrag hafva af särskildt utsedda personer verkställt uppteckning af ortnamnen i Vätte, Redvägs och Nyeds härad samt Fernebo socken m. m., hvarjämte påbörjats utarbetande af förteckning öfver tryckta och otryckta materialsamlingar för svenska ortnamn och lämnats uppdrag om uppgörande af förteckningar öfver alla de svenska ortnamn, som förekomma i medeltidens otryckta urkunder. Sammanträdena under hösten hafva upptagits af jämförelse mellan de tre kommitterades utom sammanträdena gjorda granskningar af det från ofvan omförmälda personer inkomna materialet, fastställande af det material, som ytterligare bör insamlas, på det att den slutliga framställningen må kunna blifva så fullständig, som den bör vara, samt omsorgsfulla undersökningar om det mest praktiska sättet att offentliggöra det hela, så att jordeboksintressena och de vetenskapliga intressena blifva i lika mån tillgodosedda.

5:o) En af Kungl. Maj:t den 17 oktober 1902 tillsatt *kommitté för afgifvande af utlåtande och förslag angående undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet*, hvilken kommitté består af landshöfdingen grefve H. E. G. Hamilton såsom ordförande samt filosofie doktorn D. Bergström, e. o. professorn J. W. Hultkrantz, rektorn J. Juhlin och professorn E. Trygger såsom ledamöter, har varit samlad från och med den 3 november till och med den 5 december med 4 à 5 sammanträden i veckan och därvid den 1—5 december biträdts af e. o. professorn J. Wærn, e. o. professorn M. J. C. A. Forssman och fördelningsläkaren O. P. Sörensen, hvilka af chefen för Ecklesiastikdepartementet anmodats biträda kommittén vid

behandlingen af frågorna om åtgärder för begränsning af studietiden inom de medicinska fakulteterna och om villkoren för tillträde till medicinsk fakultet.

Den 6—8 december hafva sammanträdena fortsatts af en för uppgörande af förslag till detaljerade bestämmelser rörande det medicinska undervisnings-, examens- och studieväsendet tillsatt subkommitté, bestående af Hultkrantz, Wærn, Forssman och Sörensen.

Vid kommitténs omförmälda sammanträden hafva fattats endast provisoriska beslut.

Rikets indelning och religionsvärden.

Kungl. Maj:t har

dels förordnat, att Södra Fogelås socken skall från Fogelås kyrkoförsamling afskiljas och bilda en särskild annexförsamling under den återstående delen af Fogelås församling såsom moderförsamling, hvarvid de nya församlingarna skola benämnas, annexförsamlingen Södra Fogelås och moderförsamlingen Norra Fogelås; *att* en särskild kapellförsamling må under namn af Limhamns kapellförsamling bildas af den del af Hyllie församling, som omfattar Limhamns municipalsamhälle; *att* Tärna kapellförsamling skall den 1 maj 1903 afskiljas från Stensele pastorat för att bilda eget gäll; *att*, sedan nuvarande kyrkoherden i Bodums pastorat från sin befattning afgått, Fjällsjö församling skall skiljas från Bodums pastorat och utgöra ett särskildt konsistoriellt pastorat; *samt att*, sedan nuvarande kyrkoherden i Ramsele pastorat och komministern i Edsele församling från sina befattningar afgått, Edsele församling skall afskiljas till ett särskildt konsistoriellt pastorat;

dels, med fastställande af en emellan nuvarande ägaren af Belteberga säteri och Ottarps församling träffad öfverenskommelse, förklarar, att den ägaren till nämnda säteri förunnade patronatsrätt till Ottarps kyrka och församling skall upphöra samt att kyrkoherdebeställningen i pastoratet hädanefter skall tillsättas i den för regala gäll stadgade ordning;

dels i öfrigt medgifvit inrättandet af följande nya prästerliga befattningar, nämligen: en komministerstjänst och en pastoratsadjunktsbefattning inom Örgryte församling, en komministerstjänst inom Jockmocks församling, en extra ordinarie prästerlig befattning inom en hvar af Kungsholms, Grangärde och Jukkasjärvi församlingar, äfvensom anställandet under fem år af extra ordinarie prästman inom Falköpings pastorat;

dels ock förordnat, att den hittillsvarande pastoratsadjunktsbefattningen inom Frändefors pastorat skall i vanlig ordning tillsättas såsom komministratur.

Ordningen vid omröstning till prästval.

Kungl. Maj:t har utfärdat nya bestämmelser angående ordningen vid omröstningen till prästval inom en hvar af domkyrkoförsamlingen, Haga församling och Karl Johans församling i Göteborg.

Under år 1902 har Kungl. Maj:t fastställt ritningar till 7 nya kyrkor, till ändring och reparation af 37 samt till altare, orgelfasad eller andra inredningsföremål i 29 kyrkor. Nya kyrkor
m. m.

Öppna bref om tillstånd att genom kollekt och stambok öfver hela riket insamla bidrag till kyrko- eller kapellbyggnad hafva utfärdats för Ljung, Arvidsjaur, Arjeppluog, Dalby, Vansö, Seglora och Valby-Ryrs församlingar.

I sammanhang med ofvan omförmälda beslut om delning af pastorat m. m. samt om inrättande af ordinarie prästerliga befattningar har Kungl. Maj:t jämväl meddelat föreskrifter om därpå föranledda ändringar i de för prästerskapet inom ifrågavarande pastorat fastställda löneregleringar. Därjämte har Kungl. Maj:t beträffande löneregleringen för prästerskapet i Piteå landsförsamling meddelat beslut om ändrad fördelning af de utgående lönemedlen mellan kyrkoherden och komministrarne i församlingen. Löneregleringar
m. m.

Metodist-episkopalförsamlingar i Göteborg, Södertälje, Västanfors och Östersund hafva förklarats af staten erkända med rätt till offentlig religionsöfning enligt gällande bestämmelser. Frammände
trosbekännare.

Enligt meddeladt uppdrag har byråchefen för den inom Ecklesiastikdepartementet inrättade afdelning för ärenden rörande den högre undervisningen under år 1902 inspekterat högre allmänna läroverken i Linköping och Malmö, Stockholms högre realläroverk, Göteborgs högre latin- och realläroverk, Göteborgs östra femklassiga läroverk samt lägre allmänna läroverket i Alingsås afvensom åtskilliga högre skolor för kvinnlig ungdom och samskolor samt privata lärarinneseminarier. Inspektion.

Vid rikets allmänna läroverk utgjorde antalet lärjungar vid början af 1902 års hösttermin 18,575. Allmänna
läroverken.

Lärjungeantalet vid de pedagogier, som meddela undervisning utöfver folkskolans ståndpunkt, uppgick höstterminen 1902 till 233.

Under år 1902 hafva 1,033 lärjungar, däraf 60 kvinnor, undergått godkänd mogenhetspröfning vid allmänna läroverk och privata läroanstalter med dimissionsrätt.

Den 13 juni 1902 har Kungl. Maj:t låtit utfärda cirkulär angående fördelning af det utaf Riksdagen beviljade anslag för beredande åt lärare och lärarinnor vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminarier samt pedagogierna af tillfällig löneförbättring under år 1903.

Profärskurser för praktisk utbildning af blifvande lärare hafva under år 1902 varit anordnade vid högre latinläroverket å Norrmalm, högre allmänna läroverket å Södermalm och högre realläroverket i Stockholm samt högre allmänna

läroverken i Uppsala och Lund. För att genomgå dylik kurs hafva under året 50 lärarekandidater blifvit af chefen för Ecklesiastikdepartementet till nämnda läroverk hänvisade.

Kungl. Maj:t har af det anslag å 6,000 kronor, som finnes uppfördt å de allmänna läroverkens stat till resestipendier för lärare i främmande lefvande språk vid de allmänna läroverken, under år 1902 tilldelat 9 sådana lärare understöd för resor i utlandet äfvensom af det utaf Riksdagen beviljade anslag å 4,000 kronor till understöd åt lärare vid de allmänna läroverken, särskildt vid de läroverk, där profärskurs är anordnad, utdelat 5 resestipendier.

Högre skolor för kvinnlig ungdom. Af de för sådant ändamål anslagna medel har under år 1902 utgått understöd åt 104 högre skolor för kvinnlig ungdom och samskolor.

Tekniska undervisningen. Vid tekniska högskolan utgjorde vid början af läsåret 1902—1903 lärjungeantalet 433, däraf ordinarie elever i 1:sta årskursen 126, i 2:dra 121, i 3:dje 132, i 4:de 54, specialelever 3 samt extra elever 34.

Stadgar hafva under år 1902 utfärdats för Chalmers tekniska läroanstalt i Göteborg.

Under läsåret 1901—1902 utgjorde elevernas antal vid tekniska skolan i Stockholm: inom tekniska afton- och söndagsskolan 1,436, inom tekniska skolan för kvinnliga lärjungar 286, inom den högre konstindustriella skolan 82 och inom byggnadsyrkesskolan 80. Vid de tekniska elementarskolorna i Norrköping, Malmö, Örebro, Borås och Hernösand uppgick elevernas antal samma år till 376. Vid tekniska söndags- och aftonskolan i Eskilstuna begagnades undervisningen af 191 lärjungar samt vid fackskolan i samma stad för den finare smidesindustrien af 39 lärjungar.

Kungl. Maj:t har den 14 mars 1901 af de för ändamålet anslagna medel tilldelat understöd åt lägre tekniska yrkesskolor i följande städer, nämligen: Enköping, Linköping, Växjö, Kalmar, Karlshamn, Engelholm, Malmö, Lund, Landskrona, Halmstad, Vänersborg, Lidköping, Västerås, Falun, Hedemora och Örnsköldsvik äfvensom åt Hessleholms och Grängsbergs tekniska aftonskolor.

Folkskolelärarseminarierna. Elevernas antal utgjorde höstterminen år 1902 vid rikets åtta folkskolelärarseminarier 799 och vid de sex folkskolelärarinneseminarierna 587 eller tillsammans 1,386 elever.

Afgångsexamen undergingo 1902 års vårtermin 174 manliga och 126 kvinnliga elever, eller tillsammans 300 elever.

Småskolelärarinneexamen aflades samma termin vid folkskolelärarinneseminarierna af 64 elever, som genomgått första och andra klassernas lärokurser.

Vid seminariet i Mattisudden inom Jockmocks församling för bildande af lapska småskolelärare och -lärarinnor voro höstterminen 1902 intagna 44 elever, hvaraf 5 manliga och 39 kvinnliga.

Vid seminariet i Haparanda för bildande af finska småskolelärare och -lärarinnor voro samma termin intagna 45 elever, 4 manliga och 41 kvinnliga.

Vid slutet af vårterminen år 1902 aflades examen för behörighet till lärarebefattning vid småskola af 13 elever vid seminariet i Mattisudden och af 14 elever vid seminariet i Haparanda.

Vid af landsting underhållna småskolelärare- och småskolelärarinneseminarier hafva under år 1902, enligt till Ecklesiastikdepartementet lämnade uppgifter, 276 elever, däraf 6 manliga, undergått den pröfning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning som lärare vid småskola m. m., som påbjudes i nådiga stadgan den 28 maj 1897.

Pröfning af behörighet till erhållande af befattning såsom lärarinna vid småskola har undergåtts af 244 elever vid af enskilda personer anordnade småskolelärarinneseminarier.

Dessutom har sådan pröfning blifvit anställd vid 3 folkskolelärare- och lärarinneseminarier med 3 lärarinnor i öfverensstämmelse med § 4 i nådiga stadgan angående pröfning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola den 28 maj 1897.

Till stipendier vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarierna hafva för vårterminen 1902 anvisats tillsammans 40,830 kronor, hvarjämte stipendie-medel till ett sammanräknadt belopp af 12,120 kronor beviljats till seminarieelever, som tala finska eller lapska språket. För höstterminen samma år hafva 48,420 kronor utdelats som stipendier åt elever vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarierna samt 11,015 kronor åt elever, som tala finska eller lapska språket.

Af den undervisningsmateriel, som genom Ecklesiastikdepartementets försorg anskaffats, hafva statens samtliga fullständigt anordnade seminarier kostnadsfritt erhållit hvad som för dem ansetts erforderligt.

Enligt meddeladt uppdrag har byråchefen för den inom Ecklesiastikdepartementet inrättade afdelning för ärenden rörande folkundervisningen under år 1902 inspekterat folkskolelärareseminarierna i Linköping och Strängnäs, folkskolelärarinneseminarier i Skara och Landskrona samt småskolelärarinneseminarier i Skara.

Enligt de — jämlikt föreskriften i gällande stadga angående folkundervis- Folkskolorna.
ningen i § 67 samt Kungl. cirkulären af den 24 november 1882 och den 6 oktober 1893 — af folkskoleinspektörerna och öfverstyrelsen för Stockholms stads

folkskolor insända uppgifterna angående folkundervisningen meddelades år 1901 undervisning i 15 högre folkskolor. I rikets 2,395 skoldistrikt funnos

4,452 fasta och	589 flyttande eller tillsammans	5,041 folkskolor,
1,110 » »	719 » » »	1,829 mindre folkskolor,
4,010 » »	1,236 » » »	5,246 småskolor,

Summa 9,572 fasta och 2,544 flyttande eller tillsammans 12,116 skolor, eller, med inräknande af de högre folkskolorna, 12,131 skolor.

I de högre folkskolorna undervisade antingen endast i läsåmnen eller i såväl läs- som öfningsämnen 17 lärare och 2 lärarinnor samt i folkskolorna ..... 5,003 lärare och 2,769 lärarinnor eller tillsammans 7,772, mindre folkskolorna.. 208 » » 1,626 » » » 1,834, småskolorna ..... 209 » » 6,132 » » » 6,341,

Summa 5,420 lärare och 10,527 lärarinnor eller tillsammans 15,947, eller, med inräknande af de högre folkskolornas lärarepersonal, 15,966 förutom 343 lärare och 705 lärarinnor, eller tillsammans 1,048, hvilka undervisat endast i öfningsämnen.

Antalet barn i 7—14 års ålder utgjorde vid 1901 års slut 835,293, hvaraf 423,853 gossar och 411,440 flickor. Bland dessa hade under året undervisats på något af nedan angifna sätt ..... 758,303, » » ej åtnjutit sådan undervisning ..... 69,645, hvarjämte uppgifter saknas om ..... 7,345, Summa 835,293.

Bland de vid årets slut befintliga barnen i 7—14 års ålder undervisades under året i

sina egna distrikts fasta folkskolor	393,817,
» » » flyttande folkskolor	43,418,
» » » fasta mindre folkskolor	42,916,
» » » flyttande mindre folkskolor	31,004,
» » » fasta småskolor	141,882,
» » » flyttande småskolor	42,835,
folkskolor, mindre folkskolor och småskolor utom sina egna distrikt	16,075, 711,947,
högre folkskolor	327,
allmänna läroverk och fackskolor	12,735,
skolor för abnorma barn	1,150,
enskilda skolor	17,905,
hemmen	14,239,

Summa 758,303.

Bland de vid årets slut befintliga barnen i 7—14 års ålder, hvilka under året ej åtnjutit undervisning på något af ofvan angifna sätt,

hade	9,565	inhämtat folkskolans minimikurs,
»	39,119	undergått godkänd afgangspröfning samt
uteblefvo	3,457	till följd af sjukdom eller naturfel och
»	17,504	af annan anledning.

Summa 69,645.

Med inräknande af de under året afidna samt af dem, som voro öfver eller under den ofvan angifna skolåldern af 7—14 år, undervisades i högre folkskolor 376 samt i folkskolor, mindre folkskolor och småskolor 747,020.

Utgifterna för högre folkskolor, folkskolor, mindre folkskolor och småskolor utgjorde under år 1901 enligt ofvannämnda uppgifter:

för lärares och lärarinnors aföning: kontant	12,800,022	kronor
in natura	1,353,108	»
» skolbyggnader, skolplatser och inventarier	4,991,418	»
» undervisningsmateriel	355,844	»
» öfriga behof	4,007,277	»

Summa 23,507,669 kronor.

Statsbidrag af allmänna medel hafva för år 1901 för aföande af lärare och lärarinnor vid folkskolor, mindre folkskolor och småskolor, enligt till Ecklesiastikdepartementet inkomna uppgifter, utgått med tillsammans 5,977,072 kronor 30 öre. Statsbidrag.

Understöd har för år 1901 utgått till lärares aföning vid 1,412 fortsättningskolor med 89,000 kronor. Fortsättningskolor.

För år 1901 har understöd utgått för främjande af undervisning i slöjd för gossar med 285,215 kronor samt af undervisning i slöjd för flickor med 154,050 kronor. Undervisning i slöjd.

Till aföande af vikarier för 508 folkskolelärare, som af sjukdom hindrats att sköta sina befattningar, har för år 1901 utbetalts af allmänna medel 75,248 kronor 69 öre. Statsbidrag till aföande af vikarie för sjuk folkskolelärare.

Till de högre folkskolorna, som nu uppgå till 17, har för år 1902 utgått statsbidrag med 23,120 kronor. Högre folkskolor.

Statsbidrag till aföande af 29 lärare och 11 lärarinnor vid af landsting inrättade småskolelärarinneseminarier hafva under år 1901 utgått med 15,066 kronor 71 öre.

Folkhögskolor. En ny folkhögskola har inrättats i Jämtlands län. På därom af vederbörande styrelser gjorda ansökningar har Kungl. Maj:t för år 1902 beviljat understöd åt 30 folkhögskolor med 131,873 kronor. Enligt styrelsernas berättelser hafva under nämnda år i dessa skolor undervisats 928 manliga och 626 kvinnliga, eller tillsammans 1,554 elever. Af det till stipendier åt obemedlade elever vid dessa skolor beviljade anslaget, 25,000 kronor, fördelades nämnda år 24,895 kronor mellan 389 manliga och 284 kvinnliga elever.

Folkundervisningen bland de i rikets nordligare trakter bosatta finnars. Till främjande af folkundervisningen bland de i rikets nordligare trakter bosatta finnars. bosatta finnars utgick under år 1902 en summa af 42,968 kronor 8 öre, till höjande af folkskolelärarnes löner till och öfver minimum, till ökande af lärares löner vid mindre folkskolor och småskolor, till aflönande af lärare vid af staten anordnade skolor, till anskaffande af undervisningsmateriel, bildande af lärare m. m.

Undervisningsmateriel. De allmänna folkskolorna, döfstumskolorna jämte andra folkundervisningsanstalter, som därtill äro berättigade, hafva till nedsatt pris erhållit den undervisningsmateriel, som genom chefens för folkskolebyrån försorg anskaffats.

Understöd åt äldre, behöfvande folkskolelärare och småskolelärare. Kungl. Maj:t har för år 1902 af därtill anvisade medel beviljat understöd åt 22 äldre, behöfvande folkskolelärare med tillsammans 7,700 kronor samt åt 120 äldre, behöfvande småskolelärare med tillsammans 12,000 kronor.

Läroanstalter för döfstumma och blinda. Vid institutet å Manilla för bildande af döfstumskolelärare voro under nästlidna läsår intagna 2 elever. Profårskurs vid döfstumanstalter genomgicks af 2 lärare.

Under läsåret 1901—1902 undervisades vid anstalt för öfveråriga döfstumma 57 elever, hvaraf i Vadstena 18, i Bollnäs 39.

Med läsåret 1901—1902 har verksamheten vid anstalten i Vadstena upphört.

Vid institutet för blinda å Tomtebodas voro under sistlidna läsår intagna 109 elever, däraf 65 gossar och 44 flickor. 92 lärjungar hafva erlagt hel afgift eller därunder, 1 har af direktionen öfver institutet varit intagen som frielever och 16 hafva varit frielever för de särskilda stiften och Stockholms stad. 15 elever afgingo efter fullbordad lärokurs.

425 band blindskriften hafva under skolårets lopp blifvit sålda eller skänkta till behöfvande blinda.

Vid förskolan för blinda å Tomtebodas voro under läsåret 1901—1902 intagna 23 elever, tillhörande första och andra klasserna, hvaraf 13 gossar och 10 flickor.

Vid förskolan i Växjö för blinda voro under ofvannämnda läsår intagna 35 elever, 20 gossar och 15 flickor. Vid slutet af läsåret 1900—1901 utskrefvos 5 lärjungar från skolan. Af dessa öfvergingo 3 till institutet å Tomtebodas; de båda öfriga återvände till sina hemorter.

Vid handtverkskolan för blinda i Kristinehamn undervisades under vårterminen 1902 20, alla män, och under höstterminen samma år 25, hvaraf 22 manliga och 3 kvinnliga elever.

Till skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg har Kungl. Maj:t för år 1902 beviljat 5,000 kronor. Under året undervisades därstädes 6 elever.

Till uppehållande af döfstumskolor har för år 1902 anslagits ett belopp af 195,575 kronor.

Af anslaget till uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn har för år 1902 anvisats en summa af 154,287 kronor 50 öre.

Uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn.

Kungl. Maj:t har den 31 december 1902 förordnat en af de revisorer, som skola granska styrelsens för Nobelstiftelsen förvaltning och räkenskaper för år 1902.

Nobelstiftelsen.

Från Nobelstiftelsen har år 1902 utdelning af pris ägt rum från alla prisgrupper.

Kungl. Maj:t har af det till understöd åt vittra författare beviljade anslag tilldelat särskilda belopp åt dels äldre vitterhetsidkare, dels yngre personer, som genom sina arbeten ådagalagt framstående anlag för vitterhet.

Understöd åt vittra författare m. m.

Antikvariska forskningsresor hafva under år 1902 genom Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens försorg blifvit företagna i åtskilliga delar af riket.

Antikvariska forskningsresor.

Under år 1902 hafva vid det under akademiens för de fria konsterna inseende ställda läroverk varit inskrifna vårterminen 84 och höstterminen 90 lärjungar.

Akademien för de fria konsterna.

Under år 1902 hafva vid det under musikaliska akademiens inseende ställda musikkonservatorium varit inskrifna vårterminen 164 och höstterminen 162 elever. Under samma år har organistexamen aflagts af 7, kyrkosångareexamen af 9, examen för behörighet till musiklärartjänst vid allmänt läroverk af 9 samt examen för behörighet till musikdirektörstjänst vid militärkår af 11 elever, hvarjämte för 8 personer utfärdats specialbetyg i pianostämning.

Musikaliska akademien.

Sedan Riksdagen ställt till Kungl. Maj:ts förfogande ett extra anslag för år 1903 af 100,000 kronor att användas till understöd åt sådana anstalter eller

Föreläsningskurser för arbetklassen.

föreningar, som anordna föreläsningskurser för arbetsklassen, har Kungl. Maj:t af nämnda anslag tilldelat 235 sådana anstalter understöd.

Farmaceutiska institutet. Under år 1902 hafva vid Farmaceutiska institutet varit inskrifna vårterminen 88 och höstterminen 73 studerande. Under samma år har farmacie kandidatexamen aflagts af 48 apotekselever och apotekarexamen af 9 farmacie kandidater.

Barnmorskeundervisningen. Under loppet af år 1902 hafva inalles 114 elever blifvit vid rikets 3 läroanstalter för barnmorskor utexaminerade i den allmänna förlossningskonsten och förklarats berättigade att utöfva barnmorskeyrket. Af dessa hafva 59 utgått från läroanstalten i Stockholm, 45 från den i Göteborg och 10 från den i Lund. Vidare hafva 99 barnmorskor, däraf 54 i Stockholm och 45 i Göteborg, erhållit undervisning i den instrumentala förlossningskonsten och, efter att däruti hafva ådagalagt godkända insikter och färdighet, förklarats berättigade att utöfva denna del af förlossningskonsten.

Sedan på extra stat för år 1902 af Riksdagen anvisats ett anslag af 2,000 kronor till repetitionskurser för äldre barnmorskor, hafva under sistnämnda år vid barnmorskeundervisningsanstalten i Stockholm 2 sådana kurser hållits med tillhoppa 60 och vid motsvarande anstalt i Göteborg 2 med tillhoppa 33 deltagarinnor.

Veterinärundervisningen. Under år 1902 hafva vid Veterinärinstitutet i Stockholm 99 personer erhållit teoretisk och praktisk undervisning, däraf 67 såsom veterinärelever och 32 såsom hofslagarelärlingar (10 civila och 22 militära). Af veterinäreleverna hafva 11 aflagt veterinärexamen och af lärlingarna hafva 21 undergått hofslagarexamen (10 civila och 11 militära).

Jordbruket. Vintern år 1901 inträdde i allmänhet ganska tidigt eller redan i medlet af november månad. Dock hade höstsåden efter samma års varma sommar och höst hunnit utveckla sig ovanligt kraftigt, så att den i allmänhet utan större skada motstod vintern, med undantag likväl i trakterna omkring Mälaren, där jorden icke hann kälfrisa, innan snön föll, hvilket hade till följd, att höstsädesfälten i sagda trakter i hög grad skadades, hvarföre de på våren i ganska stor utsträckning måste omplöjas och besås med vårsäd. I större delen af landet skadades rågen mer eller mindre af regn under blomningstiden, så att den blef ojämnt matad. Därjämte blef detta sädesslag öfver hela Sverige mycket försenadt i sin utveckling till följd af den under våren och sommaren rådande

ovanligt låga temperaturen, som under juli månad var ända till 3 till 4 grader lägre än den för denna månad normala. Då härtill kommer, att under juli och augusti månader ihållande regn inträffade, blef följderna här af, att vid augusti månads utgång rågen endast i Skåne, Halland och Blekinge samt på Gottland och delvis i Småland fanns vara inbärgad, medan i öfriga delar af landet rågen först i medlet af september kunde bärgas, därvid den merendels befanns skadad af regn. I flera län, såsom Stockholms, Uppsala och Kopparbergs samt de norrländska länen, afslutades rågbärgningen först under oktober månad. I afseende på hvete-skörden gäller i allmänhet detsamma som för rågen, så att hvetet sent mognade och med svårighet inbärgades. I vissa trakter af mellersta Sverige hann hvetet till och med ej mogna, innan det skadades af den ovanligt starka frost, som inträffade i september månad.

Vårsåden ingaf i början af sommaren förhoppning om en riklig skörd, men genom den låga temperatur, som rådde under hela växtperioden, samt det i synnerhet under juli och augusti månader ovanligt ihållande regnet blef sådens utveckling i hög grad försenad, så att vid augusti månads utgång skörden endast i Skåne, Halland och Blekinge samt södra Kalmar län hunnit påbörjas. I den ojämförligt största delen af landet hann ej hafren, framförallt icke svart-hafren, till fullständig mognad före de skarpa nattfrosterne i september månad, hvadan tillgången på dugligt utsäde af hafre instundande vår torde blifva ganska knapp. Baljväxterna, som under den kalla, regniga sommaren satte endast ringa mängd skidor, blefvo inom större delen af landet fullständigt förstörda genom frosten. Endast i Skåne, Halland och Blekinge torde vårsåden undgått frostskada. I Norrland, där ytterst sparsamt med regn föll förr än i medlet af juli månad, men där regnet sedan var mycket ihållande, torde knappast någonstädes mogen vårsåd hafva skördats.

Höskörden har i allmänhet utfallit medelmåttig, med undantag likväl å första årets vallar, hvilka mångenstädes i mellersta Sverige måste omplöjas. I Skåne, Halland, Blekinge och Småland har höet blifvit väl inbärgadt, och afkastningen utfallit öfver medelmåttan. I de nordligaste delarna af riket skadades gräsväxten af torkan under försommaren och höet förstördes därefter nästan fullständigt af regn under bärgningstiden. Höbärgningen har i allmänhet blifvit mycket försenad utom i sydligaste länen, där den afslutades i juli månad.

Af rotfrukterna har potatisen, hvarå blasten flera gånger under växtperioden skadades af frost, lämnat en till mängden mycket ojämn afkastning, alltefter jordmån och väderleksförhållanden, ehuru beskaffenheten kan anses hafva varit bättre, än anledning varit att vänta. Sockerbetorna i södra Sverige hafva i allmänhet gifvit låg afkastning, knappast mer än två tredjedelar af normal-skörd, samt merendels visat låg sockerhalt.

De synnerligen ogynnsamma väderleksförhållanden, som varit rådande i Norrland, Dalarna och delvis i Mälardalen, och som i högsta grad menligt in-

verkat på såväl foderväxternas som stråsådens och rotfrukternas utveckling, hafva inom vidsträckta trakter förorsakat nästan fullständig missväxt med, i synnerhet inom Norrbottens län, däraf följande nöd.

Årsväxt- och skörderapporter. Kungl. Maj:t har den 21 mars 1902 meddelat föreskrifter angående offentliggörande för hvarje af månaderna maj—september af rapporter angående utsikterna för skörden inom riket samt, i den mån densamma hunne inbärgas, äfven angående skördens resultat.

Stadgar för hushållningssällskap. Kungl. Maj:t har den 6 juni 1902 fastställt förnyade stadgar för Västmanlands läns hushållningssällskap samt den 7 februari samma år förordnat, att vissa §§ af de för Södermanlands läns hushållningssällskap fastställda stadgar skulle hafva ändrad lydelse.

Torffingeniör. Den i statens tjänst anställda torffingeniören har under år 1902 varit i verksamhet enligt det för denne tjänsteman fastställda nådiga reglemente, och har hans biträde varit af allmänheten i hög grad anlitadt.

Tillgodogörande af den i landets torfmossar befintliga bränsletillgång. Af de medel, 100,000 kronor, som Riksdagen ställt till Kungl. Maj:ts förfogande för vidtagande af sådana åtgärder, som kunde finnas vara ägnade att främja lösningen af frågan angående lämpligaste sättet att tillgodogöra den i landets torfmossar befintliga bränsletillgång, har Kungl. Maj:t *dels* genom nådigt bref den 23 maj 1902 för inrättande och uppehållande af en torfskola anvisat tillhoppa 17,500 kronor, däraf 2,500 kronor till uppförande af erforderliga byggnader och anskaffande af nödig undervisningsmateriel för skolan samt 15,000 kronor att med 3,000 kronor under ett hvar af åren 1902, 1903, 1904, 1905 och 1906 utgå till skolans upprätthållande, *dels ock* genom nådigt bref den 30 maj 1902, bland annat, till anställande af prof med till bräntorfstillverkning afsedda maskiner och redskap anvisat ett belopp af 12,000 kronor.

Torfskolan har upprättats vid Emmaljunga i Kristianstads län och varit i verksamhet under år 1902 enligt af Landtbruksstyrelsen för densamma fastställd plan.

De beslutade profven äro afsedda att taga sin början under år 1903 enligt bestämmelser, hvartill förslag är under utarbetning inom Landtbruksstyrelsen.

Fond för torfindustriens befrämjande. Kungl. Maj:t har den 21 november 1902 fastställt villkoren för lån från fonden för torfindustriens befrämjande, till hvilken fond samma års Riksdag anvisat medel.

Föreningsväsendet bland jordbrukare. Kungl. Maj:t har den 4 juli 1902 bemyndigat chefen för Jordbruksdepartementet att låta genom lämpliga personer utarbета en på praktisk erfarenhet

grundad populär redogörelse rörande sammanslutningar jordbrukare emellan för tillvaratagande af gemensamma intressen inom jordbrukets och dess binäringars olika verksamhetsområden äfvensom ett efter svenska förhållanden lämpadt program för dylika föreningars bildande m. m.

Sedan Riksdagen såsom bidrag till åtgärder, i enlighet med vissa af Kungl. Maj:t föreslagna hufvudgrunder, för höjande af det mindre jordbruket anvisat medel, hafva, enligt Kungl. Maj:ts den 18 oktober 1901 i sådant afseende utfärdade nådiga reglemente, under år 1902 dels med statsmedel understödd premiering af mindre jordbruk ägt rum, dels ock studieresor för mindre jordbrukare med bidrag af statsmedel anordnats, och har intresset för denna angelägenhet visat sig synnerligen lifligt bland landtmännen.

Åtgärder för höjande af det mindre jordbruket.

Den med statsmedel understödda nötboskapspremieringen inom riket har äfven under nästlidna år omfattats med stort intresse och samtliga hushållnings-sällskap hafva sökt och erhållit bidrag af de utaf Riksdagen till understödjande utaf premiering af nötboskap anvisade medel.

Husdjurs-skötsel.

Äfven under år 1902 hafva fortgående smörprofningar i Malmö och Göteborg ägt rum med anlitande af därtill enligt nådigt bref den 11 oktober 1901 anvisade statsmedel.

Smörprofningar.

Kungl. Maj:t har den 6 juni 1902 utfärdat nådig kungörelse angående villkoren för åtnjutande af de i staten för landtbruksinstitutet vid Ultuna samt i staten för landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp upptagna löneförmåner.

Landtbruksinstitutet.

För år 1902 hafva statsmedel utgått till 18 landtmannaskolor och 24 landtbruksskolor förutom den vid Ultuna.

Landtbrukskolor, landtmannaskolor och mejeriskolor.

Med anlitande af de medel, Riksdagen för höjande af det till en hvar af de inom Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län inrättade tre landtbruksskolor utgående statsunderstöd för år 1902 anvisat, hafva sagda skolor under samma år varit i verksamhet efter en från öfriga dylika skolors afvikande plan, hvarmed åsyftats, att skolorna skulle under kortare tid än förut bibringa lärlingarna en för dessa trakter erforderlig utbildning; för så vidt af hittills vunnen erfarenhet kan dömas, har det med förändringen afsedda ändamål fullständigt uppnåtts.

Den till Björkfors i Neder-Kalix socken af Norrbottens län förlagda mejeriskolan har äfven under år 1902 varit i verksamhet, liksom äfven den med understöd af statsmedel inrättade mejeriskolan vid Åtvidaberg i Östergötlands län.

Husslöjden. Under år 1902 hafva till husslöjdens befordran vidtagits liknande åtgärder som under de närmast föregående åren. Af statsmedel hafva under året för detta ändamål till 22 hushållningssällskap och ett landsting utdelats anslag till ett sammanlagdt belopp af 23,000 kronor, hvarjämte hushållningssällskapen och landstingen i de flesta län för ändamålet anvisat jämförelsevis betydliga belopp.

Kemiska stationer och frökontrollanstalter. Under år 1902 hafva åtta med statsmedel understödda kemiska stationer, nämligen i Jönköping, Kalmar, Visby, Halmstad, Skara, Örebro, Västerås och Herrnösand varit i verksamhet. Likaledes hafva 18 frökontrollanstalter under nästlidna år erhållit understöd af statsmedel.

Kemisk-växtbiologisk anstalt. Den med statsmedel understödda kemisk-växtbiologiska anstalten inom Norrbottens län har äfven under nästlidna år varit i verksamhet.

Lokala fältförsök. Till fortsatt anordnande af lokala fältförsök i enlighet med af landtbruksakademiens förvaltningskommitté fastställd plan har Kungl. Maj:t för hvarterdera af åren 1902 och 1903 anvisat ett statsbidrag af 5,000 kronor.

Mejeriagent. I likhet med föregående år har en med statsmedel aflönad agent under år 1902 varit anställd i Manchester för befrämjande af svenska mejeriprodukters afsättning i England.

Margarin. Kungl. Maj:t har den 21 juni 1902 utfärdat nådig kungörelse angående ändrad lydelse af 9 § 1 mom. i nådiga förordningen angående kontroll å tillverkningen af margarin och margarinos samt å handeln därmed den 1 juli 1898.

Undervisningskurser för kontrollassistenter. Genom nådigt bref den 7 juni 1901 har Kungl. Maj:t ställt till Landtbruksstyrelsens förfogande ett belopp af 1,000 kronor för anordnande af undervisningskurser till utbildande af kontrollassistenter; och hafva dylika kurser under år 1902 anordnats vid Åsa i Södermanlands län och Hvilan i Malmöhus län, hvilka kurser anlitas af så många elever, som omständigheterna medgifvit. För år 1903 har Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 10 oktober 1902 anvisat 2,000 kronor till enahanda ändamål.

Fiskerinäringen. Mot slutet af år 1901 gjordes vid kusten af Göteborgs och Bohus län en och annan större sillfångst med vad, och betingade den fångade sillen ett jämförelsevis högt pris, men sillen uppträdde fortfarande ej i så stora massor, som förut under en följd af år varit vanligt. Vissa grenar af det öfriga västkustfisket lämnade dock ganska godt utbyte, medan andra gäfvö en afkastning

under medelmåttan. Höstsillfisket med drifgarn utanför Hallands län och sydliga delen af Göteborgs och Bohus län liksom äfven makrillfisket i Skagerack och Kattegatt har under sommaren utfallit fördelaktigt.

Laxfisket utmed västra kusten och i de därstädes utflytande strömmarna har lämnat en medelmåttig afkastning, i vissa af sagda strömmar till och med en god sådan. Däremot har laxfångsten inom Östersjöområdet äfven under år 1902 varit synnerligen ringa. Strömmingsfisket var under våren och försommaren knappast medelmåttigt, men blef sedermera under året inom många län rikligt.

Fisket i insjöarna lämnade till följd af den kalla, regniga väderleken i allmänhet ett klen utbyte.

Kungl. Maj:t har den 27 juni 1902 utfärdat nådig kungörelse, innefattande tillägg till 30 § i förnyade nådiga fiskeristadgan den 17 oktober 1900.

Fiskeristadgan.

Kungl. Maj:t har den 19 september 1902 utfärdat nådig kungörelse angående fiske med räktrål efter den s. k. ishafsräkan vid rikets västra kust.

Ishafsräkan.

Kungl. Maj:t har den 21 juni 1902 utfärdat nådig kungörelse angående förändrad lydelse af § 4 i nådiga kungörelsen angående fiskeriförhållandena i de till Sverige och Danmark gränsande farvattnen den 10 november 1899.

Ändrad lydelse i föreskrifterna rörande fiskeriförhållandena i de till Sverige och Danmark gränsande farvattnen.

Genom nådigt bref den 21 november 1902 har Kungl. Maj:t föreskrifvit, att af fonden för fiskerinäringens befrämjande finge tills vidare intill slutet af år 1903 tagas i anspråk: af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län för detta län 85 procent, af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län för detta län 5 procent samt af Landtbruksstyrelsen för öfriga län 10 procent, däri inberäknade de lånebelopp, för hvilka låntagare inom de särskilda kretsarna redan svarade.

Fonden för fiskerinäringens befrämjande.

För fiskeperioden 1902—1903 har statsunderstöd anvisats för rapporter rörande bohuslänska sillfisket.

Statsunderstöd vid västkustfisket.

Kungl. Maj:t har den 23 maj 1902 utfärdat nådig instruktion för de svenska fiskeritillsyningsmännen i Torneå älfs fiskeområde.

Fiskeritillsynen vid Torneå älf.

För fiskhandelns befrämjande har äfven under år 1902 en agent med aflöning af statsmedel varit anställd i Berlin.

Fiskeriagent.

Profnings- De vid landbruksinstitutet vid Ultuna och Alnarp med gåfvomedel från
anstalter för aktiebolaget Separator inrättade profningsanstalter för maskiner och redskap
maskiner och inom landtbruket och dess binärningar hafva jämväl under år 1902 i enlighet
redskap för med det för dessa profningar fastställda reglemente varit i verksamhet.
landbrukets behof.

Länsveterinär- Kungl. Maj:t har den 4 januari 1902 utfärdat nådig kungörelse angående
distrikten. omfattning och benämning af länsveterinärdistrikten i de län, inom hvilka två
länsveterinärer finnas anställda.

Undersök- Undersökningar med tuberkulin af ladugårdsbesättningar hafva oafbrutet
ningar med tu- fortgått under år 1902, och har Landbruksstyrelsen för ändamålet till examine-
berkulin af la- rade veterinärer utdelat omkring 30,000 gram tuberkulin. Antalet undersökta
dugårdsbesätt- djur har under samma år uppgått till omkring 60,000.
ningar.

Såsom belöningar för bemödanden till förekommande och hämmande af
tuberkulos hos nötkreaturen har under år 1902 tilldelats 16 ladugårdsinnehaf-
vare ett sammanlagdt belopp af 11,300 kronor.

Belöningar för Kungl. Maj:t har den 24 oktober 1902 utfärdat nådig kungörelse angående
bemödanden villkoren för erhållande af belöning för bemödanden till förekommande och
att förekomma hämmande af tuberkulos hos nötkreatur.
och hämma tu-
berkulos hos
nötkreatur.

Tuberkulos- Jämlikt nådigt bref den 16 december 1901 har en legitimerad veterinär
konsulent. varit anställd såsom konsulent med hufvudsaklig uppgift att efter rekvisition af
djurägare besöka ladugårdar inom landet för att tillhandagå allmänheten med
råd och upplysningar rörande åtgärder till förekommande och hämmande af
tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen. Instruktion för konsulenten har af Landt-
bruksstyrelsen den 31 december 1901 utfärdats.

Åtgärder till Kungl. Maj:t har den 12 augusti 1902 utfärdat nådig kungörelse angående
förekommande tillägg till 16 § 1 mom. uti nådiga kungörelsen angående hvad iakttagas bör
af smittosamma till förekommande af smittosamma husdjursjukdomars införande i riket den 9
samma husdjurs- december 1898.
sjukdomars in-
förande i riket.

Villkoren för Kungl. Maj:t har den 6 juni 1902 utfärdat nådig kungörelse angående
erhållande af ändring i gällande villkor för erhållande af understöd af statsmedel till frost-
understöd af minskningsföretag.
statsmedel till
frostminsk-
ningsföretag.

Statsbidrag för Af de till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet,
torrläggning af af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska
vattensjuka, frostspridande
de marker. frostländigheten för närliggande bygd, för år 1902 anvisade medel, 400,000

kronor, voro redan vid ingången af nämnda år 12,300 kronor disponerade. Under år 1902 hafva till dylika företag statsbidrag beviljats till ett sammanlagdt belopp af 430,550 kronor, däraf 42,850 kronor anvisats att utgå från 1903 års anslag.

Från odlingslånefonden hafva under år 1902 anvisats lån till ett sammanlagdt belopp af 948,650 kronor. Odlingslån.

Enligt uppgift af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hafva under år 1902 såsom fullbordade godkänts: Fullbordade
frostafrö-
nings- och
odlings-
företag.

40 st. frostdikningsföretag, för hvilka kostnaden beräknats till 245,581 kronor 62 öre, hvaraf 98,380 kronor 81 öre utgått såsom statsanslag, och utgör den genom dessa företag afdikade arealen 3,228,32 hektar; samt

torrlägningsarbetet till 25 st. torrlägnings- och odlingsföretag, för hvilka torrlägningskostnaden beräknats till 772,061 kronor 9 öre, hvaraf såsom lån af statsmedel utgått 669,300 kronor, och utgör den genom dessa företag från vatten befriade eller eljest förbättrade arealen 5,781,39 hektar.

Kungl. Maj:t har den 24 januari 1902 utfärdat nådig kungörelse angående ändrad lydelse af § 17 mom. 1 af nådiga landtmäteriiinstruktionen den 6 augusti 1864. Landtmäterii-
instruktionen.

Kungl. Maj:t har den 21 mars 1902 utfärdat nådig kungörelse angående ändring i gällande bestämmelser i fråga om landmätarens skyldighet att i ägo- och delningsbeskrifning upptaga jordområdena både efter gammalt och nytt ytmått. Ytmåtts upp-
tagande i ägo-
och delnings-
beskrifningar.

Kungl. Maj:t har den 7 mars 1902 förordnat, att arbetet med afvittringen inom Sorsele socken må tills vidare upphöra, att afvittringsarbetet inom Stensele och Tärna socknar ej må fortgå längre, än till dess ägotaxeringen ägt rum samt därtill hörande kartor och handlingar upprättats, samt att med afvittringen för nybyggesanläggningar å odisponerad öfverloppsmark inom Norrbottens läns lappmarker må tills vidare anstå. Afvittringen.

Landtmäteristyrelsen har den 7 oktober 1902 till Kungl. Maj:t inkommit med förslag till förändrade grunder för afvittringen ofvanför odlingsgränsen i lappmarkerna, hvilket förslag remitterats till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens och Norrbottens län med förständigande att däröfver skyndsamt afgifva gemensamt utlåtande.

Vid de under år 1902 hållna besiktningsmöten för prisbelönande af hästar hafva med statsmedel och af de inom underdistrikten tillskjutna medel gemen- Stuteri-
väsendet.

samt premierats 4,838 hästar, nämligen 479 hingstar, 2,085 betäckta ston eller fölston samt 2,274 ungston, hvarjämte för 311 hingstar blifvit utfärdade intyg om godkännande.

Dessutom hafva 37 betäckta ston eller fölston blifvit under särskilda af stuteriöfverstyrelsen godkända villkor premierade uteslutande med för ändamålet inom vissa underdistrikt af hushållningsällskap eller enskild förening tillskjutna medel.

För statens hingstdepåer hafva under samma år inköpts dels från utlandet 2 hingstar och 1 unghingst, samtliga af fullblod, samt 23 hingstföl och dels inom landet 2 unghingstar och 7 hingstföl eller tillhopa 35 hästar.

Rikets all-
männa kart-
verk.

Vid rikets allmänna kartverk hafva under år 1902 utförts följande arbeten:

A. Geodetiska arbeten:

Triangelmätning af andra ordningen har utförts inom 5 kv.-mil af Västerbottens län, inom 88 kv.-mil af Västernorrlands län, inom 23 kv.-mil af Jämtlands län samt inom 33 kv.-mil af Kopparbergs län, således inalles inom en ytvidd af 149 kv.-mil.

B. Topografiska arbeten:

Fältmätning är utförd i skalan 1:50.000 öfver ett område af 43,51 kv.-mil, däraf 35,36 kv.-mil inom Västerbottens, 6,57 kv.-mil inom Västernorrlands och 1,58 kv.-mil inom Jämtlands län. Härigenom har återstoden af kartbladet *Sollefteå* och hela kartbladet *Umeå* blifvit uppmätt.

Dessutom hafva mindre områden, till sammans omkring 0,27 kv.-mil, i trakten af Nordmaling blifvit uppmätta i skalan 1:20.000 till öfning för fältmätareelever.

Höjdmätning är verkställd inom Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län, dels medelst afvägning till en längd af 990 kilometer för kartbladen *Indal*, *Herrösand*, *Örnsköldsvik*, *Degerfors* och *Kallsjön*, dels medelst barometer, hvarvid 3,313 punkter blifvit bestämda inom en ytvidd af 98 kv.-mil för kartbladen *Sollefteå*, *Dufed*, *Åsele*, *Alanäs* och *Kolåsen*.

C. Ekonomiska och stomkartearbeten:

Stomkarta har blifvit sammansatt i skalan 1:20.000 öfver ett område af 25,5 kv.-mil inom Stockholms län, hvarigenom ifrågavarande arbeten blifvit avslutade inom detta län;

samt i skalan 1:50.000 öfver ett område af 84,5 kv.-mil inom Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län.

Fältmätning i skalan 1:20.000 har utförts öfver ett område af 9 kv.-mil inom Stockholms län.

Utgifningen har så fortgått, att kartor öfver Åkers och Selebo härader af Södermanlands län utgifvits.

D. Ekonomisk-topografiska kartarbeten i norra Sverige:

Fältmätningen i förening med höjdmätning omfattar i skalan 1:50.000 (utan stomkarta) 29,5 kv.-mil inom Jämtlands län samt i skalan 1:100.000 (å förut beredd stomkarta) 6 kv.-mil inom Västernorrlands och 25,36 kv.-mil inom Västerbottens län, inalles 31,36 kv.-mil.

Af kartan öfver norra Sverige i skalan 1:200.000 hafva under året utgifvits bladen *Bräcke*, *Norsjö* och *Lycksele*.

Kungl. Maj:t har den 3 oktober 1902 utfärdat förnyad nådig instruktion för Sveriges geologiska undersökning.

Instruktion för Sveriges geologiska undersökning.

I skalan 1:50.000 hafva *dels* nyrekognoscerats 15 kv.-mil inom Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Gottlands, Malmöhus, Skaraborgs och Värmlands län, *dels* reviderats förut (delvis i skalan 1:100.000) kartlagda områden af Kalmar, Skaraborgs, Örebro och Värmlands län.

Geologiska undersökningarna.

Revisionsarbeten för utgifvande af bergartskartor i skalan 1:200.000 hafva utförts inom Kalmar, Blekinge, Malmöhus och Kristianstads län.

Från trycket hafva utgifvits:

1) geologiska kartbladet Ystad (i skalan 1:50.000) jämte beskrifning; 2) geologiska kartbladen Strömstad, Fjällbacka, Uddevalla, Göteborg och Kalmar (i skalan 1:100.000) jämte beskrifningar; 3) geologisk beskrifning öfver Närke och Karlskoga bergslag samt Fellingsbro härad, med 1 jordartskarta i 2 blad (i skalan 1:125.000) samt 3 mindre kartor; 4) fyra geologiska uppsatser.

Kungl. Maj:t har under år 1902 antagit afgifna köpeanbud å 18 till försäljning utbudna utarrenderade kronoegendomar, hvilka med taxeringsvärde af tillsammans 114,300 kronor i köpeskilling betingat 283,495 kronor 57 öre.

Försäljning af mindre kronoegendomar.

Dessutom äro för 27,665 kronor 14 öre försälda 13 jordområden tillhörande kronoegendomar, hvilka fortfarande skola utarrenderas, samt för 7,965 kronor 6 lägenheter, tillhörande egendomar, om hvilkas försäljning beslut är fattadt.

För bildande af nya eller utvidgning af förut befintliga kronoparker hafva köp afslutats om 12,545,45 hektar för en köpeskilling af 958,439 kronor.

Kronoparker-
nas tillökning.

74 *Berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista Riksdags sammanträde sig tilldragit.*

Statens skogs- Till enskilda skogsägares tjänst hafva jämväl under år 1902 varit anställda sex ingenjörer. skogsingenjörer, hvilkas verksamhet tagits i anspråk vid 153 särskilda förrättningsställen under sammanlagdt 557 arbetsdagar.

Skogshushåll- För 69 allmänna skogar hafva hushållningsplaner under år 1902 blifvit ningsplaner. fastställda.

Skogstorp i I enlighet med föreskriften i nådiga brevet den 29 maj 1891, angående Norrland. upplåtelse åt enskilde af odlingslägenheter å kronoparker i Norrbottens län för bildande af skogstorp, hafva under år 1902 kontrakt om ytterligare 40 dylika lägenheter blifvit upprättade, så att antalet skogstorp numera utgör 304.

Fridlysning af Med anledning af särskilda underdåniga framställningar har Kungl. Maj:t vildt. förordnat:

den 24 januari 1902, att jakt efter kronhjort inom Malmöhus län tills vidare skall vara tillåten under tiden från och med den 16 augusti till och med den 31 december hvarje år;

att jakt efter rådjur inom Göteborgs och Bohus län skall tills vidare vara tillåten endast under tiden från och med den 16 september till och med den 15 november hvarje år;

att jakt efter raphöns inom Västerbottens län skall tills vidare intill utgången af år 1906 vara förbjuden;

att jakt efter ejder inom Göteborgs och Bohus län tills vidare skall vara tillåten endast under januari och december månader hvarje år;

den 2 april 1902, att jakt efter älg å den i Ornö socken af Stockholms län belägna Ornön skall vara tillåten under hela september månad under åren 1902 och 1903;

den 25 april 1902, att jakt efter älg i Jönköpings och Kronobergs län tills vidare skall vara tillåten endast under tiden från och med den 9 till och med den 15 september hvarje år;

att fångande eller dödande af årskalfvar efter älg tills vidare skall vara förbjudet inom Jönköpings län och Kalmar läns norra landstingsområde;

att inom Örebro län all jakt efter svan skall vara förbjuden under tiden intill utgången af år 1906;

den 9 maj 1902, att inom Gottlands län all jakt efter fasan och tysk hare skall vara förbjuden intill utgången af år 1906;

den 30 maj 1902, att all jakt efter vaktel och tinamu skall tills vidare vara förbjuden under tiden från och med den 11 november till och med den 10 september;

den 4 juli 1902, att inom Älfsborgs län, med undantag af de till länet hörande delar af kronoparkerna Halle-Hunneberg samt Edsmären, jakt efter älg

skall till och med utgången af år 1906 vara tillåten endast under tiden från och med den 9 till och med den 15 september, äfvensom att det jämväl intill 1906 års utgång skall vara förbjudet att inom sagda del af nämnda län fånga eller döda årskalf efter älg;

den 12 september 1902, att all jakt efter moripa fortfarande skall vara förbjuden under åren 1903 och 1904;

den 19 december 1902, att inom Gäfleborgs län med undantag af Gestriklands fögderi all jakt efter älg skall vara förbjuden under tiden intill utgången af år 1905;

att inom Stockholms och Södermanlands län all jakt efter svan skall vara förbjuden under tiden intill utgången af år 1906; samt

att inom Kristianstads län all jakt efter stare skall vara förbjuden under tiden intill utgången af år 1905.

Skadeinsekten nunnan har fortfarande på planmässigt sätt bekämpats, där så ännu befunnits nödigt, dels genom afverkningar, såsom på Askön under Tullgarns kronopark och å Fiholms m. fl. egendomar vid Mälaren, dels ock genom limning för befordrande af larvpesten, såsom å Björksundsområdet nära Nyköpings stad. Numera tyda alla tecken på, att härjningarna kunna anses öfvervunna. Skadeinsekten nunnan.

Kungl. Maj:t har den 9 maj 1902 utfärdat stadgar för den forstliga försöksanstalten. Forstliga försöksanstalten.

Kungl. Maj:t har den 9 maj 1902 förordnat, att Norrbottens, Västerbottens och Mellersta Norrlands distrikt från och med ingången af år 1903 skola vara fördelade i fyra distrikt, nämligen Luleå, Skellefteå, Umeå och Mellersta Norrlands distrikt. Skogsstatens distriktsindelning.

Kungl. Maj:t har utfärdat nådiga kungörelser den 30 maj 1902 angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordägareandel i grufva samt den 28 november 1902 angående bestämmande af arrendeavgift för begagnande af kronans jordägareandel i grufva. Upplåtelse af den kronan tillkommande jordägareandel i grufva.

Kungl. Maj:t har den 25 april 1902 uppdragit åt geologen vid Sveriges geologiska undersökning F. V. Svenonius att under samma år ej mindre verkställa närmare undersökningar rörande brytvårdheten och beskaffenheten i öfrigt af de under år 1901 för Kungl. Maj:ts och kronans räkning inmutade apatit- och magnesitfyndigheter inom Norrbottens län, än äfven att verkställa nödiga försvarsarbeten m. m. Öfver de i anledning af uppdraget vidtagna undersök- Undersökning af för kronans räkning inmutade apatit- och magnesitfyndigheter.

ningar och åtgärder samt arbetenas resultat har Svenonius afgifvit underdånig berättelse.

Undersökningar rörande tillgodogörande af kronan tillhörande vattenkraft i Göta älf vid Trollhättan.

Kungl. Maj:t har den 6 juni 1902 uppdragit åt civilingenjören Johan Gustaf Richert att efter verkställd undersökning därom, huruvida icke vattenkraften i Göta älf vid Trollhättan, äfven under förutsättning att ifrågasatt ombyggnad af Trollhätte kanal komme till stånd, skulle kunna ändamålsenligt tillgodogöras genom kraftuttagningens förläggande till älfvens östra strand, till Kungl. Maj:t afgifva det yttrande och förslag i berörda hänseende, hvartill undersökningen kunde gifva anledning. Sådant yttrande med förslag har i december månad 1902 af Richert afgifvits.

Egnahemskommitténs betänkande.

Sedan de under år 1901 infortrade yttranden öfver egnahemskommitténs betänkande och förslag till Kungl. Maj:t inkommit, samt Kammarkollegium, till följd af nådig remiss, yttrat sig i ämnet, har Statskontoret anbefallts att afgifva utlåtande, hvilket ännu icke afgifvits.

Vattenfalls-kommittén.

Den af Kungl. Maj:t den 9 juni 1899 tillsatta kommitté för utredning och undersökning beträffande de mera betydande vattenfall i landet, hvilka helt eller delvis kunde anses vara i statens ägo, har under år 1902 sammanträdt i Stockholm den 16 januari, den 3—5, 10 och 11 februari, den 26 och 27 mars, den 22 april, den 21 maj, den 27 och 28 juni, den 1 september, den 8—11 oktober samt den 3—5 december, hvarjämte en underafdelning af kommittén sammanträdt den 13—15, 21—23, 27, 28, 30 och 31 oktober, den 6—8, 14, 21, 22 och 25 november samt den 15—18 och den 29 december.

Kommittén har under året slutbehandlat följande ärenden:

1:o. Kungl. Maj:ts nådiga remiss den 30 december 1901 af framlidne grosshandlaren L. E. Lithanders i Östersund efterlämnade änka Ellen Lithanders underdåniga hembud till Kungl. Maj:t och kronan af strandfastigheter med andelar i vattenfallen Tännforsen, Ristafallet och Storbofallet i Jämtlands län, hvaröfver kommittén den 22 april 1902 afgifvit underdånigt utlåtande;

2:o. Kungl. Maj:ts nådiga remiss den 4 februari 1902 af Nissaströms aktiebolags underdåniga ansökan att få inköpa såväl närmare angifven del af kronoparken Spenshult i Slättåkra socken af Hallands län som ock all den kronan tillhöriga rätt i vattnet invid samma kronopark, hvaröfver kommittén den 22 april 1902 afgifvit underdånigt utlåtande;

3:o. Kungl. Maj:ts nådiga remiss den 22 maj 1901 af Johansfors sågverks aktiebolags underdåniga ansökan om tillstånd att under en tid af 50 år få arrendera statens andel i Spenshults vattenfall i Nissaån invid kronoparken

Spenshult i Slättåkra socken af Hallands län, hvaröfver kommittén den 22 april 1902 afgifvit underdånigt utlåtande;

4:o. Kungl. Maj:ts nådiga remiss den 17 januari 1902 af C. J. M. Herrlins å Nykvarn underdåniga ansökan att af kronan få inköpa Nykvarns kronokvarn i Tillinge socken och Åsunda härad af Uppsala län, hvaröfver kommittén den 22 april 1902 afgifvit underdånigt utlåtande;

5:o. Kungl. Maj:ts nådiga remiss den 21 maj 1901 af framlidne öfversten C. O. Bergmans underdåniga ansökan att, i sammanhang med tillämnad grufdrift vid Ruotevare—Vallatj järnmalmsfält inom Kwickjocks kapellförsamling och Norrbottens län, af Kungl. Maj:t och kronan förhyra vissa i trakten förekommande vattenfall, hvaröfver kommittén den 22 april 1902 afgifvit underdånigt utlåtande;

6:o. Kungl. Maj:ts nådiga remiss den 13 januari 1902 af handlingar angående förslag till plan för anställande af hydrografiska undersökningar inom landet, öfver hvilket ärende kommittén afgifvit underdånigt utlåtande den 22 april 1902;

7:o. Kungl. Maj:ts nådiga remiss den 24 april 1902 af staden Åmåls underdåniga ansökan att få köpa eller arrendera viss kronan tillhörig vattenkraft å Forsbacka kronopark i Mo socken och Tössbo härad af Älfsborgs län, hvaröfver kommittén den 28 juni 1902 afgifvit underdånigt utlåtande;

8:o. Kungl. Maj:ts nådiga remiss den 30 april 1902 af grosshandlaren John O. Nilssons i Linköping underdåniga ansökan om inköp af vissa intill Motala ström gränsande områden af kronodomänerna Kongsbro och Björkö inom Vreta klosters socken och Gullbergs härad af Östergötlands län, hvaröfver kommittén den 28 juni 1902 afgifvit underdånigt betänkande.

Kommittén har meddelat, att dess arbete så långt framskridit, att kommittén såge sig i stånd att, efter fullgjordt uppdrag, i början af 1903 till Kungl. Maj:t öfverlämna slutligt underdånigt betänkande afvensom samtliga af kommittén verkställda utredningar med tillhörande kartor och öfriga handlingar.

Den af Kungl. Maj:t den 7 juni 1901 tillsatta kommittén för utredande af frågan om vidmakthållande af jordbruksnäringen inom Norrland och Dalarne har under år 1902 haft följande antal sammanträden, nämligen 14 under tiden 6—28 februari, 5 under tiden 7 juli—8 augusti, hvarjämte kommittén tillbragt den återstående delen af denna tid på studieresa inom Norrland, samt 29 sammanträden under tiden 6 oktober—13 december, hvarförutom under denna tid af kommittén tillsatta olika subkommittéer för behandling af särskilda frågor haft ett större antal sammanträden.

Norrlands-
kommittén.

Under året hafva kommitténs arbeten sålunda fortskridit, att kommitténs statistiska utredning till väsentlig del är färdig och under uppsättning för tryck-

ning, hvarjämte kommittén fattat beslut rörande hufvuddragen af kommitténs blifvande förslag och delvis sysselsatt sig med dessa förslags närmare redigering.

Centrala nöd-
hjälpskom-
mittén.

Kungl. Maj:t har den 24 oktober 1902 tillsatt en kommitté med uppdrag ej mindre att öfvertaga till Jordbruksdepartementet influerna eller inflytande, till lindrande af den utaf inträffad missväxt uppkomna nöd inom de norra delarna af riket afsedda penningbidrag och dessa bidrag äfvensom de gåfvor i naturaprodukter och de ytterligare penningbidrag, hvilka kunde komma att ställas till kommitténs förfogande, efter samråd med Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande till de genom missväxten nödlidandes i de särskilda orterna understödjande använda, än äfven att på begäran tillhandagå myndigheter och enskilde med råd och upplysningar i afseende å lämpligaste sättet för tillhandahållandet af gåfvor i naturaprodukter, och har Kungl. Maj:t förordnat till ordförande i kommittén sekreteraren i Öfverståthållareämbetets kansli m. m. filosofie doktorn J. Berlin samt till ledamöter distriktschefen vid statens järnvägar m. m. grefve C. O. Taube, häradshöfdingen i Torneå domsaga G. A. E. Kronlund, jägmästaren i Stockholms revir m. m. F. O. Bremberg samt geologen vid Sveriges geologiska undersökning F. V. Svenonius.

Den 14 november 1902 har Kungl. Maj:t på begäran entledigat sekreteraren Berlin från uppdraget att vara kommitténs ordförande samt i stället förordnat till ordförande förre generalkonsuln m. m. C. Juhlin-Dannfelt.

Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kungl. nåd och ynnest städse välbevågen. Stockholms slott den 17 januari 1903.

OSCAR.

OSSIAN BERGER.